

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS
AVOTS APĢĒRBU DIZAINA PĒTNIECĪBĀ MĀKSLAS
VALODAS PAMATOS**

DIPLOMDARBS

Autors: **Beāte Medne**
Studenta apliecības Nr.: 16020
Darba vadītājs: asoc.prof.Juris Utāns Mg.paed.

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Diplomdarba tēma - Jūlija Madernieka daiļrade kā iedvesmas avots apģērbu dizaina pētniecībā mākslas valodas pamatos.

Diplomdarba mērķis - izpētīt Jūlija Madernieka daiļradi kā iedvesmas avotu skolēnu radošajā darbā.

Diplomdarbā ir izpētīta un analizēta Jūlija Madernieka daiļrade, uzsvērtas specifiskākās iezīmes – ornamenta īpašības un iedvesmas avotu izmantošana. Saistībā ar to, tika veidota uzdevumu kopa mākslas skolas 5.klašu skolēniem mākslas valodas pamatos.

Diplomdarbs sastāv no sešām nodaļām:

1. Nodaļā izpētīta Jūlija Madernieka biogrāfija, īss ieskats par mākslinieka dzimto vietu, nodarbošanos un dzīves gaitām.
2. Nodaļā tiek veikta Jūlija Madernieka mākslas darbu analīze - iedvesmas avotu izpēte, krāsu pētniecība. Pētīts, kas ir ornamenti un tā pazīmes saistībā ar mākslinieka daiļradi. Veikta viena darba analīze, izmantojot mākslas darbu analīzes metodes.
3. Nodaļā tiek pētīts, kas ir iedvesmas avots, tā nozīme un izmantošanas veidi.
4. Nodaļā īsi aprakstīta tērpu dizaina specifiskā, raksturīgākās iezīmes, kolekcijas izveides principi.
5. Nodaļā raksturots skolēnu vecumposms, atbilstoši tam, izpētot metodiskos materiālus, izstrādāta uzdevumu kopa.
6. Nodaļā aprakstīta veiktā pedagoģiskā izmēģinājuma darbība, uzdevumu kopas aprobācija, kā arī aprakstītas izmantotās mācību metodes.

Darba nobeigumā ir apkopota galvenā informācija par pedagoģisko izmēģinājuma darbību un veikti secinājumi.

Pielikumi, kas satur vērtēšanu, metodiskos materiālus, skolēnu un autores praktiskos darbus

Darbs sastāv no 70 lapām un 12 pielikumiem

Atslēgvārdi: Jūlijs Madernieks, ornamenti, iedvesmas avots, mākslas valodas pamati

ABSTRACT

Thesis theme - the creative work of Jūlijs Madernieks as a source of inspiration for the study of clothing design in Basics of art language.

The aim of thesis - to research creative work of Julijs Madernieks as source of inspiration for pupils` creative work.

The diploma thesis includes research and analyze of creative work of Julijs Madernieks. It emphasize specific features - the characteristics of the ornament and the its use as sources of inspiration. The set of tasks in Basics of art language for art school`s 5th grade pupils was created based on research.

The thesis consists of six chapters:

1. The first chapter consists of research of Julijs Madernieks` biography, short description of birth place of artist, his occupation and life course.
2. The second chapter consists of Julijs Madernieks` artworks analysis - research of sources of inspiration and color palette. The ornament and its features related to the artist's work have been studied. One artwork analysis was performed by using artwork analysis methods.
3. In the third chapter the meaning of source of inspiration and ways of its use has been researched.
4. Short description of specifics of clothing design, its most characteristic features and principles of creating a collection has been described in the fourth chapter.
5. The fifth chapter consists of description of pupils` age and accordingly a set of tasks has been developed by researching methodological materials.
6. In the sixth chapter pedagogical trial work and set of tasks approbation as well as teaching methods used has been described.

Main information about the pedagogical trial activity and conclusions has been compiled at the end of the thesis.

Pielikumi, kas satur vērtēšanu, metodiskos materiālus, skolēnu un autores praktiskos darbus

Annexes which contains evaluation, methodological materials, practical works of students and the author.

The thesis consists of 70 pages and 12 annexes.

Key words: Julijs Madernieks, ornament, source of inspiration, Basics of art language

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ABSTRACT	3
IEVADS.....	7
1. GULBENES NOVADA KULTŪRAS MANTOJUMA IDENTITĀTE – JŪLIJS MADERNIEKS	10
2. JŪLIJA MADERNIEKA MĀKSLAS DARBU ANALĪZE.....	12
2.1. Daiļrades iedvesmas avoti	12
2.2. Jūlija Madernieka daiļrades krāsu pētniecība.....	15
2.3. Ornamenta pazīmes	19
2.4. Mākslas darba analīze.....	25
3. IEDVESMAS AVOTS	28
3.1. Iedvesmas avota atlase kā dizaina idejas pamats, procesa iesākums	28
3.2. Jūlija Madernieka ornamentu/ raksi kā iedvesmas avots mākslas valodas pamatos apģērbu dizainam.....	30
4. TĒRPU DIZAINA SPECIFIKA.....	32
5. JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS AVOTS APĢĒRBU DIZAINAM MĀKSLAS VALODAS PAMATOS UZDEVUMU KOPAS IZVEIDE	34
5.1. Vecumposma raksturojuma un īpatnību analīze.....	34
5.2. Gulbenes mākslas skolas dizaina un mākslas valodas pamatu programmu analīze.....	38
5.3. Mākslas valodas pamatu mācību uzdevumu kopa.....	40
5.4. Skolēnu darbu vērtēšana.....	48
6. JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS AVOTS APĢĒRBU DIZAINAM MĀKSLAS VALODAS PAMATOS APROBĀCIJA	51
6.1. Mācību uzdevumu īstenošanas gaita	51
6.2. Mākslas valodas pamatos izmantotās mācību metodes	58
NOBEIGUMS	63
SECINĀJUMI	64
PATEICĪBAS	66
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	67
1. pielikums. Vērtēšanas tabulas.....	72
2. pielikums. Vērtējumi	84

3. pielikums. Dizains	86
4. pielikums. Skolēnu darbi	90
5.pielikums. Modeļu skices	96
6.pielikums. Kolāžas.....	99
7. pielikums. Privātās nodarbības.....	103
8. pielikums. Krāsu pētniecība	105
9. pielikums. Iedvesmas avoti.....	112
10. pielikums. Autores praktiskie darbi.....	114
11. pielikums. Jūlija Madernieka ornaments “Bez nosaukuma”	117
12.pielikums. Mākslas valodas pamatu programmas	118

IEVADS

Darba tēma – Jūlija Madernieka daiļrade kā iedvesmas avots apģērbu dizaina pētniecībā mākslas valodas pamatos.

Tēmas pamatojums un aktualitāte -

Mākslinieki radot jaunus dizaina priekšmetus un apģērbus nereti iedvesmojas no sev aktuālām lietām un vietām. Daiļradi rada arī no svaigi iegūtiem iespaidiem. Autore uzskata, ka Gulbenes novada iedzīvotājiem ir jālepojas ar savu novadnieku Jūliju Madernieku. Tādēļ, autoresprāt, ir lieliska iespēja viņa daiļradi izmantot kā iedvesmas avotu skolēniem darbu izveidē Jūlijs Madernieks ir bijis izcils iepriekšējā gadsimta sākuma mākslinieks un pirmais dizaineris. Autore dzimusi un augusi Gulbenes novadā, tādēļ vēlas izzināt plašāk par sava novada mākslinieku. Balstoties uz Gulbenes mākslas skolas programmu, skolēniem, beidzot 5. klasi, ir jāizstrādā noslēguma darbs mākslas valodas pamatos. Iepriekš izzinot latviešu māksliniekus, īpašu akcentu liekot uz novadniekiem Jūliju Madernieku un citiem māksliniekiem, kā, piemēram, Jūliju Straumi, Leo Svempi, Voldemāru Irbi, Jāni Brekti, Paulu Dušķinu. Autore vēlas popularizēt mākslinieku, kurš, autoresprāt, ir ļoti ievērojams, bet maz atpazīstams mūsdienās. Skolēni mākslas valodas pamatos jebkādā veidā var radīt noslēguma darbu. Autores ierosinājums ir, balstoties uz iepriekš apgūtajām zināšanām dizaina pamatos, radīt tērpu skices, kolāžas, apģērbu kolekciju, iedvesmojoties no novadnieka Jūlija Madernieka ornamentiem.

Jūlijs Madernieks savā daiļrades izveidē iedvesmojies no apkārt esošajām lietām un formām. Tādēļ, autore uzskata, ka Jūlijs Madernieks un viņa daiļrade ir tā vērtā, lai būtu iedvesmas avots skolēnu darbu radīšanai. Jūlijam Maderniekam šogad, 2020.gadā, svinēsim 150 gadu jubileju. Kā viens no diplomdarba mērķiem, ir aizstāvēt savu darbu mākslas festivālā 2020.gada jūlijā, kas norisināsies Gulbenē par godu J.Maderniekam.

Autores darba tēmā ir iekļauta kompetenču iesaiste, apvienojot mākslas valodas pamatus, kas šajā gadījumā ir novadnieka darbu pētniecība, un dizaina pamatus, radot apģērbu dizaina kolekciju. Balstoties uz projekta Skola 2030, kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā jomas galvenajām idejām, autore vēlas skolēniem pilnveidot katra kultūras identitāti, līdzdarbojoties kultūras mantojuma saglabāšanai, kas šajā gadījumā ir Jūlija Madernieka daiļrades iepazīšana un

aktualizēšana. Attīstīt prasmes strādāt dažādos mākslas veidos, sadarboties, atklāt skolēnu radošos talantus un fantāzijas. Mācību jomā, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, skolēniem tiek veicināta izpratne par kultūru – iepazīst, apzinās sevi un piederību tautas, valsts, kopienas kultūrai, apzinās kultūras mantojumu, kultūru daudzveidību un izpaušmes, izprot mākslas darbā ietvertās idejas kā autora, laikmeta un kultūras mijiedarbību, skolēniem iedvesmojoties no Jūlija Madernieka daiļrades tiks aktualizētas visa šīs iepriekš uzskaitītās prasmes un zināšanas, radoši darbojoties piecos dažādos uzdevumos, kas ir pēctecīgi un apvienojot veidos vienu mākslas valodas pamatu noslēguma darbu. (Skola 2030, Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā)

Pētāmais jautājums: Kā izmantot iedvesmas avotu, radot dizainu apģērbam mākslas valodas pamatos?

Mērķis: izpētīt Jūlija Madernieka daiļradi kā iedvesmas avotu skolēnu radošajā darbā

Pētījuma bāze:

Gulbenes mākslas skola, 5.a 11 skolēni vecumā no 11-12 gadi un 5.b 10 skolēni vecumā no 11 -13 gadi. Mācību priekšmeti - mākslas valodas pamati, integrējot dizaina pamati. Individuālais darbs ar diviem, 13 gadus veciem, skolēniem.

Diplomdarba uzdevumi:

- Izpētīt Jūlija Madernieka biogrāfiju;
- Izpētīt un veikt Jūlija Madernieka mākslas darbu analīzi - iedvesmas avotu izpēte, krāsu pētniecība, viena darba analīze izmantojot mākslas darbu analīzes metodes;
- Iedvesmas avota atlase un pētniecība;
- Izzināt tērpu dizaina specifiku;
- Izpētīt un analizēt Gulbenes mākslas skolas divu mācību priekšmetu programmu - mākslas valodas pamati un dizaina pamati;
- Izveidot uzdevumu kopu atbilstoši skolēnu vecumposmu īpatnībām un iecerētā darba mērķiem;
- Veikt pedagoģiskā izmēģinājuma darbību, aprobējot izstrādātos mācību uzdevumus;
- Analizēt un apkopot izmantotās mācību metodes;
- Apkopot galveno informāciju un veikt secinājumus.

Pētījuma metodes:

- Literatūras izpēte, analīze un atlase;

- Teorētiskās studijas, sintēze un apkopošana;
- Muzeja apmeklējums;
- Mākslas darbu reprodukciju izpēte un analīze;
- Pedagoģija, stundu vadīšana, uzdevumi;
- Praktiskā darba izmēģinājums;
- Skolēnu darbības izpēte;
- Pedagoģiskā procesa dokumentācija.

Darba struktūra:

Diplomdarbs sastāv no titullapas, anotācijas latviešu un angļu valodā, satura rādītāja, ievada, kurā pamatota tēmas izvēle un aktualitāte, teorētiskās daļas, kas sastāv no sešām nodaļām, nobeiguma un secinājumiem, izmantotās literatūras un avotu saraksts, kā arī no divpadsmit pielikumiem.

1. GULBENES NOVADA KULTŪRAS MANTOJUMA IDENTITĀTE – JŪLIJS MADERNIEKS

Kā viens no Gulbenes novadā dzimušajiem, ievērtības cienīgajiem māksliniekiem, ir Jūlijs Madernieks. Māksliniekam šogad, 2020.gadā, apņir 150 gadi un par godu viņam Gulbenes pilsētas svētkos, jūlijā, notiks mākslas festivāls, akcentu liekot uz Madenieku. Mākslinieka dzīves gaitas ir sākušās Vecgulbenes pagastā, Vecgulbenes muižas Madernieku mājās. Jūlijs Madernieks dzimis 1870. gada 27. februārī un nodzīvojis 85 gadus, miris 1955. gada 19. jūlijā. Mākslinieku var uzskatīt par lietišķās mākslas aizsācēju un interjera veidotāju. Madernieka darbības loks bija plašs, viņš bija gleznotājs, strādājis stājgrafikā, grāmatu grafikā un lietišķajā grafikā, bijis arī pedagogs un mākslas kritiķis. No vienpadsmit gadu vecuma mācījies Vecpiebalgas draudzes skolā un pēc tam uzsāka mācības Tērbatā. Vēlāk atgriezies Latvijā, Rīgā, un iestājies amatniecības skolas zīmēšanas nodaļā. Madernieks paralēli studijām zīmējis portretus, kas bija viņa peļņas avots. Pēc 3 gadu mācīšanās Rīgā, mākslinieks iestājies Pēterpils barona Stiglica zīmēšanas skolā, kurā viņš bija teicamnieks un viņam tika piešķirta mācību stipendija. 1899. gadā beidza konkursa darbu Stiglicas institūtā un ieguva stipendiju ārzemju ceļojumam, kura ietvaros viņš galvenokārt uzturējies Parīzē. 1901. gadā pārvācies atpakaļ uz Vecgulbeni pie vecākiem, kur mākslinieks veltīja laiku daiļrades pilnveidošanai. Viņa darbus pirmo reizi varēja vērot mākslinieku izstādē Rīgā. 1904. gadā mākslinieks atvēra savu zīmēšanas un gleznošanas studiju. Pie Madernieka mācījušies daudzi atpazīstami mākslinieki, kā, piemēram, Ansis Cīrulis, Niklāvs Strunke, Romāns Suta, Voldemārs Tone, Jēkabs Kazāks, Uga Skulme, kā arī novadnieks Voldemārs Irbe un daudzi citi ievērojami latviešu mākslinieki. Profesionālajā jomā, kā mākslas kritiķa, Madernieka raksti pirmo reizi tika publicēti ap 1904. gadu dažādos periodikas izdevumos, kā, piemēram, “Vērotāja”, “Domas”, “Izglītība”, “Rīgas Avīze”, nedaudz vēlāk “”Dzimtenes vēstnesi” un “Latvijā”. Pirmā Pasaules kara iespaidā tika pārtraukta mākslinieka studijas darbība un Madernieks pārcēlās pie radiem Maskavas apkārtnē, kur strādāja kā zīmēšanas skolotājs Lārinas sieviešu ģimnāzijā, kā arī skolotāju savienības komercskolā. 1920. gadā mākslinieks atgriezās Rīgā un atsāka rakstīt dažādas publikācijās, kā arī periodikas izdevumos parādījās dažāda mākslinieka daiļrade, kā piemēram, ornamentu un rakstu fotogrāfijas. (Madernieks 1930, Madernieks 1913, Novadniece 1982, Brīvā

Venta 28.02.1960., Cīņa 28.02.1945., Daugavas vēstnesis 01.11.1941., Ilustrēts žurnāls 01.03.1925., Siliņš 1980)

Mākslinieks ir bijis arī pedagogs un autore arī studē pedagoģiju, autori uzrunāja citāts, ko teicis mākslinieks: “Lai zinātu kaut ko par mani, jums vispirms jāpazīst mani audzēkņi”. (Daugavas vēstnesis nr.28 1941) Autore uzskata, ka skolēni atspoguļo pedagoga darbu, gluži tā pat kā bērni atspoguļo savus vecākus, tādēļ pilnībā piekrīt Madernieka teiktajam un tiecās uz panākumiem attiecībā pret skolēniem, kas ir izdevies ļoti veiksmīgi Jūlijam Maderniekam un var iedvesmot arī mūsdienās.

Ar mākslinieku lepojās ne tikai viņa dzīves laikā, bet arī šodien. Gulbenes novada vēstures un mākslas muzejā ir ierīkota novadnieku istaba, kur apskatāma galvenokārt Madernieka daiļrade. Muzeja krātuvē ir dažādas liecības, mākslas darbi, priekšmeti, fotogrāfijas par mākslinieka dzīvi, sākot no agras bērnības. Autore uzskata, ka viens no galvenajiem iemesliem kādēļ Gulbenes novada kultūrvēsturiskā mantojuma identitāte ir Jūlijs Madernieks, mākslinieks vienmēr lepojies ar vietu no kurienes nācis un to uzsvēris, kā arī viņu ārkārtīgi iedvesmojusi dzimtās puses daba un stilizētā veidā to ir attēlojis savā daiļradē.

2. JŪLIJA MADERNIEKA MĀKSLAS DARBU ANALĪZE

2.1. Daiļrades iedvesmas avoti

Autore, aplūkojot Jūlija Madernieka dažādo mākslu, ir domājusi, kā mākslinieks spējis radījis tik dažādus ornamentus līdzīgā stilā. Patiesībā, bieži vien, ideja nav tālu jāmeklē, tā var būt mums visapkārt, galvenais ir spēt atrast ierosmi un to attīstīt sev vēlamā virzienā. Jūlijam Maderniekam tas izdevies lieliski. Madernieka daiļradē ir vērojami dažādi vadmotīvi, kuri ir kā pamats unikālajam darbam. Autore ir izpētījusi, ka mākslinieku ir ietekmējusi dzimto māju apkārtnē. Viņš jau no mazotnes vērojis un apbrīnojis apkārt redzēto. Kā viens no galvenajiem motīviem mākslas darbos ir daba, bet netradicionālā veidā. Mākslinieks to padara tādu, kā nevienam citam neienāk prātā, pārsvarā ģeometrizējot. Ierosme ir meklējama dažādās augu valstīs, piemēram, skujās, čiekuros, saules puķēs, rozēs, kliņģerītēs un citos augos. No kokiem kā iedvesma ņemta pamatformas uzbūve un katram kokam raksturīgākais - rudens bērzi, ozoli, kārkli, sniegotas egles, priedes. Madernieku ierosinājušas arī mākoņu formas, kas ir nemitīgi mainīgas. Viņš stundām ilgi varējis vērot neredzētas formas, it sevišķi saistoši likušies drūmi rudens mākoņi. Mākslinieku interesējis dekoratīvais skaistums dabā. No neorganiskām dabas formām māksliniekam saistošas likās sniega pārslas, kristāli un leduspuķes. Autore, iepazīstoties ar dažādu literatūru, uzzināja, ka, jau kopš bērnības, Pededzes upes krastā, čūsku vajāšana bijusi Madernieka izprieca, tādēļ nav pārsteidzoši, ka tas ir viens no iedvesmas motīviem. Madernieks stilizējis arī citas dzīvnieku formas, kā, piemēram, zirgus, vāveres, pūkus, sumpurņus, velnus, putnu siluetus, gaiļus. Mākslinieks savus iedvesmas avotus tik ļoti unikālā veidā stilizē, savās fantāzijās pārveidojot un attālinoties no pirmavota, lai rastos viņa oriģināli, jauni raksti. Minētie motīvi ir stilizēti un vienkāršoti, galvenokārt ģeometrizēti. nav viegli izprast ornamenta iedvesmas avotu. Madernieka daiļradē noteicošais ir ģeometriski stūrainas formas, lauztas līnijas ar taisniem un asiem leņķiem. Aplūkojot darbus, var secināt, ka visvairāk izmantotie ģeometriskie motīvi ir trīsstūris, izroboti taisnstūri, kvadrāti, kas bieži izpaužas dažādās sazarotās formās. Īpaša vērība piešķirta tam, lai nekur nav nepārtraukti garas, taisnas līnijas, it īpaši joslas malu savienojumos ar vidus daļu. Vienas lielākas formas laukumā ir citi elementi, kas sadala un pārtrauc kontūras, lai akcentētu galvenās formas raksturīgās īpašības. Madarnieka darbi liecina par to, ka mākslinieks pārzinājis latviešu

etnogrāfiju, atspoguļojis senās rotājumu zīmes, piemēram, sauli, gaismas koku, uguns zīmi, skujīņu. Šiem simboliem piedēvējot jaunu šķautnaināku veidu, atsvešinot to no oriģināla, veidojot jaunus variantus un būtībā saglabājot latvisko rotu. (Madernieks 1930, Madernieks 1913, Novadniece 1982, Brīvā Venta 28.02.1960., Cīņa 28.02.1945., Daugavas vēstnesis 01.11.1941., Ilustrēts žurnāls 01.03.1925., Siliņš 1980)

Kā spilgts apliecinājums ir tēlnieka Teodora Zaļkalna rakstītais “Dzimtenes vēstnesī”: “Uzskatu Madernieka rakstu krājumā latviskas mākslas, latviešu stila pirmos asnus. Ja mēs kādreiz runāsim par Latvisko mākslu, latviešu stilu, tad pirmā kārtā minēsim rakstus, ornamentus... Madernieka ornamentam priekš mums ir kulturāla vērtība. Vispārim jāsaprot, ka Madernieks ir viens no mūsu nedaudzajiem māksliniekiem, kas nepārtiek no sveša, bet radījis kaut ko īpatnēji savu. Stila sajūta pie Madernieka ir visvairāk attīstīta, un ar to arī izskaidrojas viņa iespaids uz mūsu mākslas amatniecību.” (Madernieks 1930) Autore pavisam noteikti piekrīt 1930. gadā rakstītajiem T.Zaļkalna vārdiem, un ar lielāko prieku vēlas aktualizēt un runāt par Madernieka unikālo daiļradi, kas ir viens no autores mērķiem.

Starp mākslinieka tekstiliju kompozīcijām nereti ir sastopamas “rudens mozaīkas”. Mākslinieks stāstījis: “Rudenī daba mums sniedz tik daudz krāšņuma, skaistuma pārpilnības, tik daudz krāsu bagātības un harmonijas.” (Novadniece 1982, 95-96)

“Madernieka tekstiliju kompozīcijās saskatāmas atsaucis uz dažādiem modernisma virzieniem. Viņa radošo rokkrakstu ietekmējis kubisms un futūrisms, kas daļā darbu saplūst ar Art Deco stilistiku. Tekstiliju metos Madernieks bieži izmantojis no centra attīstītu kompozīciju, kuras vidū ir liela, stilizēta rozete. Kā vērojams daiļradē, centrālā zieda motīvs varēja būt ģeometrisku rakstu apmale. Ornamentos dažkārt kompozīcijas stūros novietoti uz centru vērsti stilizēti augu raksti. Tekstiliju metos atklājas Madernieka prasmes stilizēt ziedu un citu augu līnijas līdz ģeometriskai abstrakcijai.” (Rinka 2018, 25-26)

Autore secina, ka iedvesmas avots ir vissvarīgākais, lai radītu ko jaunu. Ārkārtīgi liela uzmanība ir jāpievērš ikdienas dzīvei un no tās iedvesmojoties var tapt unikāla māksla, gluži tā pat kā to darīja izcilais mākslinieks Jūlijs Madernieks. Mākslinieku sajūsmināja ikdienišķais, kas

viņam raisīja domas par ornamenta radīšanu. Autore uzskata, ka galvenais ir vēlēšanās radīt kaut ko unikālu.

Jūlijs Vecozols 1928.gadā rakstījis no Parīzes par dekoratīvās mākslas izstādi, kur bija Madernieka darbi: “Krit tūliņ acīs Jūlijs Madernieks. Viņš ir tik īpatnējs dekoratīvs mākslinieks, ka viņu pazītu, kaut pat ellē to atpazītu. Še izstādītās, īpatnējā kolorīta ietvertās skices liecina, ka Madernieks īsts meistars lauztu līniju kompozīcijā. Nākdams no latvju tautiskā ornamenta, viņš aizsteidzies tagadējam modernistu stilam jau gadus 25 priekšā. Ko daudzi vēl meklē. Viņš jau sen parādījis. Ārzemnieki viņu uzskata par ļoti nogatavojušos, spilgtu modernistu.” (Madernieks 1930, 6)

Autore uzskata, ka Madernieks ir iedvesmojies no vienkāršiem motīviem, taču, spējot parādīt to savā rokrakstā, ir ieguvis atzinību un unikalitātes zīmolu. Daba, dzīvnieki un etnogrāfija ir galvenie vadmotīvi. Kā vēl viens Madernieka ierosmes avots bija mūzika. Koncertā dzirdot melodisku skaņdarbu, viņš tūdaļ redzējis ornamentālu formu salikumus, līniju ritmus, krāsu noskaņas. Mākslinieka uztverē mūzika ar ornamentu ir savstarpēji nešķirami tuva. Madernieks ir studējis muzikālo formu kompozīcijas, ritma un kontrapunkta principus. Kā ornamentā, tā mūzikā viņu sajūsmina melodija, pretstati balsīs, kas darbos atspoguļojies krāsās, ritmu dažādībā, ko var vērot dažādos pakāpienveida formās. Autoresprat, iedvesma no mūzikas, ir spilgts pamats, iepriekš minētajam un apstiprina tikai to, ka mākslinieks bijis daudzpusīgs, pārzinājis dažādas aktualitātes, uz pasauli skatījies ar acīm un ausīm vaļā, lai radītu savus unikālos rakstus.

2.2. Jūlija Madernieka daiļrades krāsu pētniecība

Tā pat kā rakstu motīvi, arī krāsas iedvesmu, mākslinieks Jūlijs Madernieks ir smēlies no dabas, pārveidojot savā interpretācijā. Nereti tai par pamatu ir rudens nokrāsas. Madernieka daiļrades krāsām, protams, ir liela nozīme, galvenie elementi ir saskanīgums, dzidrums, gan maigi klusināti, gan spēcīgi kāpināti toņi. Nereti galvenais balsts ir divas pretstatu krāsas un ar tām kombinēti pustoņi. Madernieka iecienītās ir vēsās krāsas, jo Mākslinieks uzskatījis, ka siltās krāsas nogurdinot acis un ātri apnīkot. Krāsu pretstatījums viņam daudz tuvāks nekā krāsu harmonija. Gaišo un tumšo toņu attiecības ornamentam piedod ekspresiju, un tā rakstu struktūra ir skaidrāk nolasāma. (Madernieks 1930, Madernieks 1913, Novadniece 1982, Siliņš 1980)

“Jūlija Madernieka darbu emocionālo iedarbību kāpina spēcīgais gleznieciskais kolorīts. Tas, cieši saistīts ar kompozicionālo struktūru, veido savdabīgu harmonijas un kontrastu sabalsojumu. Vēsajām krāsām pretstatītas siltās un rūpīgi izvēlētās papildtoņu gradācijas. Ievērojot to, ka spilgti kontrastējošas krāsas savstarpēji pastiprina krāsainības efektu, mākslinieks fona iekļājumā, vadošā ornamentālā motīva kuplinājumā un dažādu pārejas elementu saplūdinājumā izmantojis blāvāku vai tumšāku radniecisko krāstoņu gammu. Tajā bagāti atmirdz arī viņa dzimtā novada Austrumvidzemes tautas mākslas darinājumu pelēcīgi zaļganie, silti pelēkie, oranži sarkanie toņi.” (Novadniece 1982, 95)

Autore veica nelielu krasu analīzi. Krāsas nosacīti var iedalīt divās grupās – sarkanajā un zilajā. Pārējās krāsas, izņemot zaļo, tieksies uz vienu no šīm grupām. Sarkanā, dzeltenā un oranžā paplašinās horizontālā virzienā, pakļaujas loka, turpretī zilā, violetā krās sašaurinās vertikālā virzienā un pakļaujas leņķiem. Lai darbam iegūtu saiti, vienotību var pielietot dažus vienojošos faktorus, piemēram, baltās un melnās krāsas piejaukums, viena toņa dominēšanu un krāsu virzību uz vienu toni. Lai akcentētu kontrastus izmanto gaišo un tumšo, krāsas tonis, papildkrāsas, kontrastējošās krāsas. Kontrastus var izšķirt kā liels, mazs, plats, šaurs un papildināt ar krāsu. Uzmanību jāpievērš arī krāsu proporcijām. Līdzsvaru darbā var iegūt, veidojot kompozīciju, krāsu salikumu labajā un kreisajā pusē līdzīgā daudzumā, krāsu laukumiem jāpievērš uzmanība attiecībai pret horizontālo asi. (Ozola 2006)

Autore secina, ka Jūlija Madernieka ornamenti ir atzīti ne tikai ar oriģinālo ģeometrisku formu daudzveidību, stilizāciju, bet arī ar īpatnējām krāsām. Protams, autore var tikai balstīties uz literatūrā izpētīto un grāmatās novēroto, bet uzskata, ka drukātā veidā krāsas var atšķirties no oriģināldarba. Autore izvēlējās analizēt krāsainos darbus no J. Madernieka grāmatas “Raksti”. Autore rakstus iedalīja septiņās grupās, kas, galvenokārt, dominē Madernieka daiļradē, kurus savstarpēji sarindojot pēc kārtas, vai aplveidā, protams, var atrast radniecību. Izpētot literatūru par krāsas uztveri un iedarbību, akcentējas dažādi kontrasti, pamatkrāsa un to papildkrāsas. Kā viena no grupām ir rozīgi sarkano toņu, kur kā galvenā krāsa rozā. Spilgti iezīmējas literatūrā izpētītais, šajos rakstos kā akcents izmantota kontrasta krāsa – zaļā. Kā nākošo grupu autore atlasīja, kur dominējošā krāsa ir sarkanīgi oranžā ar tumšas krāsas, pelēcīgi brūnu akcentu, šajos darbos dominē tikai šīs divas nokrāsas. Autores atlasītajā nākamās grupas darbi ir ļoti krāsaini, tie tik tiešām asociējas ar rudeni visā tā krāšņumā. Krāsas ir diezgan spilgtas, bet savstarpēji dominējošās krāsās, ar pasteltoņu nokrāsu un, protams, ar dažādiem pretēju krāsu akcentiem. Šajos darbos raksturīgākie ir dažādi zaļie toņi, oranži, dzeltenīgi ar zili violetiem akcentiem. Ceturtās autores iedalītās grupas ornamentu pamatā ir zaļā krāsa, daži darbi ir spilgti, bet ne tik krāsainai raibi kā iepriekšējie, dažādi zaļie toņi, plus tumšākas krāsās akcenti, piemēram, brūni. Piektās grupas rakstos dominē divas krāsas – zaļa un dzeltena, un dzeltena un tumši zila. Autoresprāt, tie ir ļoti radnieciski ar iepriekšējo grupu, bet tajā pašā laikā, atšķirīgi. Nākamajā autores atlasītajā grupā, galvenās ir brūnā un gaišāki zila krāsa, nekā iepriekšējā tumši zilā. Arī šajos darbos pārsvarā ir izmantotas divas krāsas. Kā noslēdzošās grupas darbus autore ir atlasījusi ar galveno krāsu – tirkīzs zilo. Šajos darbos kā papildus krāsas ir tumšāki zilie un nedaudz akcenti ar košāki violetīgi rozā toni. Šeit, pēc autores domām, atgriežas pie pirmās autores atlasītās grupas, kur kā pamats bija rozā krāsa.

8.pielikumā autores izveidotās septiņas krāsu grupas. Attēli (Madernieks 1930, 35, 36, 38, 41, 43, 46, 48, 50, 52, 54, 58, 65, 71, 73, 80, 84, 86, 90, 95, 101, 111, 115, 119, 123, 134, 142, 150, 154, 159, 161, 163, 167, 169, 172, 176, 178, 180, 182, 184, 189, 191, 194, 196)

2.2.1.att. Rozā

2.2.2.att. Oranžs

2.2.3.att. Raibs

2.2.4.att. Zaļš

2.2.5.att. Dzeltens

2.2.6.att. Zils

2.2.7.att. Tirkizzils

2.3. Ornamenta pazīmes

Jūlijam Maderniekam ir plaša ornamentu daiļrade. Darbi, protams, ir dažādi, bet, pamatojoties uz redzamo, daiļrade ir saistīta un darbu pamatā ir vienojoši elementi. Katrā no mākslas darbiem var novērot ornamenta pazīmes – ritmu, stilizāciju, kompozīcijas veidu. Balstoties uz to, autore ir izpētījusi šo jēdzienu nozīmi, lai precīzāk varētu raksturot mākslinieka daiļradi.

“Ornamenta pazīmes – regularitāte un ritmiskums, arhitektoniskā struktūra, materiāla un izpildījuma saikne. Ornamentu sastopam visos mākslas veidos, bet īpaši arhitektūrā un lietišķajā mākslā. Tautā ornamentu sauc par rakstu, rakstīšanu, rotāšanu. Ornamenta tips un gars, tā izmantošanas principi pārstāv ne tikai attiecīgas mentalitātes un kultūras piederības cilvēkus, bet arī tādus veido. Ornamenti organizē lietu, vidi un ievirza domāšanu.” (Petrova 2007, 15 -16)

Ornamenta pazīmes ir plaši pētītas un aprakstītas. Kā vienu no atsaucēm uz Madernieka darbiem var minēt – lietišķās mākslas pārstāvis. Mākslinieks savus darbus dēvē ne tikai par ornamentiem, bet arī par rastiem. Madernieka ornamentus uzskata par latviešu rakstu pirmsākumiem.

“Ornamenti – [lat. Ornamentum rotājums] – 1) gleznots, grafisks vai tēlniecisks rotājums, kas pieder pie priekšmeta mākslinieciskās apdares; ornamenti atkarībā no stila ir dažādu likumsakarību (pēc simetrijas, ritma u.c. likumiem) ģeometrisku un vairāk vai mazāk stilizētu tēlojošu elementu sistēma; ornamenta raksturs ir atkarīgs kā no rotājuma (ornamentējamā) priekšmeta materiāla, formas un uzdevuma, tā arī no rotāšanas tehnikas; arhitektūrā un it īpaši lietišķajā mākslā ornamenti ir svarīgs mākslinieciskā tēla elements.” (Svešvārdu vārdnīca 521 – 522)

Kā vēl spilgtas iezīmes var izcelt – simetrija un ritms. Uz šiem vārdiem balstās jebkurš ornamenti, kas tiek vizualizēti. Katrā rakstā ir sistemātiski atspoguļotas mākslinieka ieceres.

“Ornamenti – māksliniecisks rotājums, raksts, kam raksturīgs ritmisks, elementu izvietojums. Ornamenta veidošanā bieži vien izmanto simetrijas principu, ritmiskas atkārtotības

paņēmienu. Ornamenti var būt simetriski un asimetriski. Ikvienam ornamentam pamatā ir ritms. Ornamenta elementi var būt sakārtoti: joslā, laukumā (taisnstūrī), centrālā kompozīcijā (aplī, ovālā, kvadrātā, jebkurā daudzstūrī), augošā rakstā. Ornamenta elementus iedala – ģeometriskie, etnogrāfiskie, naturālie, optiskie ornamenti. Ornamentos parasti izmanto stilizētus objektus, piemēram, augus, dzīvniekus.” (Petrova 2007, 15 -16)

Izceļot šī skaidrojuma galveno, balstoties uz Madernieka daiļradi, ornamenta elementus var iedalīt dažādās grupās. Šeit būtu jāizceļ ģeometriskie raksti, kuros atklājās visdažādākās lietas, kas dzīvē nav taisnas, lauztas, izstieptas u.c. Madarnieka darbos iekļaujas arī citas iezīmes, piemēram, etnogrāfiskais raksturs, izmantojot latviešu tradicionālās zīmes.

“Ornaments – (lat.val. ornamentum – rotājums) – gleznots, grafisks vai tēlniecisks rotājums, kas sastāv no ritmiski sakārtotiem elementiem. Ģeometriskais ornaments sastāv no abstraktām formām – lauztām, taisnām un līkloču līnijām, punktiem, aplīem. Augu – no lapu, ziedu un augļu stilizējumiem. Dzīvnieku – no reālu fantastisku dzīvnieku stilizējumiem.” (Blūma 2005, 126)

Šajā skaidrojumā uzsvāru varētu likt uz stilizāciju – augu un dzīvnieku, kas ļoti iecienīti bija arī Madarniekam. Kā iepriekšējās nodaļās tika minēts, autore izpētīja mākslinieka daiļrades iedvesmas avotus un secināja, ka pamatideja ik vienam darbam ir atrodama dabā.

Autore izpētīja dažādās avotos pieejamo ornamenta skaidrojumu. Autore secina, Jūlija Madarnieka daiļrade ir izcils piemērs, lai izprastu, kas ir ornaments, ikdienā saukts arī kā raksts. Analizējot literatūru, akcentējas, ka ornaments galvenokārt ir novērojams arhitektūrā un lietišķajā mākslā. Mākslinieks Jūlijs Madarnieks bijis lietišķās mākslas pārstāvis.

Apkopojot literatūrā izpētīto, autore izvirzījusi savu ornamenta skaidrojumu attiecībā par Jūlija Madarnieka daiļradi un kā to izklāstīt skolēniem ar saviem vārdiem. Ornaments – tiek dēvēts arī kā raksts, kas ir īpaši raksturīgs lietišķajā mākslā. Ornamentā ir noteikta struktūra, kā arī sižets. Stilizēti augi, dzīvnieki, figūras sakārtoti ritmiski, simetriski un asimetriski, dažādos kompozīcijas veidos, piemēram, centrālā kompozīcijā.

Autore izvēlējusies analizēt arī ritma skaidrojumu, jo tas ir ļoti svarīgs elements Madernieka lietišķajā mākslā. Autore uzskata, ka skolēniem jāizprot dažādi jēdzieni, lai pilnībā būtu saprotams, kas ir ornamenti, kādi elementi izmantoti, lai pēc tam spētu radīt savu rakstu.

“Ritms – grieķu val. *rhythmos*: no *rheos* – plūsma, vienmērīgums, saskaņotība) – noteiktu (vienādu vai līdzīgu) vienību sistemātiska atkārtšanās. Ritms ir jebkura veida ornamenta pamatā. Mākslā sarežģīts ritms rada nemieru, nestabilitāti un otrādi – vienmērīgs, plūstošs ritms mākslas darbā kompozīciju padara līdzsvarotu un harmonisku.” (Svešvārdu vārdnīca)

Kā ritma galveno pazīmi autore vēlas izcelt ritma veidu, kā tas tiek pasniegts un raksturo mākslas darbu. Ritma pamatā ir atkārtšanās, kas tiek sagrupēta dažādos veidos, līdz ar to var rasties vienmērīgs ritms vai gluži pretēji – “kustīgs”.

“Ritms – vienmērīgums, saskaņotība, atkārtota līniju, zīmējumu, simbolu, krāsu laukumu un formu secība laikā vai telpā. Ritms atkārtoti vienādus un atšķirīgus elementus noteiktos attālumos. Katra mākslas darba galvenā sastāvdaļa ir ritms. Ritms padara mākslas darbu viegli uztveramu, skaidrāku un saskanīgu.” (Petrova 2007, 14)

Jūlija Madernieka daiļradē var novērot ritma pazīmes, visa pamatā ir saskaņotība, viens ornamenti ir balstīts uz dažāda veida līnijām, kas periodiski atkārtojas. Katrā ornamentā ir izvēlētas dažādas krāsas, kas, balstoties uz raksta specifiku, atkārtojas vienādajos laukumos. Gan formu un līniju salikumi, gan krāsu laukumi veido ritmu. Dažādi raksta elementi atkārtojas secīgi veidojot ornamentu izmantojot dažādus kompozīcijas veidus.

“Kompozīcija – mākslas darba uzbūve, atsevišķu detaļu savienojums vienotā veselumā, vizuālo izteiksmes līdzekļu organizācija.” (Briška 2007, 52)

“Kompozīcija – (latīņu val. *compositio* – salikums, sastādīšana, sacerēšana) – daiļdarba uzbūve, daļu izkārtojums un to savstarpējā saistība.” (Blūma 2005, 87)

Kompozīcija ir pamats jebkuram darbam, tā ir noteicošā, uz kuru punktu tiek vērsta skatītāja uzmanība. Autore ir izpētījusi dažādus kompozīcijas veidus, kas katrā ir galvenais, izceļas un kā to ievērot darbā. Vienā mākslā darbā var tik izmantoti vairāki kompozīcijas veidi, piemēram,

kompozīciju nosaka proporcijas un izmantoti ritma elementi. Līdz ar to veidojas proporcionāla, ritmiska kompozīcija.

“Kompozīcijas centrs – vieta mākslas darbā, kam skatītāja uzmanība tiek pievērsta vispirms. Kompozīcijas centrs tiek izcelts ar novietojumu, apgaismojumu, krāsu, kontrastainām detaļām u.c. līdzekļiem.” (Briška 2007, 52)

“Kompozīcija ir no daļām salikts veselums. Tā ir veseluma struktūra, uzbūve, daļu izkārtojums un to savstarpējās attiecības. Kompozīcija piemīt visam, kas ir veselums. Vizuālajā mākslā kompozīcija ir vizuālo elementu izvēle un to organizācija kādas idejas paušanai, pārdzīvojuma izteikšanai, funkcionāla uzdevuma veikšanai. Šaurā nozīmē ar vārdu “kompozīcija” saprot elementu izvietojumu noteiktā plaknes laukumā vai telpā. Kompozīcijas pazīmes – vienotība, izteiksmīgums, oriģinalitāte.” (Briška 2007, 6)

“Kompozīcijas centrs. Jebkurā kompozīcijā ir kāds elements, kas vispirms piesaista skatītāja uzmanību. Kompozīcijas centrā vienmēr ir vislielākais kontrasts, tajā atrodas akcents, vispārīgais objekts.” (Briška 2007, 14)

“Dominantes princips. Visi kompozīcijas elementi atrodas zināmā hierarhijā. Tas nozīmē, ka vienā mākslas darbā nav divu vienādi nozīmīgu elementu. Vienā darbā ir liels, mazāks un pavisam mazs siluets, gaišs, vidējs un tumšs tonis, spilgta, mazāk spilgta un pavisam pelēka krāsa utt. par dominanti uzskata to, kā ir vairāk, kas izceļ akcentu un ko uztver skatītājs.” (Briška 2007, 15)

“Ritms vieno kompozīcijas elementus. Ritmi var būt regulāri un neregulāri, plūstoši, plastiski un lauzti, rotējoši un saudīgi, mierīgi un dinamiski, kāpjoši, krītoši un lēkājīši.” (Briška 2007, 17)

“Proporcijas. Par proporcijām runājot tiek lietoti jēdzieni liels, mazs, lielāks, mazāks, daudz, maz. Vizuālās mākslas darbā svarīga nozīme ir kompozīcijas elementu samēriem attiecībā pret formātu un atsevišķu kompozīcijas daļu savstarpējām attiecībām.” (Briška 2007, 18)

“Statika – dinamika. Statika un dinamika raksturo kompozīcijas stabilitāti vai nemieru, kustīgumu. Stabilitāti kompozīcijā rad vertikālu un horizontālu virzienu dominante un kompozīcijas elementu izvietojums trīsstūrī ar horizontālu apakšējo malu. Par klasiskām statiskām

kompozīcijām uzskata arī apla un kvadrāta kompozīcijas. Visstraujāko kustību un lielāko nemieru kompozīcijas piešķir elementu izvietojums pa diagonāli.” (Briška 2007, 20)

“Kontrasts. Kontrasts ir jebkuru divu elementu pretstats. Vizuāli kontrasti ir liels – mazs, tumšs – gaišs, silts – vēss, kompakts – ažūrs, vertikāls – horizontāls, gluds – grumbuļains, augša – apakša, līnija – laukums utt. Kompozīcijā var kontrastēt formas, krāsas, tumši un gaiši laukumi, ritmi, proporcijas utt. spēcīgs kontrasts rada dinamiku, neliels kontrasts rada mieru. Visizteiktākais kontrasts akcentē darba kompozīcijas centru. Mākslas darbā izceļas atšķirīgais. Stūrainā forma būs labāk uztverama starp noapaļotām formām, apla forma būs labāk ievērojama līdzās stūrainiem apveidiem.” (Briška 2007, 22)

“Vispārējā ornamentikā centrālā kompozīcija aplī saucas rozete. Ornamenta elementu ritmisku, periodisku atkārtosanos (visos virzienos) sauc par raportu” (Petrova 2007, 15 -16)

“Jūlija Madernieka daiļradē vairākos ornalementālajos darbos ir pamatshēmas – joslveida risinājums, laukumu klājošus rakstus un simetriski centralizētas kompozīcijas, kas iezīmētas aplī vai kvadrātā.” (Novadniece 1982, 63)

Autore uzskata, ka kompozīcija ir jebkura mākslas darba pamatā, lai radītu veiksmīgu darbu. Kompozīcijai jāpievērš ārkārtīgi liela uzmanība, jo autore uzskata, ka tas ir galvenais elements, kas jāievēro, uzsverot to skolēniem radot savu ornamentu.

Tā kā viena no mākslinieka Jūlija Madernieka daiļrades pazīmēm ir stilizācija – stilizēti augu, dzīvnieku, figūru u.c. motīvi, autore apkopojusi stilizācijas skaidrojumu.

“Stilizācija – tēla pārveidošana atbilstoši stila prasībām un mākslinieka iecerei. Katrā ornamentā pamatā ir izvēlēts motīvs: izvēlētais objekts, elements, kompozīcijas daļa, fragments, kas atkārtojas.” (Petrova 2007)

“Stilizācija -1) noteikta stila ārējo formu atdarināšana, piem., senatnīgu formu atdarināšana; 2) mākslinieciska reālistiska attēlojuma pakļaušana nosacītām, ornamentālām formām; stilizācija raksturīga dekoratīvajai un lietišķajai mākslai.” (Svešvārdu vārdnīca 680)

“Stilizācija – (franču val. stylisation, latīņu val. stilus – stils) 1) attēlojamo figūru dekoratīvs vispārinājums ar vienkāršotu zīmējumu un formas atveidu, krāsu un apjoma izmantojumu.” (Blūma 2005, 164)

“Izmantojot muzeju un privātu krātuvju etnogrāfiskos materiālus, mākslinieks risināja jaunus ornamentu variantus (saulītes, zvaigžņu raksta, austras koka, skujiņas u.c.) meklēdams šo ornamentālo variāciju un dabas motīvu saplūsmes iespējas vienotā ģeometrizzētā struktūrā.” (Novadniece 1982, 94)

Autore izvirzījusi savu stilizācijas skaidrojumu. Stilizācija – vienkāršotu tēlu un formu atveidojums. Nereti ģeometrizzēta vai noapaļota ārēja forma, var būt nedaudz deformēta. Ornaments motīvs var būt attālināts no realitātes, kuram ir nenosakāms sākotnējais tēls.

Jūlija Madernieka daiļradei ir veltītas divas grāmatas, kuru nosaukums ir “Raksti” un “Ornaments”. Balstoties uz izpētītās ornamenta nozīmes, var secināt, ka būtībā ornaments un raksts ir sinonīmi. Analizējot ornamenta pazīmes, uzreiz ir skaidrs, ka Jūlija Madernieka daiļrade pilnībā atbilst šim skaidrojumam. Gandrīz katrā mākslinieka darbā var atklāt ornamenta shēmu, ritmisko atkārtosanos. Darbos atklājas gan simetrija, gan asimetrija. Jūlija Madernieka ornamentu ir veidoti gan joslās, gan centrālā kompozīcijā. Kā galvenā Madernieka daiļrades pazīme ģeometriskie ornamentu elementi. Aplūkojot daiļradi un izpētot teorētisko literatūru par mākslinieka lietišķo mākslu, iedvesmas avotiem un daiļrades principiem, var secināt, ka Jūlija Madernieka ornamentu balstās uz stilizētiem objektiem, kā jau iepriekšējās nodaļās autore minēja, augu un dzīvnieku motīviem.

2.4. Mākslas darba analīze

Autore ir izvēlējusies vienu Jūlija Madernieka ornamentu kā iedvesmas avotu sava praktiskā darba izstrādei, tādēļ šo rakstu analizē padziļināti. Ornamenta attēls izvēlēts no grāmatas - J. Madernieks. Raksti. Rīga: Valter un Rapa, 1930, 50lpp.

2.4.1.att. Jūlija Madernieka ornaments “Bez nosaukuma”

Autore izpētīja dažādas mākslas darbu analizēšanas metodes, kā, piemēram, grāmatā “Kā aplūkot mākslu” sniegto informāciju un mākslas darbu kompozīcijas analīzes principus pēc I.Briškas grāmatas “Kompozīcija”. Autore sniegs savu subjektīvo viedokli par Jūlija Madernieka ornamentu, balstoties uz darbu analīzes principiem. Šādi var aplūkot un izpētīt jebkuru mākslas darbu, kā arī izmantot kā metodi, kā skolēni izvērtē, pēta dažādu autoru darbus. Autore uzskata, ka mākslas darba analīzi var izmantot kā metodi, lai pilnveidotu mākslas stundas. Šo īpaši var izmantot mākslas valodas pamatos, kas balstās uz dažādu laikmetu, stilu un mākslinieku darbu izpēti. Kā arī iepriekš, mākslas kritikas lekcijās apgūtajām metodēm, balstoties uz divu pētnieku E. B. Feldmana un R. A. Smita mākslas darbu analīzes ierosinājumiem, šiem abiem autoriem princips ir līdzīgs, kas balstās uz četriem, savstarpēji saistītiem, posmiem – mākslas darba apraksts, analīze, raksturošana (novērtēšana), interpretācija. Autore ir izvēlējusies abu pētnieku metodes apvienot un papildināt ar jautājumiem no grāmatas “Kā aplūkot mākslu”, lai analizēt ornamentu.

Mākslas darbā jeb ornamentā ir izmantotas ģeometrizētas, stilizētas formas, kas izkārtotas noteiktā ritmā un kompozīcijā. Ritms veidojās, jo tiek atkārtots konkrētais raksts vairākkārt

noteiktā secībā. Lai radītu kompozīciju un struktūru, ornamentā galvenokārt ir izmantotas trīs krāsas – rozā, sarkana un zaļa. Darbs papildināts ar zaļā toņa dažādību un brūno krāsu. Pētot teoriju par Jūlija Madernieka daiļradi un krāsu analīzi, atklājās, ka mākslinieks bieži izmanto kontrastkrāsas. Arī šajā ornamentā tās ir galvenās – sarkans un zaļš. Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi – forma, ir kā galvenais mākslas darbā, jo dažādās formas veido rakstu, ritmu, kompozīciju un no tā sastāv J. Madernieka ornamenti. Krāsa ar ritmu savstarpēji ir organizēta atkārtoti. Viena un tā pati forma, citādās krāsās rada sajūtu it kā tie būtu divi dažādi raksta elementi, savstarpēji veidojot kontrastu un viens otru papildina. Šādā veidā mākslinieks izkārtojis attēla elementus, krāsas un formas, lai panāktu iecerēto ornamentu. Kompozīcijas pamatā ir attēlotais sižets, ritmiski sakārtotas formas, vizuālie elementi, kā tie izvietoti, organizēti. Šī mākslas darba kompozīcijas pamatā tiek izmantoti vairāki principi, kā, piemēram, kontrasts – izmantoti lielāki un mazāki elementi, kas viens otru papildina. Ievērots proporciju princips. Darbā veidojās dinamiska kompozīcija, jo tiek izmantots diagonālais princips, kas rada kustības sajūtu. “Dinamiku un iekšēju spriegumu kompozīcijai piešķir asimetrija un spēcīgi tonāli un krāsu kontrasti” (Briška 2007, 21). Šis citāts spilgti raksturo konkrēto Jūlija Madernieka ornamentu. Kompozīciju veido arī konkrētais ritms, atkārtojums, kas vieno kompozīcijas elementus. Lai ievērotu konkrētus kompozīcijas principus, ir nepieciešams atbilstošs formāts.

Atbildēt uz mākslas analīzes piedāvātajiem jautājumiem – attēla radīšanas mērķis – kādam nolūkam šis darbs ir radīts? Vai mākslas darbs radīts ar konkrētu mērķi? Vai būtiski attēlot realitāti? Mākslas darba mērķis, autoresprāt, ir ornamentu daiļrades pilnveidošana, jo ir zināms, ka mākslinieks pārstāvēja lietišķo mākslu un tika dēvēts par ornamenta meistarū. Skatītājam atliek vien domāt, no kā šajā darbā Madernieks ir iedvesmojies. Iespējams, novērot, ka izmantota latviešu zīme. Kultūras konteksts – ko tas vēsta par kultūru, kurā ticis radīts? Šajā darbā izmantota arī latviešu zīme – ugunskrusts, kas simbolizē svētību, veselību un labklājību, mūžīgo uguni, aktīvo enerģiju un šī zīme aizsargā no ļaunā. Pārējais, mākslas darbā attēlotais, nav konkrēti atpazīstams, bet saprotams, ka visa pamatā ir kompozīcija, ritms, krāsa un noteikti stilizācija, jo mākslinieks vienmēr iedvesmojies no apkārt esošā. Visnotaļ šis ir mākslas darbs, kurā saturs ir atkarīgs no simboliskajiem elementiem, bet, diemžēl, šo atliek ikvienam skatītājam izvērtēt individuāli, jo ornamentam nav mākslinieka sniegts apraksts par darbu.

Autorei šis ornaments piesaista dinamiskuma dēļ, ko rada kontrastējošās krāsas un diagonālā kompozīcija. Precīzais zīmējums, krāsu salikums, ritms simbolizē gaumīgu ornamentu. Autorei šķiet ļoti atbilstošs kā iedvesmas avots, lai radītu jaunu ornamentu. Kā arī asociējas ar tulpēm, ko autore izvēlējusies sava radošā darba ierosmei.

3. IEDVESMAS AVOTS

3.1. Iedvesmas avota atlase kā dizaina idejas pamats, procesa iesākums

Gluži tā pat kā Jūlija Madernieka daiļradē, arī apģērbu dizainerim, iedvesmas meklējumi ir ārkārtīgi svarīgi un skatītājam atliek vien domāt, kur rasta šī unikālā doma. Patiesībā šīs idejas ļoti reti ir pilnīgi jaunas, mākslinieki strādā no jauna atklājot esošo apkārtējo pasauli. Ir iespējams iedvesmoties no visa esošā un pieejamā – no vizuālās mākslas un pilsētu arhitektūras, no dažādu tautu kultūras vai no ikdienas priekšmetiem, muzejos, mākslas galerijās, pie jūras, pilsētas ielās, paskatoties pa labi, pa kreisi, uz augšu, uz leju u.c. Idejas dažādu tēmu izpētei ir bezgalīgas. Paraugoties uz pasauli ar dizainera acīm, kāds ir bijis arī Jūlijs Madernieks, iedvesmu var gūt it visur, iedvesmas avotus var izmantot radoši, veidot asociatīvās kolāžas, “spēlēties” ar iedvesmas avotu. Tas kas tiek izvēlēts kā iedvesmas avots, var noteikt virzienu, kādā tiek radīts kas jauns, piemēram, krāsu salikums, izmērs, forma, kompozīcija, tēma.

Iedvesma ir pieejama, ja mēs vienkārši pievēršam uzmanību, piemēram, skaistumu ļoti bieži var atrast tikai skatoties lejā. Vērtīgi ir iemācīties būt stipram, mežonīgam un meklēt skaisto netradicionālās un negaidītās vietās. Kā vienu no piemēriem varētu minēt – haoss mājās – atvilktnēs, plauktos, skapjos, nesaistīti veidojas dizains, no kura var iedvesmoties. Visnotaļ, tas būs unikāls ierosmes avots. (Tanov 2018)

Kaut arī nekas nenoveco tik ātri kā mode, iedvesmas meklēšana pagātnē bieži vien sniedz lieliskus rezultātus. Iedvesmas avots var būt kāds laikmets, vēstures notikumi, māksla. Meklējot iedvesmu, ir svarīgi necensties vienlaikus uztvert pārāk daudz. Ja izpētes laikā izdodas atlasīt vajadzīgo un pēc tam koncentrēties tikai uz dažām rūpīgi izvēlētām tēmām, rezultāts būs precīzs un tiks radīts tādu modeļu kopums, kas “turēsies kopā” kā kolekcija. (Ārmstronga, Ārmstrongs, Teithema, Šīmens 2014)

Atsaucoties uz (Ārmstronga, Ārmstrongs, Teithema, Šīmens 2014), autoresprāt, iedvesmas avots ir pirmais solis uz vēlamo veiksmīgāko rezultātu sasniegšanu, taču uzskata, ka skolēniem sākuma stadijā, nevajadzētu “ieciklēt” pie izsīpētās idejas. Sākumā jāmeģina atrast iedvesmas avots, kas veicinās jaunas idejas, bet, iespējams, pārklāsies ar iepriekš iedomāto. Vienmēr var atkāpties soli atpakaļ, bet nemēģinot, netestējot, soli uz priekšu nevar tikt. Iedvesmas avots ir

pamats, uz ko iespējams balstīties un just “pamatu zem kājām”. Autore, radot apģērba dizainu, mēdz izmantot moto - dizains no darīšanas uz domāšanu, no domāšanas uz darīšanu! Skiču radīšanas procesā, iedvesmas avotu var grozīt, spēlēties, veidot kolāžas u.c. ir iespējami dažādi veidi, lai process būtu aizraujošs un sniegtu vēlamus rezultātus. Skolotāju uzdevums ir ļaut bērniem izpausties, jo nekad nevar “ielīst” bērna galvā. Skolēnu idejām nereti nav robežu, tās var būt bezgalīgas un prātam neaptveramas. Apstādinot sākuma stadijā, var rast iespaidu, ka nekas nav labi un skolēns vairs nespēj atvērties. Lekciju ciklā, “Vārds dizainam”, 2019.gadā, Artūrs Analts, sacīja, ka bieži vien pirmā ideja ir visģeniālākā, taču, lai to saprastu, ir jārada vēl 1000 skices un idejas. Cits skolēns to spēj, tādu nevajag apstādināt, bet cits vēlas apstāties pie pirmās idejas. Tādā gadījumā skolotājs ir dzinējspēks, kurš palīdz skolēnu iedrošināt un stimulēt, pētīt iedvesmas avotu, spēlēties ar to un rast idejas, skicēt, skicēt un vēlreiz skicēt, domāt un atkal skicēt, šādi iedvesmoja A.Analts. Autore uzskata, kas šis teiktais ir ārkārtīgi precīzi un iedvesmojošs, lai radītu. Nav mērķis visus skolēnus padarīt par modes dizaineriem, bet ļaut ielūkoties plašajā pasaulē, no kā var iedvesmoties, ne tikai radot modi, bet jaunas lietas. Autore uzskata, ka iedvesmas avots ir jāaizpēta ļoti smalki, analizējot to no dažādiem skatu punktiem, dažādām iespējām. Iedvesmas avota pētniecības laikā, ir iespējams atklāt kaut ko jaunu, kas avotā slēpjas dziļāk, piemēram, iedvesmojoties no kādas personības, izpētot dzīves gaitas var uzzināt, kaut ko acīm neredzamu un nedzirdētu, kas var sniegt lielu atklāsi, kas iedvesmos radīt jaunas lietas mākslā.

3.2. Jūlija Madernieka ornamenti/ raksi kā iedvesmas avots mākslas valodas pamatos apgērbu dizainam

Skolēniem mākslas valodas pamatos ir jāapgūst zināšanas par novada māksliniekiem un to daiļrade jāizmanto kā iedvesma vai jāveido darbu kopijas. Kā arī svarīgi ir pielietot prasmes, kas apgūtas citos mācību priekšmetos.

Pēc izpētītās literatūras, spilgti iezīmējās, ka mākslinieks Jūlijs Madernieks ierosmi jaunradei ir smēlies no visa apkārt esošā, katram pieejamā. Kā arī pēc modes dizaina teorijas izpētes, apstiprinājās, ka vislabākais veids kaut kā unikāla izveidei ir zināmu lietu, objektu u.c. izmantošanā kā iedvesmas avotu. Šajā gadījumā kā iedvesmas avoti skolēnu jaunradei tiks izmantoti Jūlija Madernieka rakstu ornamentī un viena auga motīvs. Balstoties uz Gulbenes mākslas skolas programmu, 5.klasei ir paredzēts noslēguma darbs mākslas valodas pamatos, ieteikums veidot to saistībā ar novadnieku, mākslinieku. Skolēnu mērķis ir izzināt Jūlija Madernieka daiļradi, izprast mākslinieka darbu iedvesmas avotus, apzināties, ka jaunradi veidojot var iedvesmoties un nav jāizdomā viss no jauna.

“Latviešu etnogrāfisko ornamentu literatūrā sauc par rakstu. Tas apzīmē rotājošu zīmējumu. Ornaments – rotājums tautas kultūrā paredzēts dažādu priekšmetu un materiālu – auduma, papīra, ēku, ieroču, darbarīku, instrumentu u.c. – rotāšanai. Tas sastopams grāmatu grafikā, plakātā u.c. Rotāt nenozīmē to, ka jebkurš laukums obligāti jāornamentē, nedrīkst būt tukša balta vai krāsaina laukuma. Modernā apgērbā, interjerā, arhitektūrā u.c. izšķirošais ir laukuma krāsu, formas un proporciju attiecības. Skolā par ornamentu sniedzama informācija tādēļ, lai sekmētu bērna izziņas darbību, lai viņš apgūtu ornamenta izpratni un lai tā būtu par pamatu objektīvam ornamenta vērtējumam ikvienas tautas lietišķās mākslas darbos. Ar ornamenta apguvi bērnam sekmīgi attīstāma ģeometriskas “kārtības izpratne, sajūta”. Skolēni ornamentālajos darbos apgūst noteiktu darbības secību dažāda formāta laukumā. Vispārējā ornamentikā centrālā kompozīcija aplī saucas rozete. Vispārējās ornamentikas, latviešu un citu tautu etnogrāfiskā regulārā raksta galvenie izteiksmes līdzekļi ir elementu atkārtojums, metriskais jeb samērojamais ritms, simetrija, simetriskas sakarības, līdzsvars, proporcionalitāte un organiskas vienotības princips. Ornamenta

elementu ritmisku, periodisku atkārtosanos (visos virzienos) sauc par raportu.” (Hibnere, Grasmane, 2000, 209 – 211)

Pēc šī avota izpētes, autore secina, ka ornaments ir svarīgs elements, ko skolēniem apgūt, ievērojot rakstu īpatnības. Autoresprāt, ornaments ir veiksmīgs elements ar ko “spēlēties”, lai radītu tērpā dizainu. Iedvesmojoties un “rotaļājoties” ar rakstu, var atklāt jauna ornamenta elementus, ko turpmāk var izmantot kā unikālu skolēna radītu un uzzīmētu apģērba dizainu. Skolēnu ierosme ir dabas pētniecība balstoties uz Jūlija Madernieka daiļradi, spēt to stilizēt savā interpretācijā, analizēt un “rotaļāties”, lai izveidotu savu unikālo rakstu, iepazīstot Jūlija Madernieka rakstus.

Autore uzskata, ka Jūlija Madernieka daiļrade ir ļoti piemērota, lai izprastu, kas ir ornamenti, kā to radīt, iedvesmoties no augiem, balstoties uz zināšanām, ka mākslinieks tos izmantojis iedvesmai. Tādēļ ir interesanti pētīt Madernieka rakstus, izmantot tos, lai saprastu, cik dažādi un unikāli tie var būt. Autoresprāt, skolēniem ir jāizprot ornamentu būtība, to kā veidojas raksts ne tikai pētot teoriju, kas ir ornamenti, bet arī tos aplūkojot, analizējot, iedvesmojoties un radoši izmantojot.

4. TĒRPU DIZAINA SPECIFIKA

Autore iepriekš ir apguvusi prasmes un zināšanas Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā apģērbu dizaina nodaļā, tādēļ uzskata, ka apģērbu dizainā ir kas unikāls un nepieciešams tam pieiet radoši. Skolēniem bieži ir bail, jo uzskata, ka nespēj uzzīmēt ideālu modeli vai tērpu, taču, autore uzskata, ka tam nemaz nav jābūt precīzam, bet gan ar sajūtu, krāsu specifiku, oriģinālu modeli, kas skatītāju uzrunā ar māksliniecisko būtību, ko var panākt skolēni mācību procesā. Lai izveidoto apģērba skici uzšūtu, šeit ir nepieciešams rasējums un precizitāte, bet tas nav dizainera darbs, tādēļ skolēniem var ļaut zīmēt brīvi.

Kā pamats vingrinājumam, figūru zīmēšana ir modeļa skice, ko saglabā kā atskaites punktu, turpmākai radošai darbībai. Vingrinājumos parasti zīmē izstieptu figūru, kas ir modes zīmējuma īpatnība, līdz ar to modes zīmējumu proporcijas mainās. Modes ilustrācijās ir ierasts nedaudz pagarināt kājas, taču visām pārējām ķermeņa daļām jābūt proporcionāli pastieptām, jo tikai tā var radīt proporcionālu zīmējumu. Lai radītu harmonisku koptēlu, ir akcentēta figūru plecu daļa, viduklis un kāju daļa. Tērpu ilustrācijā šo uzskata par “darba zīmējumiem”, jo vispirms tiek radīta pamatstruktūra un aptuveni ieskicēta figūra. Tērpu skicēšanas specifika ir tā ka, apģērbu zīmē pēc figūras, nereti uz atsevišķas lapas, ko sauc par “virskārtu”. Zīmējot sievietes figūras modes ilustrācijām, galvenais uzdevums ir attēlot elegantu, slaidu ķermeni, un to iespējams panākt, pagarinot kaklu un rokas, pavisam nedaudz - torsu un mazliet arī kājas. Protams, vienmēr jāatceras, ka šie likumi ir tikai konvencijas, tomēr cilvēka ķermeņa uzbūves pārzināšana un izpratne par proporcijām radīs iespēju vēlāk veiksmīgi pārkāpt šos likumus. (Ārmstronga, Ārmstrongs, Teithema, Šīmens 2014)

Veidojot tērpu kolekcijas skices tām nav jābūt perfektām, ir jācenšas uztvert uzmetums kā ideju attīstīšanas līdzeklis. Darba procesā, skolēniem to ir grūti izprast, taču tā ir modes ilustrācijas īpatnība, kas ļauj atbrīvoties. Svarīgi ir balstīties uz tādiem faktoriem kā krāsa, forma, ornamenti un proporcijas, tad tēls ir viegli uztverams, neskatoties uz tā precizitāti. Izpētot modes dizaineru radošo procesu, var secināt, ka viena no tehnikām, kas visvairāk atraisa fantāziju un mākslinieciskās spējas ir kolāžu veidošana. Šajā tehnikā var izmantot daudzveidīgus materiālus,

piemēram, krāsainu papīru, izgriezumus no žurnāliem, audumus u.c. Kolāžas tehnika rada iespēju strādāt brīvi, fokusējoties uz formu, krāsu un kustību, kas nereti atver jaunas idejas, ko zīmējot nav tik viegli izdomāt. (Ārmstronga, Ārmstrongs, Teithema, Šīmens 2014)

Tērpu kolekcijas radīšanai, pēc autores domām, ir nepieciešama radoša pieeja, vienotības sajūta un mērķim, kas kolekcijā ir galvenais. Autore uzskata, lai radītu tērpu kolekciju ir jābūt pamatam, kas vienos visus tērpus, tā var būt, forma, krāsa, proporcijas, raksts u.c., jābūt vienotai saiknei. Autoresprāt, to var panākt, ja ir līdzīga vai savstarpēji saistīta tēma. Šādā veidā autore skolēniem paskaidro, kas ir kolekcija jeb vienotība, kas saista visus tērpus.

5. JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS AVOTS APĢĒRBU DIZAINAM MĀKSLAS VALODAS PAMATOS UZDEVUMU KOPAS IZVEIDE

5.1. Vecumposma raksturojuma un īpatnību analīze

Skolēnu vecumposma raksturojums un saistība ar vizuālo mākslu

Autore kā pētījuma bāzi ir izvēlējusies Gulbenes mākslas skolas 5. klašu skolēnus, kuru vecumposms ir 11 – 13 gadi. Vecums no 11 – 12 gadiem tiek dēvēts kā jaunākais pusaudžu vecums un no 13 – 14 vidējais pusaudžu vecums, respektīvi pētījuma bāzes skolēni pārstāv abas no iepriekš minētajām grupām.

Šajā vecumposmā viena no pazīmēm ir dzimuma atšķirība. Pusaudži piedzīvo emocionālas un fiziskas izmaiņas, kas atspoguļojas dažāda veida uzvedībā. Meitenes attīstās nedaudz ātrāk kā zēni, gan fiziski, gan emocionāli. Šajā vecumposmā ir pastiprināta interese par savu izskatu un dzimumam raksturīgām aktivitātēm. Parādās dzimumuzvedība, kas var kļūt par vadošo uzvedības veidu – atspoguļo to ļoti strauja organisma augšana. Līdz ar to mainās kustību koordinācija, mainās redzes uztveres leņķis telpiskajā uztverē.

“Kā vienu šī vecumposma īpatnību var minēt - identitātes krīze. Tā ir viena no galvenajām pusaudžu personības attīstības parādībām. Tiek uzdoti jautājumi – „kas es esmu?”, „kāds es esmu?”. Tādēļ ļoti svarīgi ir: „Es” tēls (ārējais izskats), „Es” (iekšējais „Es”). Saistība starp ideālo un reālo „Es”. (13) Pašapliecināšanās ir nozīmīgs pusaudžu psihiskās attīstības perioda jaunveidojums. Tas ir saistīts arī ar nozīmīgo identifikēšanās procesu. Pusaudžu periodā pieaug sava nozīmīguma apziņa. Pusaudži aktīvi meklē savu ES un savu sociālo lomu, viņi uzdod jautājumus, kas es esmu un kāpēc es esmu, par ko kļūst nākotnē, kur mācīties tālā, kādu profesiju izvēlēties. Identificēšanās saistīta arī ar izteikto pusaudžu vajadzību pašapliecināties. Šajā periodā ir svarīgi “saplūst” ar kādu draugu, elku, grāmatu varoni u.c. Ja cilvēkam nekad nav iespēju pašapliecināties, izjust savu nozīmīgumu, neveidojas motivācija darboties tālāk, rodas vajadzība meklēt kādu citu jomu, kur pašapliecināties – kompensēt neveiksmes. (Svence 1999, 123 – 124)

Pusaudžiem spilgti iezīmējas un veidojas sava personība, to var dēvēt par indivīda veidošanos. Aizstāv savu viedokli, pastāv pats par sevi. Spilgti iezīmējas atbildības sajūta un veidojas apziņa par labo un ļauno, rodas pastiprināta vainas apziņa. Pusaudzis sevi spēj paškritiski novērtēt. Pieaug pašizziņas, paškontroles nozīme, spējas izvēlēties no vairākiem variantiem vienu pēc noteiktām pazīmēm, spējas pašam improvizēt, nevis atkārtot pēc šablona, spējas plānot darbību, eksperimentēt. (Svence 1999, 126)

Kā vēl vienu vecumposma īpatnību var definēt pašvērtējuma trūkumu, tas nereti ir ļoti zems līmenis. Skolēns uzskata, ka kāds ir labāks, prot labāk, izskatās labāk un nespēj novērtēt savas prasmes un zināšanas. Vizuālajā mākslā tas atspoguļojas, skolēnu uztverē, darbs nav “pareizs”, es “nemāku zīmēt”. (10)

Šajā vecumposmā notiek autoritāšu maiņa. Apskatītajā literatūrā ir teikts, ka jaunākajā un vidējā pusaudžu posmā sāk kritizēt vecākus, sākās varonības posms, vēlme būt līderim.

Bez saprotoša skolotāja atbalsta un vadības bērnu kognitīvā un emocionālā (afektīvā) izaugsme mākslā, ko sekmē diskusijas un mākslas darbu vērtēšana, formālo (vizuālo) līdzekļu apguve un izmantošana pašizteiksmes darbos, var palikt nemainīga, vai regresēt. Tas galu galā var vest uz drosmes zaudēšanu, neapmierinātību, vilšanos un apātiju. Bērni, kas nav nodarbināti un apguvuši iemaņas mākslā, var attīstīties par nejutīgiem pieaugušajiem - nespējīgiem būt radošiem, izzināt un baudīt mākslu. Skolotāja loma šajā vecumposmā - meistarības līmenis mākslas nodarbībās tiek sasniegts individuāli, tā attīstība ir cieši saistīta ar efektīvu informāciju ko skolēni saņem mācību procesā. Bez skolotāja vadības bērnu izaugsme un interese par mākslu, tās formālo elementu lietošana, ko tie apgūst mākslinieciskās darbības un procesā un diskusiju rezultātā var palikt bez rezultāta. (10)

Literatūrā tiek minēts ieteikums pievērst uzmanību mākslas vēsturei, lai skolēniem veidotos kultūras identitāte, interese par to, kā, piemēram, izzināt mākslinieku daiļradi, diskutēt par to, attēlot slavenus māksliniekus, to darbus. Autores pētījumā tiks veicināts šis motīvs, jo kā pamata bāze ir mākslinieka Jūlija Madernieka daiļrade kā iedvesmas avots. Autore uzskata, ka šādā veidā skolēniem tiek veicināta kultūras identitāte, spēja apzināties piederību un iespēju izzināt mākslas vēsturi. Gulbenes mākslas skolas skolēniem īpaši nozīmīgs varētu būt Jūlijs Madernieks, jo dzimis

Gulbenes novadā, ārkārtīgi bieži tiek pieminēts skolā un ārpus tās, muzejā, mākslas festivālos, konkursos, bet nereti skolēni nepiefiksē mākslinieka vārdu, tādēļ svarīgi ir konkrēti izpētīt mākslinieka daiļradi un sniegt ieskatu par biogrāfiju, lai skolēniem nostiprinātos kultūras identitāte un izprastu tā nozīmīgumu. Pēc literatūras izpēti, var secināt, ka 11 – 14 gadi ir atbilstošs vecums, lai pētītu kultūras vēsturi, māksliniekus, veidotu kopijas un iedvesmotos.

Pēc pusaudžu raksturojuma, autore ir izvēlējusies atbilstošus uzdevumus, kā atspoguļot mākslā to, kas skolēniem ir aktuāls konkrētajā vecumposmā. Autore secina, ka apģērba dizaina radīšana ir piemērota konkrētajam vecumposmam. Kā metodi var pielietot tērpu kolekcijas izveidi, kurā skolēnam ir iespēja atspoguļo “es” tēlu un veidot to atbilstoši savām vēlmēm, iecerēm, sapņiem.

Autore secina, kā metodi vizuālajā mākslā var izmantot diskusijas, skolēni prezentē savu darbu, argumentē, izsaka viedokli, spēj veikt pašnovērtējumu pamatojot gan stiprās, gan vājās puses. Skolotājam šajā brīdī ir iespēja būt motivātoram uzdodot jautājumus, lai skolēna prasmes pilnveidotos. Autoresprāt, šo prasmi var veicināt jebkurā mācību tēmā un ir labs pamats, lai izprastu sava darba jēgu, aptvertu jauniegūtās prasmes un zināšanas. Pēc paškritikas, skolēns var secināt, kas ir izdevies un ko vajadzētu uzlabot. Prakses laikā autore vēlas pielietot šo metodi katra mācību uzdevuma noslēgumā, kā arī darba procesā.

Šajā vecumā svarīgi stimulēt bērnu izmēģināt dažādus materiālus un zīmēšanas veidus, apgūt viņiem saprotamus attēlošanas (zīmēšanas) paņēmienus, kas nodrošinātu viņiem pieņemamu rezultātu. Vairāk patīk eksperimentēt ar toņu kontrastiem, neitrālām krāsām, ornamentiem un tekstūru efektiem, veidot ornamentu un tekstūru/faktūru efektus, strādāt ar neitralizētām krāsām (10, 11, 12)

Kā ieteikums vizuālās mākslas pedagogiem, ir izmēģināt dažādus materiālus un to pielietošanas veidus. Autore ir izvēlējusies jaunas tehnikas izmēģinājumu, ko skolēni un arī pati līdz šim nav apguvuši – akvareļu flomāsteri. Šī tehnika ir jauna un līdz šim mākslas skolā neizmanto, kas skolēnus motivē radoši strādāt, jo tiek atklāts un izzināts vēl nebijis darba process, kurā var izpausties un eksperimentēt, atklāt labāko pielietojumu un kopā ar pedagogu secināt labākos pielietošanas veidus un paņēmienus. Kā vēl viens ieteikums mākslas pedagogiem,

eksperimentēt ar toņu kontrastiem un veidot ornamentus – autores uzdevums ir tieši balstīt uz šo gan krāsu pielietošanā, gan ornamenta radīšanā. Skolēniem ir iespēja izzināt, kas ir ornamenti, to radīt un “spēlēties” ar to.

Tā kā skolēniem šajā vecumposmā svarīgs ir gan darba process, gan rezultāts, skolotāja uzdevums ir uzdot uzdevums atbilstoši skolēnu prasmēm. Autore uzskata, ka tikai nedaudz augstākā līmeni, lai būtu uz ko tiekties un mācību procesa laikā iespēja attīstīt un pilnveidot prasmes. Lai skolēniem nerastos diskomforta sajūta, svarīgi ir pārrunāt par pašvērtējumu. Mācību procesu jāvirza tā, lai skolēni būtu apmierināti ar darba rezultātu.

5.2. Gulbenes mākslas skolas dizaina un mākslas valodas pamatu programmu analīze

Mācību priekšmeta mākslas valodas pamati programma sastādīta balstoties uz profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā māksla” vadlīnijās izvirzītajiem mācību priekšmeta mērķiem, uzdevumiem un sasniedzamajiem rezultātiem. Pamatojoties uz mācību priekšmeta saturu, tā apguves secību, izmantotajām mācību metodēm un mācību sasniegumu vērtēšanas kritērijiem. Programmas sastādīšanā izmantotas vispārīgas pedagogu un psihologu aprakstītās atziņas, kā arī apkopota skolas pedagogu vairāku darba gadu pieredze strādājot konkrētā vidē – mazpilsētā Gulbenē, ar tajā pieejamajiem muzejiem, mākslas izstādēm, kultūras aktivitātēm un resursiem. Mācību priekšmeta mākslas valodas pamati programmas saturs nodrošina saikni ar pārējiem profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā mākslas” mācību priekšmetiem, un priekšnoteikumus apgūto zināšanu un prasmju daudzveidīgai lietošanai mācību uzdevumos, radošajos darbos un noslēguma darba izstrādāšanā mākslas valodas pamatos. Tās saturs iepazīstina ar dažādiem mākslas veidiem, žanriem, stiliem, tehnikām, izteiksmes līdzekļiem, cilvēka radošās darbības izpausmes iespējām; to attīstību un kopsakarībām vēsturiskā secībā Latvijā un pasaulē. Dod plašas iespējas pētīt, analizēt un interpretēt mākslas darbus, procesus, notikumus un mākslinieku radošo personību izpausmes. Sasniedzamie rezultāti pēc mākslas valodas pamatu programmas ir zināšanas un izpratne par latviešu mākslu, tās attīstības tendencēm laikmeta griezumā. Zināšanas, prasmes un iemaņas mākslas darbu analīzē, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu praktiskā pielietošanā un prasmes prot pielietot radošā darbā. (Gulbenes mākslas skolas veidota programma), sk. 12. pielikumā.

Balstoties uz Gulbenes mākslas skolas programmu, autore ir veidojusi atbilstošu vērtēšanu izstrādātajiem uzdevumiem. Kā arī izmantotas dažādas metodes, ko paredz darba procesam. Autores mērķis ir pilnvērtīgi izpētīt mākslas valodas pamatu programmu un balstīties uz to, lai sasniegtu konkrētus mērķus, apgūtu nepieciešamās pamat zināšanas un prasmes. Skolēniem beidzot 5. klasi ir jābūt izstrādātam nobeiguma darbam mākslas valodas pamatos. Tēma var būt dažāda, atbilstoši skolēnu spējām un iepriekš apgūtajām zināšanām. Gulbenes mākslas skolas

mākslas valodas pamatos programmā 5. klasē ir paredzēts apgūt dažādus latviešu māksliniekus un iepazīties ar viņu daiļradi, otrajā mācību pusgadā liekot akcentu uz novadniekiem, ar mērķi iepazīt to daiļradi. Pamatojoties uz to, autore nolēma īstenot tēmu par Gulbenes novada mākslinieka Jūlija Madernieka daiļradi. Kā viens no mākslas skolas programmā paredzētajiem elementiem ir, ka skolēns strādā ar iedvesmas avotu. Iedvesmas avots tiek rūpīgi izvēlēts, atlasīts, analizēts, pētīts, skicēts u.c. Savienojot šos divus elementu, autoresprāt, izveidojās lielisks salikums, ko īstenot praktiskajā uzdevumā. Dizaina pamati ir kā atsevišķs mācību priekšmets, kas ietver apģērbu dizainu. Tā kā mērķis ir pilnveidot kompetenču pieeju, uzdevumos tiks sasaistīta mākslas valodas tēma, ar iepriekš apgūto dizaina specifiku, kā pamatu bāzi izmantojot apģērbu dizainu.

5.3. Mākslas valodas pamatu mācību uzdevumu kopa

Mērķis izveidot mācību uzdevumu kopu, kas attīsta dažāda veida prasmes, pilnveido zināšanas, sniedz iespēju strādāt izmantojot dažādus materiālus. Uzdevumu kopa sastāv no septiņiem uzdevumiem, kas izpildāmi 20 mācību stundās, gala rezultātā, apvienojot visus uzdevumus. Mācību uzdevumi ietver gan apģērba dizaina pētniecību, skicēšanu, gan teorētisko daļu par Jūliju Madernieku, iedvesmas avota pētniecību un praktiskie darbi.

Uzdevumi tiek īstenoti Gulbenes mākslas skolas 5. klasēm mākslas valodas pamatos, kas ietver apgūtās prasmes dizaina pamatos. Kā iedvesmas avoti tiek izmantoti Jūlija Madernieka daiļrade un augu motīvi. Šis mākslinieks ir dzimis un audzis Gulbenes novadā, kā Gulbenes iedzīvotāji mēdz dēvēt – mūsu novadnieks. Mākslas valodas programma paredz, ka skolēni apgūst novadnieku daiļradi. Autore izveidoja uzdevumu kopu, kuras mērķis ir sekmēt iedvesmas avota izmantošanu apģērba dizaina radīšanā mākslas valodas pamatos un popularizēt mākslinieku Jūliju Madernieku jauniešu vidū.

Nereti mākslas skolā ir uzdevumi, ko izpilda un pēc tam vairs netiek pielietoti. Autores mērķis ir dažādu uzdevumu izpilde, kuros apgūst atšķirīgas prasmes un noslēguma darbā tiek izmantoti visi iepriekšējie uzdevumi, kuri ir pēctecīgi viens otram. Uzdevuma kopa aptver dažāda veida uzdevumus – modes zīmējuma pētniecība, modes ilustrācijas skicēšana, iedvesmas avota būtība. Mākslas valodas pamati – teorija par J. Madernieku. Apgūst prasmes apģērba dizainā – kolekcijas izveidē.

Pirmais posms ir modes ilustrācijas skicēšana, kas balstās uz iepriekš apgūtām prasmēm gan zīmēšanā, kur skolēni skicē cilvēkus, gan dizaina pamatos apgūstot apģērba dizainu. Pēc tam skolēnu uzdevums ir iepazīties un izpētīt Jūlija Madernieka daiļradi un atlasīt iedvesmas avotus. Lai to varētu izmantot, ir jāsaņem saikne un jāmēģina atrast to, kas visvairāk uzrunā. Skolēna uzdevums ir analizēt iedvesmas avotus un radīt savu oriģinālu ornamentu. Nākamais posms ir kolekcijas un apģērba dizaina specifikas apgūšana, kas sasaucās ar iepriekšējo pieredzi un uzdevumiem. Turpmāk skolēniem jāizmanto materiāli, kas sagatavoti iepriekšējās stundās. Kolāžu

izveide un pēc tam apģērbu kolekcijas izstrāde. Gala rezultāta apvienot visus materiālus un veidot planšeti.

Autores izveidota uzdevumu kopa un stundu plāni:

1. Uzdevums – modes ilustrācija, skices

Mērķis: Pilnveidot prasmes modes zīmējumam, sagatavot materiālu noslēguma darbam

Stundu skaits: 4 mācību stundas, 160 minūtes

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: Modes ilustrācija, apģērbu dizains, skicēšana, skice

Stundas uzdevumi: Skicēt dažādas modes ilustrācijas (cilvēkus)

Uzdevuma apraksts: Modes ilustrācijas skices. Tiek izpētīt materiāli par modes ilustrācijas īpatnībām. Skicē 6 modeļus, kopē, uzlabo, lai gala rezultātā var izmantot kā pamatu apģērba dizaina veidošanā.

Metodes: Stāstījuma, jautājumu jeb sokrātiskā, izskaidrojoši ilustratīvā metode, norādošā jeb direktīvā metode, diskusija, radošais darbs, izvērtējums

Vērtēšana: Summatīvais vērtējums

4.3.1.tabula

Darba materiāli:

Skolotājam – uzskates materiāli, paraugi

Skolēniem – papīri 32 x 15 cm, pauspapīrs, rapitogrāfi, melnas tušas pildspalvas

Stundas norise: Stundas sākumā skolotāja formulē uzdevumu. Pirms uzdevuma izpildes, skolotāja rāda dažādus ilustratīvus paraugus no grāmatām, fotogrāfijas no interneta resursiem, kā arī autores veidotus materiālus. Skolēni patstāvīgi zīmē modeļus uz 32 x 15 cm garena papīra, lai modes ilustrācija būtu izteiksmīgāka. Skolēni kopā ar skolotāju, vairakkārt aplūko skices no attāluma. Uzdevuma mērķis ir 6 modeļu kvalitatīvas skices, attēlots cilvēks dažādās pozās. Stundas beigās darbi tiek izvērtēti.

2. Uzdevums – iepazīšanās ar Jūlija Madernieka biogrāfiju un daiļradi, iedvesmas avota izvēle, augu studija

Mērķis: Izzināt J. Madernieka daiļrades īpatnības, iedvesmas avota atlase

Stundu skaits: 2 mācību stundas, 80 minūtes

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: Biogrāfija, daiļrade, iedvesmas avots, krāsa, raksts, ornamenti, stilizācija, ritms, kompozīcija, kultūras mantojums

Stundas uzdevumi: iepazīšanās ar J. Madernieka biogrāfiju, daiļrades izpēte, atlase

Uzdevuma apraksts: īss ieskats Jūlija Madernieka biogrāfijā (pamatojoties uz mākslas valodas programmu), daiļrades izpēte, analizēšana, atlase. Skolēni iejūtas mākslinieka lomā un pēta augu fotogrāfijas, izvēlas viena auga motīvu un vienu J. Madernieka ornamentu kā ierosmes avotu.

Metodes: Stāstījuma, izskaidrojoši ilustratīvā, atklājumu metode, diskusija, pētījums, izvērtējums

Vērtēšana: Formatīvā vērtēšana – diskusija klasē par J. Madernieku, teorijas nostiprināšana, atbildes uz jautājumiem. Iedvesmas avotu skate.

Darba materiāli:

Skolotājam – materiāli par Jūlija Madernieka biogrāfiju, daiļrades attēli izdrukātā veidā, dažādu dabas augu fotogrāfijas, informācija un piemēri par iedvesmas avotu izmantošanu, nepieciešamību. Materiāli par kompozīcijas veidiem, ornamentu, stilizāciju.

Skolēniem – pierakstu lapa

Stundas norise: Stundas sākumā skolotāja izstāsta stundas gaitu. Turpinājumā īsi izklāsta mākslinieka biogrāfiju, nodarbošanos u.c. Skolēni veic nelielus pierakstus, kas nepieciešami mākslas valodas pamatu izziņai. Turpinājumā skolotāja stāsta par mākslinieka daiļradi, iedvesmas avotiem, īpatnībām, krāsām, tiek rādīti uzskates materiāli kā piemēri. Pēc tam skolēni strādā patstāvīgi, atlasa sev tīkamākos mākslas darbus (3-4), izvēlas vienu auga fotogrāfiju. Veic atkārtotu atlasu (3-4) Madernieka ornamentiem, izvēlas vienu, ko autors spēj sasaistīt ar augu, kas turpmākajās nodarbībās būs jāizmanto. Skolotājas stāstījums un vizuālo materiālu prezentēšana kā

var izmantot iedvesmas avotu, dažādi piemēri no dizaineriem. Apjēgšana – stundas noslēgumu tiek veikta iedvesmas avotu skate, skolēni novieto savus iedvesmas avotus vienu otram blakus, mutiski analizē krāsas, formas, ornamenta īpatnības u.c. Neliels skolotājas stāstījums par kompozīcijas veidiem, stilizāciju, ornamentu īpašībām.

3. Uzdevums – stilizācija, ornamenta radīšana iedvesmojoties no auga un Jūlija Madernieka darba

Mērķis: Izzināt ornamenta īpašības, izveidot unikālu ornamentu izmantojot ierosmes avotus.

Stundu skaits: 4 mācību stundas, 160 min

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: daiļrade, iedvesmas avots, krāsa, raksts, ornaments, stilizācija, kompozīcija

Stundas uzdevumi: Iedvesmas avotu pētniecība, ornamenta radīšana

Uzdevuma apraksts: Izveidot oriģinālu ornamentu iedvesmojoties no Jūlija Madernieka viena ornamenta motīva un auga motīva

Metodes: stāstījums, izskaidrojoši ilustratīvā, diskusija, atklājumu metode, norādošā metode, radošais darbs, demonstrējums, eksperiments, izvērtējums.

Vērtēšana: Summatīvais vērtējums, pašvērtējums

4.3.2. tabula

4.3.3. tabula

Darba materiāli:

Skolotājam – informācija un piemēri par iedvesmas avotu izmantošanu, nepieciešamību. Materiāli par kompozīcijas veidiem, ornamentu, stilizāciju

Skolēniem – zīmulis, melnas tušas pildspalvas, rapitogrāfi, rūtiņu lapa – 20 x 30 cm

Stundas norise: Skolotāja veicina skolēnus uz diskusiju par iepriekšējā stundā runāto, skolēni stāsta par iedvesmas avotu izmantošanu un ornamenta īpašībām, pēc nepieciešamības skolotāja

papildina. Iedvesmojoties no Jūlija Madernieka daiļrades stilizē augu motīvus, līdzīgi kā to darījis Jūlijs Madernieks. Skolēni iedvesmojas no konkrētā Madernieka ornamenta un auga, ko atlasīja iepriekšējā mācību stundā. Ja skolēns nevar izšķirties par vienu ornamentu, drīkst ierosmei izmantot divus. Stundas beigās ir uzzīmēts jauns ornaments uz rūtiņu lapas. Tik veidota skate, kur katrs skolēns prezentē savu darbu, aplūko ierosmes avotus un savu radīto ornamentu. Darbu prezentēšana – skolēni sniedz atkārtotu, īsu ieskatu par ornamenta īpašībām un kompozīcijas veidiem, katrs uzsverot savā ornamentā redzamo. Skolotāja sniedz savu vērtējumu par paveiktajiem darbiem, kopā ar skolēniem izvērtē.

4. Uzdevums – modeļu kopēšana

Mērķis: Modeļu zīmējuma izstrāde, sagatave kolāžai

Stundu skaits: 1 mācību stunda, 40 min

Stundas uzdevumi: kopēt iepriekš skicētos modes zīmējumus uz krāsainas lapas, atbilstošas izvēlētajiem iedvesmas avotiem

Uzdevuma apraksts: modes ilustrāciju kopēšana, sagatavošana nākamajam uzdevumam

Metodes: stāstījums, izskaidrojoši ilustratīvā, diskusija, atklājumu metode, radošais darbs, izvērtējums

Vērtēšana: Formatīvā vērtēšana

Darba materiāli:

Skolēniem – savas zīmētās modeļu skices, zīmulis, lapas

Stundas norise: Skolotāja izklāsta skolēniem veicamo uzdevumu. Tiek atrastas visas iepriekš skicētās modes figūras, skolēni sarindo un atlasa 5 labākos modeļus no saviem zīmējumiem. Saliek uz galda – iedvesmas avotus, oriģinālo ornamentu un ar skolotājas palīdzību izvērtē un nolemj, uz kādas krāsas lapas tiks kopēti modes zīmējumi. Skolēni kopē modes ilustrācijas uz krāsainām lapām.

5. Uzdevums – kolāžu veidošana

Mērķis: izpratne par apģērbu veidošanu kolāžas tehnikā, izpratne par apģērbu kolekcijas veidošanos, iepriekš apgūto prasmju apjēgšana

Stundu skaits: 3 mācību stundas, 120 minūtes

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: kolāža, apģērbu dizains, kolekcija

Stundas uzdevumi: griezt ornamentu, veidot kolāžu – apģērbu, pielīmēt to.

Uzdevuma apraksts: skolēni veido kolāžas no sava radītā ornamenta uz modes ilustrācijām

Metodes: stāstījums, jautājumu metode, izskaidrojoši ilustratīvā, diskusija, atklājumu metode, radošs darbs, demonstrējums, eksperiments, izvērtējums

Vērtēšana: Summatīvais vērtējums - starpvērtējums

4.3.4. tabula

Darba materiāli:

Skolotājam – ornamentu kopijas vairākos eksemplāros

Skolēniem – attēli, kopētais materiāls, lapas, zīmulis, līme, šķēres

Stundas norise: sava ornamenta nokopēšana vairākos eksemplāros. Uz kopētajām modeļu ilustrācijām skolēni veido brīva veida kolāžas, stilizētus apģērbus. skolotāja izstāsta turpmāko uzdevumu. Uz modes ilustrācijām, skolēni veido kolāžas izmantojot savu jaunradīto ornamentu. Brīvā veidā dažādi līmē uz modeļiem, veidojot vienkāršas formas tērpus, mēģinot abstrahēties no reāliem apģērbiem, lai nākamajās stundās varētu skicēt apģērbu un rastos unikāli modeļi. Šo paņēmieni izmanto arī modes dizaineri. Ar skicēm kolāžu veidošanu “spēlējas” daudz, radot ap 10 tērpu kolāžām. Mācību stundu beigās tiek veikta skate, skolēni pastāsta par savu darbu.

6. Uzdevums – kolekcijas izveide

Mērķis: iepazīties ar apģērbu dizaina specifiku, izpratne par apģērba skiču veidošanos, prasme pielietot zināšanas

Stundu skaits: 4 mācību stundas, 160 minūtes

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: iedvesmas avots, krāsa, raksts, ornamenti, kolekcija, apģērbu dizains, kolekcija

Stundas uzdevumi: apģērbu kolekcijas izveide vienotas apģērbu kolekcijas izveide uz planšetēm, kas atbilst iedvesmas avotam (Jūlija Madernieka daiļradei).

Uzdevuma apraksts: skicēt uz kolāžām apģērbus, skicēt apģērbus uz nokopētām modes ilustrācijām, iedvesmojoties no iepriekš veidotajām kolāžām un zīmējuma uz kolāžas. apģērbu dizaina modes kolekcijas izveide uz planšetēm, visu iepriekšējo stundu apgūtais un izveidotais tiek izmantots, lai veidotu noslēguma darbu.

Metodes: stāstījums, jautājumu metode, izskaidrojoši ilustratīvā, diskusija, atklājumu metode, radošs darbs, demonstrējums, eksperiments, norādošā metode, izvērtējums

Vērtēšana: summatīvais vērtējums diagnosticējošais vērtējums – vērtējums aprakstoši, mutiski, kopā ar skolēniem

4.3.5. tabula

Darba materiāli:

Skolotājam – uzskates materiāli

Skolēniem – akvareļu flomāsteri, lapas, zīmulis

Stundas norise: stundas sākumā skolotāja izskaidro turpmāko darba procesa gaitu. Skolotājs parāda uzskates materiālus par kolekcijas veidošanos. Izstāsta svarīgākās lietas, ko nepieciešams ievērot, lai veidotos vienota apģērbu kolekcija. Skolēni skicē tēpus uz iepriekš veidotajām kolāžām. Pēc tam skicē tēpus uz modes ilustrācijām, iedvesmojoties no iepriekš zīmētā. Galvenais uzdevums, ievērot sākotnējā iedvesmas avota specifiku (Jūlija Madernieka ornamenta). Stundas beigās skolēniem jābūt vismaz 10 apģērbu skicēm vienotā kolekcijā. Tiek veidota neliela skate, skolēnu stāstījums, darbu izvērtēšana. stundas sākumā skolotāja atgādina galvenās lietas kolekcijas izveidē. Skolēni, kopā ar skolotāju, izvēlās veiksmīgākos 4-6 apģērbus, lai veidotu gala kolekciju uz planšetes - papīra, krāsās, atbilstoši sākotnējam iedvesmas avotam.

7. Uzdevums – Noslēguma darbs – visu iepriekšējo uzdevumu apkopojums

Mērķis: Noslēguma darba apkopojuma, izveidot planšeti – visu iepriekšējo uzdevumu kopums

Stundu skaits: 2 mācību stundas, 80 minūtes

Vizuālās mākslas terminu izmantojums: Jūlijs Madernieks, planšete, noslēguma darbs, iedvesmas avots, krāsa, raksts, ornamenti, kolekcija, apģērbu dizains, kolāža

Stundas uzdevumi: Izvēlēties atbilstošu izmēru, krāsu lapu/kartonu, noformēt uz tās visus iepriekšējos darbus.

Uzdevuma apraksts: Visu uzdevumu apkopojums uz vienas planšetes

Metodes: stāstījums, izskaidrojoši ilustratīvā, diskusija, radošais darbs, izvērtējums, demonstrējums, eksperiments, pētījums, jautājumu jeb sokrātiskā, atklājumu metode

Vērtēšana: Semestra vērtējums – summatīvais vērtējums diagnosticējošais vērtējums – vērtējums aprakstoši, mutiski, kopā ar skolēniem.

Gala vērtējums – noslēguma darba vērtējums, pašvērtējums

4.3.6. tabula

4.3.7. tabula

Darba materiāli:

Skolotājam – kompozīcijas grāmata, uzskates materiāli, autores praktiskā darba paraugi

Skolēniem – akvareļu flomāsteri, šķēres, līme, zīmulis, visi iepriekšēji darbi.

Stundas norise: Sākumā skolotāja iepazīstina skolēnus ar veicamo uzdevumu, galvenos nosacījumus. Skolēni atlasa sev tīkamas lapas uz kā vēlas formēt darbus. Visi kopīgi aplūko, sniedz padomus viens otram. Katrs skolēns izkārto savus darbus piemērotā kompozīcijā. Kad darbi ir noformēti, skolēni analizē savus darbus, veic pašvērtējumu. Skolotāja izliek atzīmes atbilstoši noslēguma darbu vērtēšanai.

5.4. Skolēnu darbu vērtēšana

Skolēnu darbi tiek vērtēti vairākās daļās. Autores tematiskais plāns paredz, ka rezultātā ir viens gala darbs, bet, lai līdz tam nonāktu, jāizpilda dažāda veida praktiskie uzdevumi. Vērtēšana tiek sadalīta pa posmiem, sākotnēji veikta formatīvā vērtēšana, pēc tam summatīvā vērtēšana, kas ir kā starp vērtējums, diagnosticējošais vērtējums un gala rezultātā summatīvais vērtējums, kā arī skolēnu pašvērtējums.

Vērtēšanas formas - rakstiskas, mutvārdu, praktisku prasmju, kombinētas, individuāla vai kolektīva snieguma. Vērtējuma atspoguļošana- diagnosticējošā, vērtējums aprakstošs. Formatīvā vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts. Summatīvā - vērtējums tiek dokumentēts 10 ballu skalā. Vērtēšanas metodiskie paņēmieni:

- Diagnosticējošā - novērošana, saruna, aptauja, tests u.tml.
- Formatīvā - Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā - saruna, aptauja, darbs ar tekstu un attēlu, demonstrējums, vizualizēšana, diskusija, seminārs, mājas darbs u. tml.
- Summatīvā - Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, pētniecisks darbs, eseja, individuāls vai grupas darbs, referāts, individuāls vai grupas projekts u. tml. (Avotiņa, 2011)

“Diagnosticējošais vērtējums - Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai - turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai. Vērtēšanas saturs - saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē. Formatīvais vērtējums - dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu. Vērtēšanas saturs - saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie

rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā. Summatīvais vērtējums - noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).” (Avotiņa, 2011)

Gulbenes mākslas skolas izstrādāta vērtēšanas sistēma – Vērtēšanas saturs – Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.

Vērtēšanas kritēriji:

- Darba izpildes tehniskā kvalitāte;
- Darba apjoms;
- Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums;
- Radošs tēmas risinājums;
- Patstāvība darbā;
- Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana;
- Attieksme pret darbu, ieinteresētība.

Vērtēšana notiek:

- Uzsākot risināt tēmu – ievadvērtēšana, kurā noskaidro konkrētā uzdevuma izpratni.
- Darba procesā – organizējot pārrunas darba procesā par piedāvātajiem tēmas risinājumiem un to atspoguļojumu uzmetumos un skicēs (pašvērtējums, klases biedru vērtējums un skolotāja vērtējums);
- Izvērtējot konkrētā darba rezultātu;
- Tēmu noslēdzot;
- Starpskates;
- Semestra vai mācību gada beigās – darbu skatēs;
- Izglītības programmas apguves beigās – noslēguma darbu skatēs.

Autore ir izstrādājusi vērtēšanas kritērijus balstoties uz Gulbenes mākslas skolas, mācību priekšmeta – mākslas valodas pamati – programmu. Visu uzdevu vērtēšanas kritērijos ir viena pamata bāze, katram uzdevumam nedaudz pielāgota, specifiskā veidā. Kā galvenos kritērijus autore izvirzījusi:

- Tehniskā izpildījuma kvalitāte;
- Tehniskais risinājums (kompozīcija, krāsu salikums, proporcijas u.c.);
- Darba apjoms, iekļaušanās laikā;
- Patstāvīgais darbs, attieksme pret darbu;
- Radošais risinājums, oriģinalitāte;
- Atbilstība tēmai (uzdevumam);

Skolēnam, ar kuru autore strādā individuāli, vērtēšanas kritēriji, mācību procesam, kurš notiek klātienē, ir izveidojusi atšķirīgus vērtēšanas kritērijus. Pirmkārt tādēļ, ka skolēns nemācās Gulbenes mākslas skolā, otrkārt darbs notiek individuāli ar individuālo pieeju.

6. JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS AVOTS APĢĒRBU DIZAINAM MĀKSLAS VALODAS PAMATOS APROBĀCIJA

6.1. Mācību uzdevumu īstenošanas gaita

Autore, darbā ar skolēniem, Madernieka daiļradi izmantoja kā iedvesmas avotu skolēnu jaunradei. Iepazīstinot skolēnus ar motīviem, kas bijuši māksliniekam tuvi un aplūkojot viņa darbus, uzreiz kļuvis skaidrs, cik dažādi ik katrs var lūkoties uz pasauli.

1. Stundas aprobācijas apraksts:

Stundas sākumā autore iepazīstināja ar turpmāko darba procesu – sniedza nelielu ieskatu par uzdevumu kopu saistībā ar Jūlija Madernieka daiļradi, autores diplomdarbu un skolēnu, mākslas valodas pamatu, noslēguma darbu.

Autore izstāstīja tuvāko 4 stundu uzdevumu – modes ilustrācijas. Rādīja dažādus paraugus gan savus zīmētus, gan no grāmatām. Atgādināja par to, ko skolēni apguvuši citos mācību priekšmetos. Izzinājuši uzdevuma gaitu, skolēni sāka strādāt uz jau sagatavotām lapām. Skolēnu uzdevums bija brīvi skicēt, skatīties no paraugiem, bet nedrīkstēja precīzi pārkopēt. Skolēniem grūtības sagādāja iekļauties lapas formātā, cits zīmēja par lielu, cits par mazu. Autore uzsvēra – zīmējam pa visu lapu. Skolēni savas skices ik pa laikam skatījās pa gabalu, rādīja autorei, kopā tika analizēti. Autore skolēniem palīdzēja, skicēja pa virsu, skolēni laboja, dzēsa un atkal zīmēja, lai iegūtu vēlamo rezultātu. Centās ievērot proporcijas. Dažiem skolēniem tas izdevās ļoti veiksmīgi, citiem ne tik veiksmīgi. Uzdevumu noslēgumā darbi tika analizēti gan kopā, gan individuāli. Nepieciešamības gadījumā skolēni tos uzlaboja.

Secinājumi:

- Skolēniem grūtības sagādāja strādāt patstāvīgi;
- Ievērot lieluma attiecības, proporcijas, bet procesa laikā tas tika labots;
- Gala rezultāts iznāca veiksmīgs, dažiem skolēniem, virs viņu spēju līmeņa, manāms progress darba procesa laikā;

- Skolēniem veidojās izpratne un attīstījās prasmes modes ilustrācijas zīmēšanā.
2. Stundas aprobācijas apraksts:

Stundas sākumā autore iepazīstina ar turpmāko divu stundu norises gaitu. Autore sniedza nelielu ieskatu par Jūliju Madernieku. Skolēni bija diezgan zinoši, jo iepriekš, jau citos mācību priekšmetos, piemēram, dizaina pamatos, bija mācījušies par Jūliju Madernieku, jo dizainēja grāmatiņu par Jūliju Madernieku, iekļaujot nelielu teorētisko daļu par to, kur dzimis, mācījies, un skolēni skatījās darbu attēlus. Tādēļ autore nolēma, ka mazāk stāstīs par Jūlija Madernieka dzīvi, bet liks uzsvaru uz daiļrades pētniecību no sava skatu punkta, kas nepieciešams turpmākai uzdevuma gaitai. Kopumā saīsinot stāstāmo daļu, līdz ar to, varēja plašāk stāstīt par iedvesmas avotiem, ko izmantojis Jūlijs Madrnieks. Autore uzsvēra to nozīmīgumu, rādīja dažādus paraugus. Nedaudz stāstīja par kompozīciju, ornamenta pazīmēm, stilizāciju.

Autore skolēniem izdalīja iedvesmas avotus, no kuriem skolēni atlasīja sev tīkamos gan augus, gan rakstus. Liela daļa skolēnu uzreiz izvēlējās vienu, jo uzskatīja, ka tā viņiem ir vieglāk un nav nepieciešami vairāki un tad atlasīt. Citi skolēni, īpaši meitenes, atlasīja divus rakstus, un mēģināja pieskaņot augu.

Autore kopā ar skolēniem izvietoja iedvesmas avotus uz grīdas un tika veikta neliela analīze – krāsas, ornamenta veids, kompozīcija, stilizācija. Mēģināja atrast kopīgo starp izvēlēto Jūlija Madernieka ornamentu un augu. Skolēniem veicās ļoti labi, viens otru papildināja, sniedza ieteikumus. Bija atvērti un azartiski piedalījās diskusijā.

Secinājumi:

1. Skolēni ir ļoti zinoši par šo Jūlija Madernieka biogrāfiju un daiļradi, tas skolēniem atvieglo darba procesu, uzlabo darba kvalitāti;
2. Iedvesmas avotus atlasīja ļoti ātri un veiksmīgi;
3. Uzdevums bija skaidrs un skolēniem jau sākumā radās idejas un vēlme darboties.

3. Stundas aprobācijas apraksts:

Nemot vērā iepriekšējās stundas, darba autorei ar skolēniem izveidojās ļoti laba komunikācija. Zināšanas bija augsti novērtējamas, jaunā uzdevuma sākumā nebija nepieciešamība daudz atkārtot. Autore lika uzsvāru un iedvesmas avota izmantošanas paņēmieniem, kompozīcijas principiem, ģeometrizāciju.

Autore izklāstīja uzdevuma iedeju, un jauna ornamenta izveidi. Skolēni ātri saprata uzdevumu un to pildīja. Darbs skolēniem nesagādāja grūtības, jo skolēni strādāja ar interesi un pacietību. Ar dažiem skolēniem tika veikta darbu skate, kuri bija pabeiguši. Bet, diemžēl, ne ar visiem, jo netika darbi pabeigti un tie tika pildīti patstāvīgi mājās valsts ārkārtas situācijas dēļ. Ar pieciem skolēniem darbs notika attālināti. Kā arī ar 13 gadīgu pusaudzi darbs tiek pildīts individuāli, klātienē.

Autore izvērtēja darbus – ornamentus. (Sk. 2.pielikumā) skatāmi darbu vērtējumi.

Mācību process attālināti

Aprobācijas apraksts:

Diplomdarba praktiskā darba aprobācijas notiek attālinātā veidā. Uzdevumus izpilda pieci mākslas skolas audzēkņi, turpinot savus iesāktos darbus.

Autore skolēniem sagatavoja darbus, ko izņemt Gulbenes mākslas skolā. Nosūtīja darba procesa aprakstu un izpildāmos uzdevumus. Autore aicināja skolēnus brīvi komunicēt ar e-klasi un citiem interneta resursiem, jo šie ir ērtākie, pieejamie saziņas līdzekļi mūsdienās.

Pirmais posms, kas skolēniem bija jāpilda mājās – modeļu kopēšana uz atsevišķām lapām. Uzdevums izpildāms, lai sagatavotos darbam – kolāžas radīšanai. Šajā darba procesā autore nesaņēma jautājumus, skolēniem viss bija saprotams un veiksmīgi izpildīja.

Nākamais uzdevums – apģērbu kolekcijas kolāžas izstrāde. Sākotnēji skolēni nosūtīja darbu fotogrāfijas, kur izveidotais tērps nebija uzlīmēts, jautāja, vai uzdevums ir izpildīts atbilstoši prasītajam. Autore skolēnus uzslavēja par rezultātiem, jo visi skolēni izpaušies radoši, līmējuši kolāžas veidā. Šis uzdevums tika izpildīts augstā kvalitātē. Autore ar katru skolēnu veica

individuālas pārrunas – tika vērtēts skolēna darbs. Skolēniem sniedza atgriezenisko saiti par izpildīto uzdevumu, vērtējumi tika reģistrēti e-klasē, kā papildus darbs attālinātajā mācību procesā.

6. Uzdevums pēc autores izstrādātās mācību kopas – apģērbu kolekcija. Skolēna uzdevums, balstoties uz iepriekš radītajām kolāžām, zīmēt apģērbus. Šo uzdevumu izpildīja viena skolniece. Sadarbojoties ar šo jaunieci, autore nolēma papildināt uzdevumu – izkrāsot ornamentu un zīmētos tērpus.

Mācību process attālināti noritēja ļoti saraustīti. Skolēni izvirzīja kā prioritāti vidusskolu, nevis mākslas skolu, tādēļ bija jāreķinās, ka skolēni neiesniegs visus darbus. Četri skolēni iesniedza līdz 5. uzdevumam no uzdevumu kopas. Viena skolniece izpildīja arī 6. uzdevumu. Darbi, kas tika iesniegti, ir kvalitatīvi, bet septembrī tiks papildināti, jo netika sasniegts mākslas skolas izvirzītais mērķis – noslēguma darbs mākslas valodas pamatos.

Individuālais darbs ar vienu skolēnu

Balstoties uz ārkārtas situāciju valstī, autore ir nolēma aprobežot uzdevumu ar vienu skolēnu klātienē, kurš atbilst autores pētāmajam vecuma kategorijai 11 – 13 gadi. Autore strādāja individuāli, aprobežojot uzdevumu no sākuma. Līdzīgi kā stundu plānos, tikai darbs notiek kā privātstundas. Autores mērķis ir izskaidrot uzdevumu un ļaut skolēnam patstāvīgi veikt darbu, lai rezultāts būtu pēc iespējas interesantāk caur jaunieša skatu punktu. Darbu vērtēšana netiek veikta summatīvi, jo šis skolēns nemācās Gulbenes mākslas skolā un vērtēšana ballēs nav nepieciešama. Tādēļ autore izstrādāja kritērijus, pēc kuriem vērtē skolēna darbus gan mutiski, gan rakstiskā veidā. Šī vērtēšana vairāk ir kā skolēna darba apraksts uzsverot stiprās puses un to, kas vēl jāpildinā.

Šis skolēns nekad nav mācījies mākslas skolā, kas ir autores pētāmā grupa. Tādēļ bija iespēja izvērtēt, kā ar šo uzdevumu tika galā vispārīzglītojošās skolas skolēns. Protams, pētīts tika tikai viens skolēns, secinājumus no tā nevarēja iegūt, bet bija interesanti redzēt rezultātu. Šis skolēns nav skicējis cilvēkus, 5. klasē ir apgūtas cilvēka proporcijas. Tādēļ autore nolēma, ka ļaus skolēnam modeļus kopēt. Uzdevuma kopas praktizēšanu skolēns sāka ar Jūlija Madernieka daiļrades pētīšanu.

1. uzdevums – iepazīšanās ar Jūlija Madernieka daiļradi

Stilizācijas, ornamenta, kompozīcijas veidu pētniecība. Iedvesmas avota atlase. Skolēnam tas nesagādāja grūtības, gluži tā pat kā mākslas skolas skolēniem. Puisis izvēlējās ornamentu. Autore jautāja, kādu augu tu vēlies, uz ko puisis atbildēja, es vēlos iedvesmoties no daudzām kļavu lapām, jo tās ir krāsainas un ģeometriskas. Tās ir raksturīgas īpaši rudenī un Jūlijam Maderniekam rudens ir bijis viens no iedvesmas avotiem (rudens daba). Skolēns izpētīja iedvesmas avotus, lai radītu ornamentu.

2. uzdevums – ornamenta zīmēšana

Autore individuāli izklāstīja uzdevumu, tā mērķi, ieteikumus. Skolēnam pastāstīja un lūdza analizēt dažādus jēdzienus – ornamenti, stilizācija, ritms, kompozīcija, lai būtu vieglāk un saprotamāk radīt ornamentu iedvesmojoties no rakstu meistara Jūlija Madernieka un kļavu lapām. Puisim uzdevums šķita interesants. Uzreiz kā autore izstāstīja galveno uzdevumu domu, skolēnam bija savas idejas, kā radīt jaunu ornamentu, ko izmantot no mākslinieka darba un kā iedvesmoties no auga. Skolēns uzzīmēja vienu motīvu, izgriezta un pēc tam to kopēja, lai būtu precīzāk. Šādā veidā radīja oriģinālu rakstu, ģeometrizzēja, pilnveidoja, papildināja ar dažādām detaļām ārpus galvenā raksta.

3. Uzdevums – kolāža

Skolēns kopēja modeļu skices, lai uz tām radītu tērpus kolāžu veidā. Puisis kopēja pie loga, jo labi varēja redzēt cauri, pēc tam veidojot kolāžas. Sākotnēji grieza ornamentu, salika, izvērtēja un tikai tad līmēja. Izveidoja 6 tērpu kolekciju.

Skolēns sniedza mutisku pašvērtējumu un analīzi par iepriekšējiem uzdevumiem. Izvērtēja savas stiprās un vājās puses. Visus darbus veidoja patstāvīgi.

4.uzdevums – (uzdevumu kopas 6. uzdevums) apģērbu kolekcijas izveide

Skolēns atkārtoti nokopēja modeļus. Zīmēja tērpus balstoties uz iepriekš izveidotajām kolekcijām. Skolēns uzzīmēja un darba autore vēlējās mācīt zīmēt ar akvareļu flomāsteriem, bet skolēns bija kategoriski pret un vēlējās zīmēt bez ūdens. Autore bija elastīga un atbalstīja skolēna vēlmi.

Autorei, darot savu praktisko darbu, radās ideja, ka ornamentu varētu uztaisīt krāsainā versijā. Tādēļ autore nolēma šo uzdevumu piedāvāt arī skolēnam. Pūšis izkrāsoja divus ornamentus dažādās krāsās. Pēc tam, trīs tērpus iedvesmojās no viena krāsu salikuma un trīs no otra. Gala rezultāts bija ļoti veiksmīgs. Autore ar skolēnu izrunāja, analizēja, sniedza nelielus ieteikumus, piemēram, dažviet precīzāk izkrāsot. Skolēns papildināja savu darbu. Kā noslēdzošais uzdevums – izveidot kompozīciju, kā tiks noformēti praktiski darbi. Skolēns to darīja kopā ar autori.

Autore secina, ka šos uzdevumus var aprobēt ne tikai mākslas skolā, bet arī vispārīgglītošajā skolā. Skolēns veiksmīgi tika galā ar uzdevumu. Pilnveidoja savas idejas un strādāja ar prieku.

Skolēna – E.P.M. pašvērtējums:

	Izcili / Teicami	Ļoti labi / Labi	Gandrīz labi	Neapmierinoši
Darba izpildes tehniskā kvalitāte		x		
Radošs tēmas risinājums	x			
Darba apjoms	x			
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums		x		

Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x			
Atbilstība tēmai	x			
Darba kopskats		x		
Apraksts	<p>Man ļoti patika zīmēt un krāsot ornamentu, tādēļ izkrāsoju divus. Man pirmā un pēdējā kolāža, manuprāt, nesanāca, jo sasteidzu, bet pārējās sanāca izcili. Interesanti šķita līmēt kolāžas, radošāk nekā es biju domājis. Man nepatika tas, ka sākotnēji vajadzēja izmantot akvareļu flomāsterus, bet es argumentēju skolotājam, kādēļ nevēlos. Man patika krāsot ar flomāsteriem tērpus. Kopumā man darbs ieinteresēja un patika vairāk nekā es biju sākumā iedomājies. Ja man būtu jāliek sev vērtējums, es teiktu ļoti labi (8), jo izdevās krāsot, uzzīmēt oriģinālu ornamentu, taču uzskatu, ka daži tērpi nebija tik veiksmīgi, lai sevi vērtētu augstāk.</p>			

6.2. Mākslas valodas pamatos izmantotās mācību metodes

Autore mācību metodes ir izvēlējusies balstoties uz Gulbenes mākslas skolas izstrādāto mācību priekšmeta programmu - mācību metodes un darba organizācijas formas. (sk.12.pielikumā)

Jautājumu jeb sokrātiskā metode

Starppriekšmetu saiknes metode ideju, teoriju interpretāciju un analīzes veikšanai individuāli vai grupās, virza skolēnus uz atbilžu, ideju, viedokļu meklēšanu un atrašanu, kas tiek realizēta sarunas, diskusijas, prāta vētras, spēles, pētījuma vai projekta veidā.

Autore šo metodi izmanto kā vienu no vadošajām, jo uzskata, ka, lai sasniegtu mērķus, izprastu uzdevumus, atklātu jaunas lietas, ir nepieciešams uzdot jautājums, diskutēt, jo tikai tā var nonākt pie pareizā risinājuma, lai nerastos pārpratumi. Autore uzskata, ka jautājumu metodi veiksmīgi var izmantot skolotājs ar skolēniem, kā arī skolēni savā starpā.

Atklājumu metode

Interaktīva, problēmu risinoša metode, ar kuru skolēns tiek motivēts patstāvīgiem atklājumiem. Tā tiek realizēta kā eksperiments, radošs individuāls darbs, radošs darbs grupā, inscenējums, pētījums projekts.

Atklājumu metodi, autore uzsver, ornamenta radīšanas, kolāžu veidošanas. Šie procesi ir visradošākie no visas uzdevumu kopas, jo tie ir unikāli, atklājas skolēnu oriģinalitāte, radošā pieeja un nepieciešams eksperimentēt. Kā materiāli, atklājuma metodē, tiek izmantoti akvareļu flomāsteri, ar ko skolēni līdz šim nav strādājuši, līdz ar to, ir iespēja atklāt, eksperimentēt un izmēģināt ko jaunu.

Norādošā jeb direktīvā metode

Attīsta prasmes, iemaņas tehniku apgūvē un ar to saistītos radošos procesus.

Autore uzskata, ka šī metode tiek izmantota praktiski visos uzdevumos, jo ir norādīts aptuvenais virziens, uzdevuma nosacījumi. Skolēniem tiek dots virziens, attīstītas prasmes, pilnveidots uzdevums, lai radošais darbs tiktu īstenots.

Izskaidrojoši ilustratīvā metode - demonstrācija, izdales materiāli

Gluži tā pat kā iepriekšējā metode, arī šī metode tiek izmantota ļoti bieži, īpaši uzsverot uzdevumos, kad tiek norādīts, pētīts kaut kas jauns, līdz šim nebijis, neredzēts, neapgūta tēma. Piemēram, skolēniem tiek rādīti darbu piemēri, teorētiskā daļa, kas ir īpaši nepieciešama mākslas valodas pamatos. Autore uzskata, ka šī metode ietver iedvesmas avotu izmantošanu, kas autores uzdevumu kopā ir īpaši uzsvērti.

Diskusija

Ļauj noskaidrot atšķirīgus viedokļus kādas problēmas vai idejas risinājumā. Diskusijas temats tiek formulēts jautājuma veidā. Tā norit mēģinot rast atbildi uz uzdoto jautājumu. Ierosme diskusijai var būt mākslas darbs, literārs teksts vai skaņdarbs, dabā redzētais, kāda problēma mākslā u.c.

Autore uzskata, ka diskusijas metode tiek izmantota gan mācību procesa laikā, piemēram, stundas ietvaros, neuzsverot to, izveidojas brīvi un nekontrolēti. Gan arī diskusiju var veidot apzināti, iesaistot visus skolēnus, kolēģus mācību procesa sākumā, laikā vai gala rezultātā, lai izprastu dažādus viedokļus, atklātu ko jaunu, viens no otra mācītos, gan kļūdas, gan veiksmīgāko.

Pētījums

Ļauj izpētīt kādu tēmu, kādas lietas uzbūvi vai tās iespējamās formas. Darbs var būt grupās vai individuāls.

Autore uzskata, ka šajā uzdevumu kopā, ko izstrādājusi, pētījuma metode atklājas Jūlija Madernieka daiļrades analīzē kopā ar skolēniem, iedvesma avota pētniecībā. Katrā no uzdevumiem var pielietot pētījuma metodi, bet šoreiz autore uzvaru liek uz praktisko darbu un pētījums galveno kārt tiek izmantots, lai izpētītu mākslinieka daiļradi.

Radošs darbs

Radošais darbs grupās vai individuāli nodrošina vienlīdzīgas piedalīšanās iespējas grupas locekļiem vai ļauj īstenot savas radošās ieceres, strādājot individuāli – gleznot, zīmēt, veidot. Tas

dod iespēju saskatīt un respektēt atšķirīgus viedokļus, atrast domubiedrus, argumentēt, vienoties par kopīgu un vienotu radošā darba risinājumu.

Uzdevumos, ko izstrādājusi autore, radošais darbs atspoguļojas patstāvīgi strādājot, iekļaujot citas metodes, lai radītu darbu, gala rezultātu, oriģinālu, atklājot, novērojot skolēnu unikālo domāšanu, radošo pieeju, prasmes.

Stāstījuma metode

Šī metode ļauj strādāt ar visu grupu vienlaicīgi – dalīties pieredzē un sniegt jaunu informāciju. Tas var būt kombinēts ar mākslas darba oriģinālu vai reprodukciju, filmu skatīšanos, audio ierakstu klausīšanos un datorprogrammu demonstrējumu.

Autore uzskata, ka stāstījuma metode ir visbiežāk izmantota pilnīgi katrā stundā, jo šādā veidā tiek skolēni iepazīstināti ar uzdevumiem, to gaitu, prasmēm, zināšanām radošā darba procesa laikā. Stāstījuma metode tiek iekļauta lielākajā daļā metožu.

Demonstrējums

Iepazīstina ar jaunām mākslas tehnikām vai paņēmieniem parādot veidu vai tehnoloģiju, kādā var strādāt ar konkrēto materiālu.

Demonstrējuma metode uzdevumu kopā atspoguļojas tērpu kolekcijas radīšanai, kolāžu veidošanā, it īpaši uzsvaru liekot uz modeļu zīmēšanu izmantojot akvareļu flomāsteru, kas līdz šim ir nebijis process.

Eksperimentālā metode

Eksperiments mākslas priekšmetos dod iespēju audzēkņiem patstāvīgi atklāt ko jaunu – izmēģināt dažādas iespējas, strādājot ar dažādiem materiāliem, tehnikām, patstāvīgi pētīt un izdarīt secinājumus. Eksperimentos skolēni var darboties gan grupās, gan individuāli.

Eksperimentālā metode, pēc autores domām, ir tā, kura ir kā pamats visiem radošajiem darbiem, kā neatņemama sastāvdaļa, jo mākslas darbu radīšanas procesā, nekad nevar zināt, kas būs gala rezultāta, to nemitīgi var papildināt, pilnveidot, atklāt metodes, eksperimentēt ar uzdevumiem, materiāliem u.c.

Darbu mape

Liek darbus apkopot ilgākā laika periodā. Darbu krāšanas process nodrošina patstāvīgu atgriezenisko saiti starp skolotāju un skolēniem, ļauj sekot to izaugsmei. To var darīt audzēkņi paši.

Šajā gadījumā darbus glabā skolotāja pie sevis, lai tie netiktu pazaudēti. Kā arī mākslas skolā darba process notiek tikai skolā un nav nepieciešams skolēniem mājās, tādēļ tie tiek glabāti vienā kopīgā mapē, skolēniem zināmā un pieejamā vietā. Gadījumā, kad darbs notiek attālināti no mājām, skolēniem ir pašiem jā rūpējas par saviem darbiem. Autore atgādina par darbu glabāšanas principiem, lai tie nesaburzās, netiek sabojāti, nepazūd u.c. Skolēniem ir iespēja pilnveidot prasmes būt patstāvīgiem.

Mācību stunda

Tajā apvienojas teorētisko zināšanu apguve ar praktiskiem vingrinājumiem un paveiktā analīzi, izvērtējumu: tēmas izklāsts, pārrunas, individuālais darbs, konsultācijas. Kā arī ietver lekciju, kas ir veids, kā skolotājs, mākslinieks, muzeja darbinieks sniedz informāciju skolēniem, izskaidro un interpretē to.

Autore uzskata, ka mācību stunda ir visu metožu kopums, kas sevī ietver dažādas metodes, atkarībā no uzdevuma, situācijas un katrā stundā plānotā.

Autores izstrādātajā, mākslas valodas pamatos, par Jūlija Madernieka daiļradi uzdevumu kopā, atklājas visas iepriekš analizētās metodes, katrā stundā liekot uzsvāru uz vienu vai vairākām no tām. Ir metodes, kas tiek izmantotas katrā stundā, piemēram, stāstījuma metode, kā arī eksperimentālā metode, it īpaši radošajos darbos.

Individuālā darba metodes

- Jautājumu jeb sokrātiskā metode;
- Atklājumu metode;
- Norādošā jeb direktīvā metode;
- Izskaidrojoši ilustratīvā metode - demonstrācija, izdales materiāli;
- Dialogs;

- Pētījums;
- Radošs darbs;
- Stāstījuma metode;
- Demonstrējums;
- Eksperimentālā metode;
- Darbu mape.

Individuālajā darbā ar skolēnu, tika izmatotas lielākā daļa no jau iepriekš aprakstītajām metodēm, kādas tika izmantotas mākslas skolā. Lai veicinātu kvalitatīvas privātās nodarbības, ir nepieciešams izmantot dažādas metodes. Autore piedāvāja labāko variantu, kā iesaistīt piemērotākās metodes, piemēram, uzsvēra izskaidrojošo, stāstījuma metodi un dialogu, jo uzskata, ka skaidri saprotami uzdevumi veicina augstus rezultātus. Praktiskajā darbā ietilpst eksperimentālā metode un radošums. Autore skolēnam veicināja patstāvību, tādēļ ieteica izveidot savu darbu mapi, lai tie saglabātos kvalitatīvi. Skolēns lietoja metožu jēdzienus, piemēram, demonstrējums – veidoja darbu skati. Katru no metodēm ir iespējams iekļaut ne tikai lielākam skolēnu skaitam, bet arī individuālajā darbā.

NOBEIGUMS

Autore veicot pētījumu par Jūlija Madernieka daiļradi var secināt, ka māksliniekam ir neatkārtojama daiļrade, kas, diemžēl, šobrīd nav īpaši populāra. Viens no autores mērķiem bija popularizēt Madernieka sasniegumus, mākslas darbus un informāciju par mākslinieku. Autore uzskata, ka viņa tas ir izdevies, jo diplomdarba uzdevumu kopas aprobācijas tika iesaistīti skolēni, kuri ir jaunā paaudze un kuriem ir iespēja turpināt aktualizēt mākslinieku. Kā arī autore savu pētījumu aizstāv un aktualizē tēmu. Tiek secināts, ka par Jūlija Madernieku un viņa daiļradi ir iegūstama informācija, bet to ir nepieciešams sistemātiski apkopot un analizēt. Mākslinieks ir izdevis divas grāmatas, kā arī I. Novadniece ir sarakstījusi grāmatu par Madernieku. Ir pieejams dažādas publikācijas no iepriekšēja gadsimta, kur lasāma informācija, ko Madernieks stāstījis. Autore secina, ka ir plaši pieejama informācija par to, cik ļoti mākslinieks lepojas ar novadu, kurā ir dzimis. Dažādos avotos apkopota informācija par daiļrades iedvesmas avotiem, kuri nereti bija no dzimto māju apkārtnes un dabas. Kā vienu no maz pieejamo informāciju, autore varētu minēt, krāsu analīzi, tādēļ autore vēlējās analizēt to padziļināti, sagrupējot pēc saviem ieskatiem, balstoties uz informāciju, kas bija pieejama. Māksliniekam ir plaša ornamentu daiļrade, bet konkrētu rakstu analīzi, autorei neizdevās atrast. Izmantojot dažādas mākslas darbu analīzes metodes, autore izpētīja vienu ornamentu bez nosaukuma, kuru izmantoja kā sava radošā darba iedvesmas avotu. Autore secina, ka darbs atbilst ornamenta raksturojumam, zināmajiem iedvesmas avotiem un krāsu salikumiem. Jūlija Madernieka daiļradi varētu pētīt un analizēt stipri plašāk, piemēram, pētījumu varētu papildināt veicot dažādu ornamentu padziļinātu analīzi, krāsu strukturēšanu, salīdzināt rakstus, atklāt iedvesmas avotus.

SECINĀJUMI

Secinājumi darbā ar skolēniem:

1. Diplomdarba tēma tika veiksmīgi aprobēta Jūlija Madernieka dzimtajā novadā, tādēļ var secināt, ka tika popularizēts mākslinieks jaunās paaudzes vidū, kas ir kā ieguvums kultūras identitātes pilnveidošanai.
2. Skolēnu vecumposms no 11 līdz 13 gadiem ir atbilstošs šīs uzdevuma kopas īstenošanai, par to liecina skolēnu attieksme un darba rezultāti.
3. Mākslas valodas pamatos tika nostiprinātas un pilnveidotas zināšanas par Jūliju Madernieku, kas turpmākajam mācību procesam būs ļoti noderīgs, jo skolēni guva plašas zināšanas.
4. Skolēniem ir iegūtas pamatzināšanas par iedvesmas avotu un to izmantošanas veidiem, par to liecina rezultāti.
5. Skolēniem ir apgūtas prasmes kā veidot ornamentu, jo ikvienam to izdevās uzzīmēt atbilstoši apgūtajām zināšanām.
6. Modes zīmējums bija kā vērtīgs atkārtojums, bet, diemžēl, nācās saskarties ar grūtībām, proporciju labošana, figūras lieluma, kas aizņēma daudz laika.
7. Jūlija Madernieka daiļradē ir vērojamas unikāls krāsu salikums, kas skolēniem izraisīja interesi, jo mākslinieka darbos ir kombinētas krāsas dažādos variantos, kas nav ikdienā bieži redzamas kopā.
8. Skolēniem visinteresantākais mācību procesā šķita kolāžu veidošana, jo varēja brīvi izpausties, improvizēt un nesatraukties, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts, jo to nevar pamanīt.
9. Mācību process attālināti noritēja veiksmīgi, taču autore secina, ka ilgstoši tā nevarētu strādāt, jo mācību procesa laikā nevar iemācīt jaunas prasmes, nav iespēja pilnvērtīgi komunicēt. Gūti izprast kurā mirklī skolēnam ir nepieciešama palīdzība, atbalsts, ieteikumi vai uzslava. Mācību process attālināti ir ļoti patstāvīgs.

10. Individuālais darbs ar skolēniem atklāja to, ka uzdevumu var veikt arī vispārizglītošajās skolā, iekļaut to vizuālās mācību stundā. Tēmā par kultūras identitāti, piederību, kultūrvēsturisko mantojumu, Latvijas māksliniekiem un ornamenta radīšanā.
11. Vīzija nākotnei, kā varētu papildināt uzdevumu kopu – skolēnu praktisko darbu, ornamenta zīmējumu ir iespējams ieskenēt un apdrukāt, piemēram, audumu. Jūlijs Madernieks bijis lietišķās mākslas pārstāvis, ornamentu tika attēloti uz paklājiem. Skolēni varētu šūt maisiņus vai, balstoties uz savām skicēm, apģērbu.

PATEICĪBAS

Autore izsaka pateicību Gulbenes mākslas skolas pedagogu kolektīvam par sniegtajiem padomiem diplomdarba tēmas ievirzei un pētniecības procesā.

Autore izsaka pateicību Gulbenes mākslas skolas direktorei – Sandrai Dikmanei par materiālu nodrošināšanu, literatūras ieteikumiem, pozitīvu attieksmi pret jauniem pedagogiem.

Pateicība Gulbenes vēstures un mākslas muzeja kolektīvam par vēsturiskām liecībām par Jūliju Madernieku un grāmatu nodrošināšanu elektroniskā veidā.

Autore izsaka pateicību Lejasciema vidusskolas direktorei un direktores vietniecēm par motivēšanu un saprāti, izvirzot kā prioritāti mācību noslēguma darbu.

Autore izsaka pateicību māsai, Mairai Mednei, par padomiem darba procesā.

Autore izsaka pateicību Laurai Igaviņai par tehniskiem padomiem darba noformēšanā.

Autore izsaka pateicību Latvijas Universitātes pasniedzējai Mārai Urdziņai – Derumai par dažāda veida padomiem gan par literatūras izvēli, gan par praktiskiem norādījumiem.

Autore izsaka pateicību diplomdarba vadītājam Jurim Utānam par atsaucību, vienmēr laicīgi atbildētām ziņām un ieteikumiem diplomdarba uzlabošanai.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. A. Avotiņa. Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni [tiešsaistē]. Pieejams: https://estudijas.lu.lv/pluginfile.php/338700/mod_resource/content/1/vertesana-metodes.pdf [Skatīts 2010.g.21.janvārī]
2. «And Rituals» by Elīna Dobeļe. Pieejams: <http://www.fold.lv/en/2017/09/and-rituals-by-elina-dobeļe/>
3. Brīvā Venta (Ventspils), Nr.33. 28.02.1960. Mūsu Kalendārs. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: <http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/brve1960n033|article:DIVL173|query:J%C5%AALIJS%20MADERNIEKS%20J%C5%ABlijs%20Madernieks|issueType:P> [Skatīts 2020.g.10.janvārī]
4. Cīņa, Nr.48. 28.02.1945. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/cina1945n049|article:DIVL263|issueType:P> [Skatīts 2020.g.09.janvārī]
5. Daina Blūma. Mazā mākslas vēstures terminu vārdnīca. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
6. Daugavas Vēstnesis, Nr.28. 02.11.1941. Ciemos pie latviešu ornamenta meistara [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_dave1941n028|article:DIVL160|query:J%C5%ABlijs%20Madernieks%20J%C5%ABlijs%20Madernieks|issueType:P [Skatīts 2020.g.11.janvārī]
7. Dž. Ārmstronga, V.Ārmstrons, K.Teithema, DŽ. Šīmens. Modes dizaina rokasgrāmata. Principi, paņēmieni un digitālās tehnoloģijas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014
8. E. Brastiņš. Latvju raksta kompozīcija. Rīga: Neatkarīgo mākslinieku vienība, 2018
9. ESF projekts
“Inovātīva un praksē balstīta pedagogu izglītības ieguve un mentoru profesionālā pilnveide”Nr.2010/0096/1DP/1.2.1.2.3./09/IPIA/VIAA/001 Otrā līmeņa augstākās

- izglītības profesionālā studiju programma "Skolotājs". Studiju kurss „Vizuālās mākslas mācību metodika” 5.- 6. klases (12/13g.) skolēnu vecumposma raksturojums un saistība ar vizuālo mākslu. Latvijas Universitāte.
10. ESF projekts “Inovātīva un praksē balstīta pedagogu izglītības ieguve un mentoru profesionālā pilnveide” Nr.2010/0096/1DP/1.2.1.2.3./09/IPIA/VIAA/001 Otrā līmeņa augstākās izglītības profesionālā studiju programma "Skolotājs" Skolēnu vecumposmu raksturīgākās iezīmes, to saistība ar vizuālās mākslas mācību procesu. Latvijas Universitāte.
 11. ESF projekts “Inovātīva un praksē balstīta pedagogu izglītības ieguve un mentoru profesionālā pilnveide” Nr.2010/0096/1DP/1.2.1.2.3./09/IPIA/VIAA/001. 8.temats. Attīstības būtība, mērķis un likumsakarības. Attīstības teoriju raksturojums. Latvijas Universitāte.
 12. ESF projekts “Inovātīva un praksē balstīta pedagogu izglītības ieguve un mentoru profesionālā pilnveide” Nr.2010/0096/1DP/1.2.1.2.3./09/IPIA/VIAA/001. 11. temats. Personības attīstība un socializācija pusaudžu vecumā un jaunībā. „Es” tēls sociālajā pasaulē. Latvijas Universitāte.
 13. E. Ozola. Krāsas uztvere un iedarbība. Rīga: Jumava, 2006
 14. E. Tanov. Design by nature. Creating layered, lived-in spaces. New York: Ten speed press, 2018
 15. Feju dārzs. Autortiesības © 2012-2017, ZIB* Tekstils, Visas tiesības paturētas. Pieejams: <https://zibstore.com/collections-category/Fairy-Garden>
 16. G. Svence. Attīstības psiholoģija. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999
 17. I.Briška. Kompozīcija. Vizuālā māksla pamatskolā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007
 18. I.Kupča, I.Vītola. Dizaina stāsti. Mācību līdzeklis dizaina pamatu apguvei. Rīga: MIC Trīs krāsas, 2018
 19. Ilustrēts žurnāls Nr.3. 01.03.1925. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē] Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_ilzu1925n03|article:DIVL134|query:J%C5%AA LIJS%20MADERNIEKS%20J%C5%AALIJS%20MADERNIEKS%20J%C5%AALIJS%20MADERNIEKS%20J%C5%AALIJS%20

- MADERNIEKS%20J%C5%AALIJS%20MADERNIEKSissueType:P [Skatīts 2020.g.10.janvārī]
20. J. Valbis. Skolēna personības attīstība – izglītības virsuzdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005
 21. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Piejams: <https://www.antonija.lv/lv/gleznieciba/madernieks-julij/> [Skatīts – 2019.g.29.oktobrī]
 22. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.makslasvesture.lv/J%C5%ABlijs_Madernieks [Skatīts – 2019.g.10.oktobrī]
 23. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: <http://www.gallery.lv/classic/Madernieks/Default.htm> [Skatīts – 2019.g.10.oktobrī]
 24. J. Madernieks. Raksti. Rīga: Valter un Rapa, 1930
 25. J. Madernieks. Ornamenti. 1913
 26. J. Siliņš. Latvijas mākslas 1800-1914 II. Stoholma: Daugava, 1980
 27. Karogs, Nr.03-04. 01.03.1945. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index_dev.html?lang=fr#panel:paissue:/p_001_karo1945n03-04|article:DIVL1005|issueType:P [Skatīts 2020.g.11.janvārī]
 28. K. Blīgzna. Kompozīcijas pamati. Vingrinājumu burtnīca 5.-9.klasei. Lielvārde: Lielvārds, 2004
 29. K. Blīgzna. Vizuālās mākslas ABC. Lielvārde: Lielvārds, 1999
 30. I.Kupča, I.Vītola. Krāsojamā grāmata, Jūlijs Madernieks. Rīga: SIA “N.I.M.S.”, 1999
 31. Skola 2030. Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā [tiešsaistē]. Pieejams: <http://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/macibu-jomas/kulturas-izpratne-un-pasizpaušme-maksla> [Skatīts 2020.gada 15.februārī]
 32. Latviešu ornamentika. 2.daļa – kompozīcija.
 33. Latvijas Nacionālais kultūras centrs. Mācību priekšmetu programmas un vadlīnijas. Mācību priekšmeta Mākslas valodas pamati programmas vadlīnijas. Projekts. Rīga, 2011. [tiešsaistē]. Pieejams:<https://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba/macibu-prieksmetu-un-izglitibas-programmu-vadlinijas/> [Skatīts 2020.g.14.janvārī]

34. Life hack. Kā no kļavu lapām pagatavot rozes [tiešsaistē]. Pieejams: <https://lifehacks.nra.lv/pats-savam-rokam/293144-ka-no-klavu-lapam-izgatavot-rozes/> [Skatīts 20.03.2020.]
35. L. Novadniece. Jūlijs Madernieks. Rīga: Zinātne, 1982
36. O. Jones. The grammars of ornament. London: A Dorling Kindersley Book, 2004
37. Ornaments Latvijā. Rīga: Zinātne, 1994
38. Padomju jaunatne, Nr.27. 01.03.1945. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_paja1945n027|article:DIVL233|issueType:P [Skatīts 2020.g.11.janvārī]
39. Projekts „Profesionālās kultūrizglītības pedagogu tālākizglītība” Projekta Nr. 2009/0208/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/005Vadlīnijas „Vērtēšana mākslas profesionālās ievirzes izglītībā”. Projekts [tiešsaistē]. Pieejams: https://www.lnkc.gov.lv/Uploads/2014/12/29/1419859323_017.pdf [Skatīts 2020.g.11.janvārī]
40. Raksti un māksla, Nr.3.01.01.1940. Latvisko rakstu meistars [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_rama1940n03|article:DIVL226|query:J%C5%A Blijs%20Madernieks|issueType:P [Skatīts 2020.g.16.janvārī]
41. R. Hahele. Pašnovērtējums mācību procesā. Rīga: RaKa, 2006
42. Sējējs, Nr.4. 01.04.1940. Jūlijs Madernieks [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_seje1940n04|article:DIVL1165|issueType:P [Skatīts 2020.g.11.janvārī]
43. Sievietes pasaule, Nr.4. 15.02.1935. Mākslinieka Jūlija Madernieka domas par dzīvi un mākslu [tiešsaistē]. Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:palissue:/p_001_siep1935n04|article:DIVL33|query:J%C5%ABlijs%20Madernieks%20J%C5%ABlijs%20Madernieks|issueType:P [Skatīts 2020.g.10.janvārī]

44. Studenta dzīve, Nr,83. 01.02.1940. Jūlija Madernieka 70 gadi [tiešsaistē]. Pieejams:
http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:pa|issue:/p_001_stdz1940n83|article:DIVL51|issueType:P
[Skatīts 2020.g.10.janvārī]
45. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: izdevniecība “LIESMA”, 1978
46. S. Vudforda. Kā aplūkot mākslu. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2018
47. Tieši laikā. Dizaina stāsti par Latviju. Jelgavas tipogrāfija, Rīga, 2018
48. V. Hibnere, L. Grasmane. Bērna vizuālā darbība II daļa. Rīga: Raka, 2000
49. V. Petrova. Dizaina pamati. Mācību līdzeklis arodvidusskolu audzēkņiem. ESF projekts “Arodizglītības programmas “Ēdināšanas serviss” mācību priekšmetu un prakšu programmu satura uzlabošana un mācību metodisko materiālu izstrāde Rankas arodvidusskolā” līgums Nr 2006/0208/VPD1/ESF/PIAA/06/APK/3.2.2./0017/0291. Rankas AVS, 2007
50. V. Purēns. Kā attīstīt kompetenci. Rīga: Raka, 2017
51. V. Reņģe, K.Lūsis. Personības psiholoģiskā struktūra. Rīga: Zinātne, 1988
52. V.Reņģe. Psiholoģija. Personības psiholoģiskās teorijas. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999

1. pielikums. Vērtēšanas tabulas

4.3.1.tabula

1. Uzdevuma vērtēšanas kritēriji

	10 – 9 Izcili / Teicami	8 – 7 Ļoti labi / Labi	6 Gandrīz labi	4- 5	3 - 1
Tehniskā izpildījuma kvalitāte	x	x	x	x/-	-
Darba apjoms - Modeļu skaits	x	x	x	x/-	x/-
Proporcijas	x	x/-	-	-	-
Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x	x/-	x/-	x/-	-
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	x	x	x/-	-	-

Vērtējuma vārdiskais skaidrojums	Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz tēmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu. Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.	Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt iemācīto, attīstīt to taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.	Apgūtas mācību tēmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārlicinošs.	Pamatvilcienos apgūtas mācību tēmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte, pārvaldīšana.	Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā tēma apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski un patstāvīgi izmantot. Nav izpratnes par priekšmeta būtību un iemaņu tajā.
----------------------------------	---	--	--	--	---

4.3.2.tabula

3. Uzdevuma vērtēšanas kritēriji

	10 – 9 Izcili / Teicami	8 – 7 Ļoti labi / Labi	6 Gandrīz labi	4- 5	3 - 1
Darba izpildes tehniskā kvalitāte	x	x	x	x/-	-
Radošs tēmas risinājums (Ornamenta oriģinalitāte)	x	x	x	x/-	-

Darba apjoms (ornaments pa visu lapu)	x	x	x	x/-	x/-
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	x	x/-	-	-	-
Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x	x/-	x/-	x/-	-
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	x	x	x/-	-	-
Atbilstība tēmai	x	x	x	x	x/-

Vērtējuma vārdiskais skaidrojums	Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz tēmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu. Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.	Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt to, taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.	Apgūtas mācību tēmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārliecinošs.	Pamatvilcienos apgūtas mācību tēmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte, pārvaldīšana.	Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā tēma apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski un patstāvīgi izmantot. Nav izpratnes par priekšmeta būtību un iemaņu tajā.
----------------------------------	---	--	---	--	---

4.3.3.tabula

Pašvērtējums

	Izcili / Teicami	Ļoti labi / Labi	Gandrīz labi	Neapmierinoši
Darba izpildes tehniskā kvalitāte				
Radošs tēmas risinājums (Ornamenta oriģinalitāte)				

Darba apjoms (ornaments pa visu lapu)				
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums				
Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība				
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana				
Atbilstība tēmai				

5. Uzdevuma vērtēšanas kritēriji

	10 – 9 Izcili / Teicami	8 – 7 Ļoti labi / Labi	6 Gandrīz labi	4- 5	3 - 1
Darba izpildes tehniskā kvalitāte	x	x	x	x/-	-
Radošs tēmas risinājums (Ornamenta oriģināls pielietojums)	x	x	x	x/-	-
Darba apjoms (5 – 6 modeļi ar tērpu)	x	x	x	x/-	x/-
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	x	x/-	x/-	-	-

Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x	x/-	x/-	x/-	-
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	x	x	x/-	-	-
Uzdevuma atbilstība tēmai (brīva kolža)	x	x	x	x/-	-
Vērtējuma vārdiskais skaidrojums	Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz tēmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu. Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.	Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt to, taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.	Apgūtas mācību tēmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārliecinošs.	Pamatvilcienos apgūtas mācību tēmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte, pārvaldīšana.	Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā tēma apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski un patstāvīgi izmantot. Nav priekšmeta būtību un iemaņu tajā.

6. Uzdevuma vērtēšanas kritēriji

	10 – 9 Izcili / Teicami	8 – 7 Ļoti labi / Labi	6 Gandrīz labi	4- 5	3 - 1
Darba izpildes tehniskā kvalitāte	x	x	x	x/-	-
Radošs tēmas risinājums (Ornamenta oriģināls pielietojums)	x	x	x	x/-	-
Darba apjoms (5 – 6 modeļi ar tērpu)	x	x	x	x/-	x/-
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	x	x/-	x/-	-	-

Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x	x/-	x/-	-	-
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	x	x	x	x/-	-
Uzdevuma atbilstība tēmai (brīva kolža)	x	x	x	x/-	x/-
Kolekcijas vienotība	x	x	x/-	-	-
Vērtējuma vārdiskais skaidrojums	Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz tēmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu. Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.	Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt iemācīto, attīstīt to, taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.	Apgūtas mācību tēmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārlicinošs.	Pamatvilcienos apgūtas mācību tēmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte, pārvaldīšana.	Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā tēma apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski un patstāvīgi izmantot. Nav izpratnes par priekšmeta būtību un iemaņu tajā.

7. Uzdevuma vērtēšanas kritēriji, gala vērtējums - noslēguma darba vērtējums

	10 – 9 Izcili / Teicami	8 – 7 Ļoti labi / Labi	6 Gandrīz labi	4- 5 Viduvēji / Gandrīz viduvēji	3 – 1 Vāji – ļoti, ļoti vāji
Darba izpildes tehniskā kvalitāte	x	x	x	-	-
Radošs tēmas risinājums	x	x	x/-	x/-	-
Darba apjoms (Visi uzdevumi izpildīti)	x	x	x	x/-	-
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	x	x	x/-	-	-

Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība	x	x	x/-	x/-	-
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	x	x	x	x/-	-
Uzdevuma atbilstība tēmai	x	x	x	x/-	x/-
Darba kopskats	x	x	x/-	x/-	-
Pašvērtējums	x	x	x	x	x/-
Vērtējuma vārdiskais skaidrojums	Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz tēmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu. Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.	Pilnā mērā apgūtas tēmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt iemācīto, attīstīt to taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.	Apgūtas mācību tēmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārlicinošs.	Pamatvilcienos apgūtas mācību tēmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte, pārvaldīšana.	Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā tēma apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski un patstāvīgi izmantot. Nav izpratnes par priekšmeta būtību un iemaņu tajā.

Pašvērtējums

	Izcili / Teicami	Ļoti labi / Labi	Gandrīz labi	Neapmierinoši
Darba izpildes tehniskā kvalitāte				
Radošs tēmas risinājums				
Darba apjoms				
Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums				
Patstāvība, attieksme pret darbu, ieinteresētība				
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana				
Atbilstība tēmai				
Darba kopskats				

2. pielikums. Vērtējumi

2.1.tabula

Skolēnu 3.uzdevuma darbu vērtējumi

	Darba izpildes tehnikā kvalitāte	Radošs tēmas risinājums (Ornamenta oriģinalitāte)	Darba apjoms (ornaments pa visu lapu)	Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	Patstāvība, attieciskuma, interesētība	Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	Atbilstība tēmai	Kopā
Skolēna vārds uzvārds (Vārdi mainīti, izmantoti iniciāļi.								
M.B.C.	x	x	x	x	x	x	x	10
A.S.C.	/	x	/	x	/	/	x	6
S.C.	x	x	x	x	x	x	x	10
K.H.	/	x	/	x	x	/	x	7
K.K.	x	x	x	x	/	/	x	8
E.L.	x	x	x	x	x	/	x	9
K.N.	x	x	x	x	x	x	x	10
S.S.	x	x	x	x	x	x	x	10
E.V.	x	x	x	x	x	x	x	10
K.R.A.	x	x	x	x	x	/	x	9

A.C.	/	x	x	x	/	/	x	7
J.D.	/	x	/	x	x	/	/	6
D.K.J.	x	x	x	x	x	x	x	10
A.M.	x	x	x	x	x	x	x	10
R.R.P.	x	x	x	x	x	/	x	9
N.A.Š.	x	x	x	x	x	x	x	10
S.Š.A.	x	x	x	x	x	x	x	10
Vidējais vērtējums								Ļoti labi/teicami 8.88

3. pielikums. Dizains

Dizaina process

Dizaina procesu var raksturot kā strukturētu pieeju jaunu ideju izvirzīšanai un īstenošanai. Tas sastāv no vairākiem soļiem – sākot no dizaina problēmas definēšanas līdz gatavam risinājumam. Dizaina procesu sadalot skolēniem saprotamos secīgos posmos, to iespējams iekļaut mācību saturā. Piemēram, trīs secīgos posmos – tēmas izpēte, ideju attīstīšana un risinājuma izstrāde. Izvērtēšana, izmēģināšana, testēšana un apspriešana iekļaujas visos trijos posmos.

Tēmas izpēte – sākumā noskaidrot uzdevuma nosacījumus – kādi ir pieejami materiāli, resursi, ierobežojumi, uzdevumu izpildes laiks. Pārrunāt uzdevuma nosacījumus, apzināt kontekstu, ierobežojumus, paredzamās grūtības. Iespējami detalizēti izpēta tēmu vai problēmu. Pēta dizaina piemērus, kas līdzīgi vai risina līdzīgu dizaina problēmu.

Ideju attīstīšana – gudro jaunas idejas. Attīsta tās – skicē dažādus variantus. Apzina iespējamus traucēkļus. Izvēlas labāko variantu, kuru var realizēt atbilstoši dotajiem variantiem.

Risinājuma izstrāde – papildina un uzlabo savu dizaina ieceru. Zīmē, konstruē, maketē. Testē izvēlētos materiālus un tehnoloģiju. Prezentē un apspriež skici stadijā esošo projektu. Izveido gatavu projektu. Ja iespējams, ievieš izstrādātā dizaina risinājumu.

Izvērtēšana - dizaina apguves modelī iekļautā regulārā procesa izvērtēšana ir saistīta ar katru no trijiem dizaina mācīšanas posmiem – ikvienā no tiem notiek izmēģināšana, apspriešana vai testēšana. Tajā piedalās gan skolotājs, gan skolēni. Izmēģināšana, apspriešana un testēšana nodrošina nepārtrauktu atgriezenisko saiti un iezīmē tālāko virzību, tāpēc ir ļoti nozīmīgs process dizaina uzdevuma veikšanā. Precīzu jautājumu uzdošana un pamatotu atbilžu meklēšana ir metode, kas padara dizaina apguves procesu mērķtiecīgu un jēgpilnu. Jautājumi, kas sākās ar: Kas? Kāpēc? Kam? – palīdz pārliecināties par dizaina projekta lietderību un uzlabot risinājumu jebkurā tā stadijā. Vērtējot citu idejas un aizstāvot savas, skolēni izkopj prasmi uzdot jautājumus un rast atbildes. Tas rosina nepaļauties uz pieņēmumiem, bet pārbaudīt un izvērtēt tos, atbildot uz visdažādākajiem jautājumiem

(I.Kupča, I.Vītola 2018)

Dizaina domāšana ir uz praksē pārbaudītiem risinājumiem un secinājumiem balstīta dizaina problēmu risināšanas metodoloģija. To raksturo starpdisciplināta zinātkāre, sadarbība, iejušanās dažādās lomās, ieinteresētībā pētīt, drosme eksperimentēt un arī kļūdīties – izkopjot dizaina domāšanu, skolēns iegūst pieredzi patstāvīgai jaunradei jebkurā jomā.

Starpdisciplināritāte – dizains ietver daudz ikdienas lietu un norišu, kas skar dažādas dzīves jomas, to funkcionalitāti, ērtumu, izskatu. Tāpēc dizaina nozarei ir raksturīgi, ka produktu un risinājumu izstrāde nereti iesaistās dažādu citu nozaru speciālisti. Skolēnus aicināt domāt starpdisciplināri, izmantojot dažādos mācību priekšmetos iegūtās zināšanas.

Iejušanās dažādās lomās - Dizaina būtība, radot lietas un pakalpojumus, balstās cilvēku vajadzību izzināšanā.

Zinātkāre un pētniecība – lai radītu kvalitatīvus dizaina risinājumus, dizainerim ik dienas jābūt atvērtam arvien jaunu zināšanu, prasmju un pieredzes iegūšanās. Zinātkāre palīdz dizainera darbā gan konkrētas dizaina problēmas risināšanā, gan rada priekšnoteikumus jaunu dizaina ideju dzimšanai. Lai veicinātu skolēnu zinātkāri, mācību procesā jāiekļauj tādi uzdevumi, kas balstīti izpētē, analizēšanā un salīdzināšanā.

Eksperimentēšana – priekšnoteikumi jaunu dizaina ideju radīšanai ir cilvēku vajadzības, nepārtraukta tehnoloģiju attīstība un rūpes par vides ilgtspēju. Eksperimentēšana ar jauniem materiāliem un tehnoloģijām ir viens no jaunu dizaina risinājumu rašanās ceļiem. Skolā ideju rašanos veicina atbalstoša mācību vide un metodes, kas rosina pozitīvu komunikāciju, prieku, savstarpēju sadarbību, uzticēšanos un uzdrīkstēšanos izteikt un piedāvāt neparastas, pat utopiskas idejas un risinājumus.

Mācīšanās no kļūdām – kļūdas ir dizaina izstrādes sastāvdaļa, kas dizaineram palīdz atrast vislabāko risinājumu. Mācību procesā kļūdīšanās ir jāpieņem kā būtiska sastāvdaļa konkrēta uzdevuma risināšanā, lai mācītos – analizētu kļūdu, izdarītu secinājumus un turpinātu virzīties uz iespējami labāko risinājumu. Svarīga ir skolotāja prasme organizēt darbu tā, lai mācību vide būtu droša, meklējumus atbalstoša atmosfēra – kļūdām ir jābūt, jo aiz tām var slēpties risinājumi un, iespējams, pat nozīmīgas inovācijas.

Sadarbība – dizaina process ir daudzpusīgs un komplekss – vairumā gadījumu dizaina risinājumi top, vairākiem cilvēkiem strādājot komandā. Dizaina uzdevumu risināšanā skolā darbs grupās ir interesantāks un rezultatīvāks nekā darbs vienatnē. Sadarbojoties, skolēniem jāizkopj

prasme ieklausīties citu grupas biedru domās. Jāaizstāv viedoklis, jānācās pieņemt kopīgus lēmumus un saskanīgi strādāt. (I.Kupča, I.Vītola 2018)

Piemēri, no Latvijā atpazīstamiem zīmoliem:

1. Latvijas arhitektūras balva ANANASS, 2015

Dizains – Artūrs Analts, Rūdolfs Srēlis, VARIANT STUDIO

Latvijas arhitektūras balvas “Ananass” stāsts radās dienā, kad Latvijas Arhitektūras savienības priekšsēdētājs lūdza izstādes kuratorei iegādāties ziedus, bet viņa atgriezās ar tropu augli. Tas arī bija jaunās balvas sākums. Konstrukcija ir veidota, iespaidojoties no Rubika kuba, kas, kā matemātiska rotaļlieta, ir atsauce uz arhitektoniska objekta tapšanu – objekta izveidošana no dotajiem elementiem.

3.1.att. Variant studio

(I.Kupča, I.Vītola 2018, 15)

2. Elīnas Dobeles APAVI, 2015

Dizains – Elīna Dobele, ELĪNA DOBELE

“Alvīne”

Iedvesma radīt šīs kurpes nākusi no domām par dizaineres vecmāmiņu Alvīni.

“2015.gada vasaras kolekcijas idejas un skices tapa manās dzimtas lauku mājās. Es atcerējos to, ka mani vecmammai – lauku mājas saimniecei – vienmēr bija elegantas kurpes. Mājas bēniņos atradu milzum daudz kurpju, kuras saglabājušās no 60. – 70.gadiem. Bērnības atmiņas, vecmammas tēls, bija spēcīga iedvesma maniem pirmajiem papēžu apaviem” Elīna Dobele

(I.Kupča, I.Vītola 2018, 19)

3. Audumu apdruka kolekcijai FEJU DĀRZS, 2016

Dizains – Inga Līsmāna, Baiba Šauriņa, ZIB*

“ZIB” dizaineres iedvesmu jaunu tērpu izstrādei bieži smeļas dabas motīvos, sevišķi vasaras kolekciju izveidei. Mēteļa “Lapsas ūdenī” auduma apdrukās dizaina autore ir iedvesmojoties no ūdens augiem, ūdenī iekritušām lapām, koku un augu atspulga ūdens virsmā.

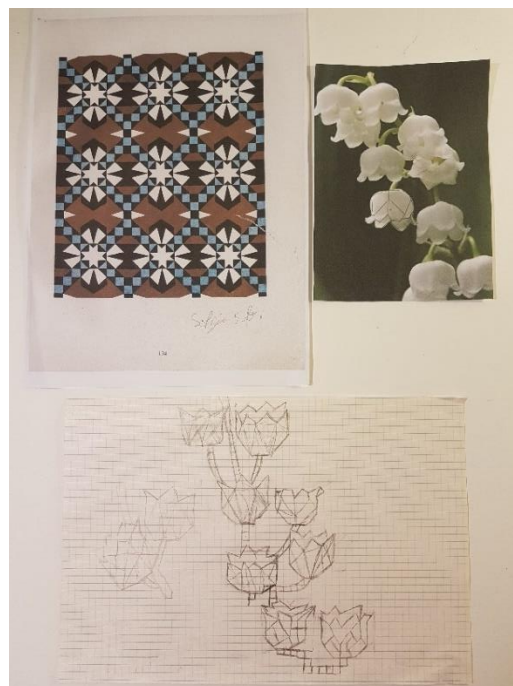
Kolekcija "Feju dārzs" ietver mazliet maģijas un burvestības. Tā stāsta par noslēpumainu spēku, kuru var sajūst, ļaujoties dabas skaistumam, ziedu smaržām un dabas skaņām. Tā arī vēsta par fejām, kuras var sastapt šādā pulsējošā un enerģijas pildītā vietā, kā vasaras dārzs. Kolekcijas apdrukās, starp rozēm, ir paslēpusies Mīlestības feja, zem kuplajām hortenzijām, snauž Noslēpumu feja, bet ūdenī, gar ūdensrozēm, peld Zaļā dzīvības feja. Kolekciju caurstrāvo sievišķīgs spēks un smalks skaistums. Tajā paslēpušās neskaitāmi daudz sīkas radības, gan tādas, kas visiem acīm redzamas, gan tādas, kuras spēj ieraudzīt tikai retais.

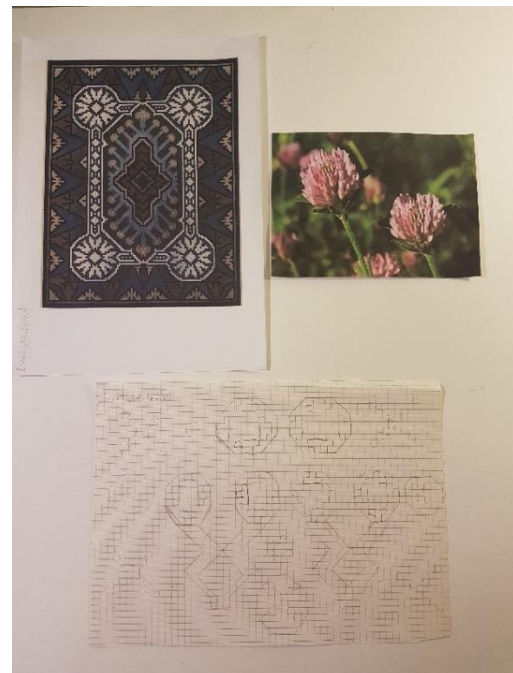
3.2.att. Feju dārzs

4. pielikums. Skolēnu darbi

Attēlu nosaukumos izmantoti skolēnu iniciāļi

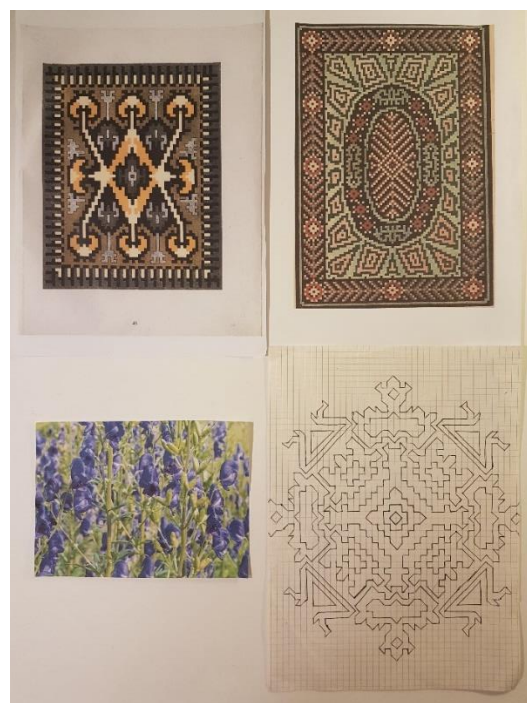
4.1.att. S.Š.A. 5.kl.

4.2.att. E.L.5.kl.

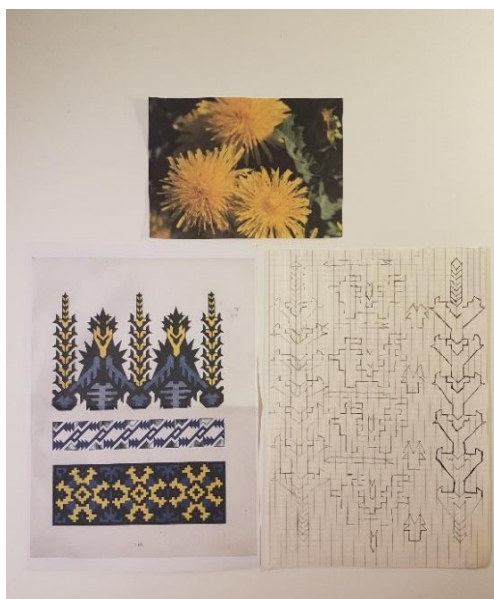
4.3.att. A.M.5.kl.

4.4.att. M.B.C. 5.kl.

4.5.att. R.R.P. 5.kl.

4.6.att. S.S. 5.kl.

4.7.att. K.K.A. 5.kl.

4.8.att. K.N. 5.kl.

4.9.att. N.A.Š. 5.kl.

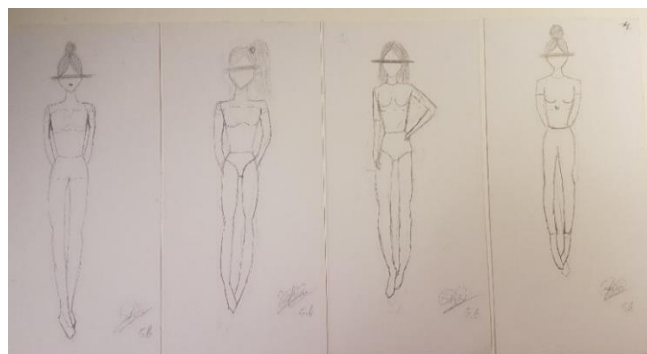
4.10.att. D.K.J. 5.kl.

4.11.att. E.V. 5.kl.

5.pielikums. Modeļu skices

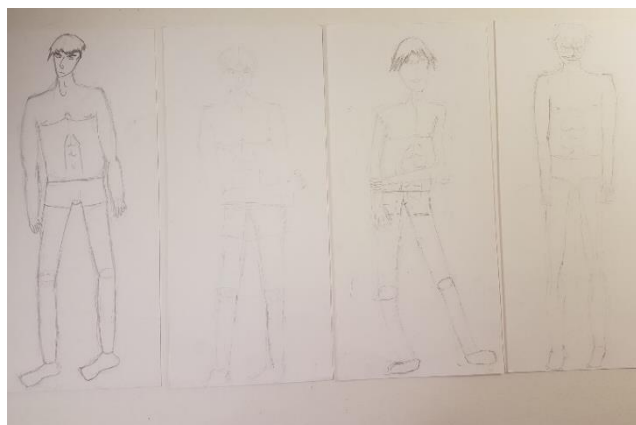
Attēlu nosaukumos izmantoti skolēnu iniciāļi

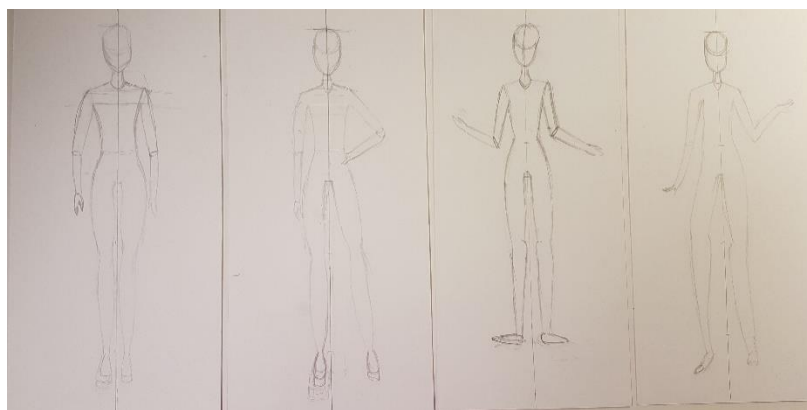
5.1.att. S.Š.A. 5.kl

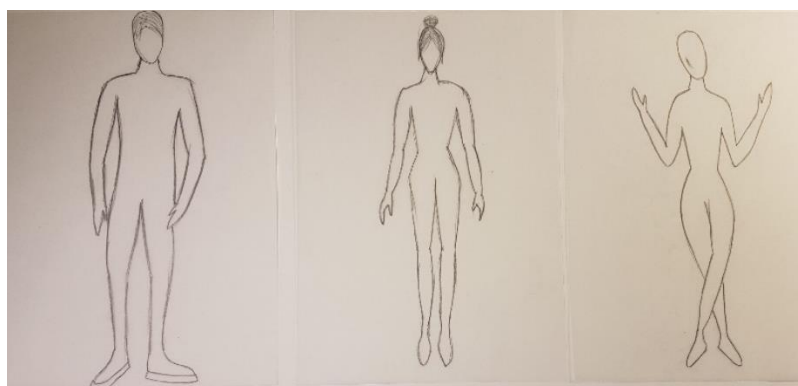
5.2.att. R.R.P. 5.kl.

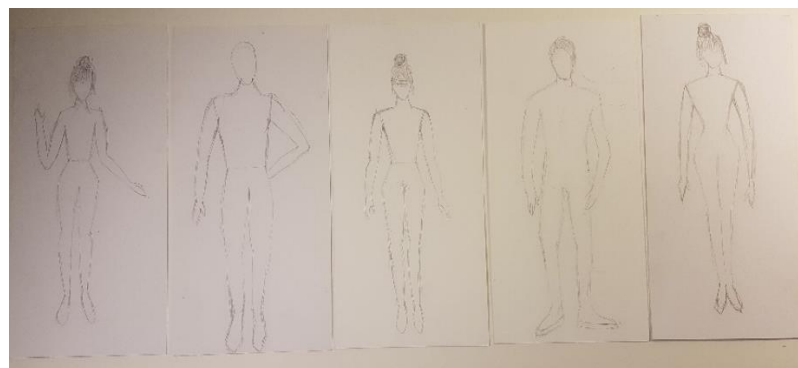
5.3.att. K.K.A. 5.kl

5.4.att. M.B.C. 5.kl.

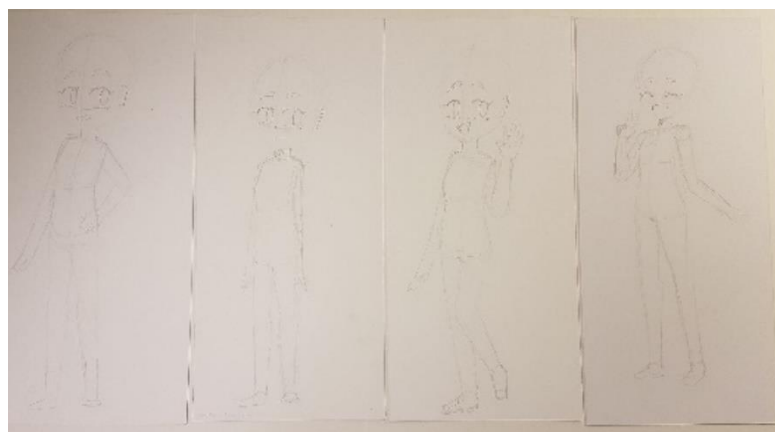
5.5.att. D.K.J 5.kl.

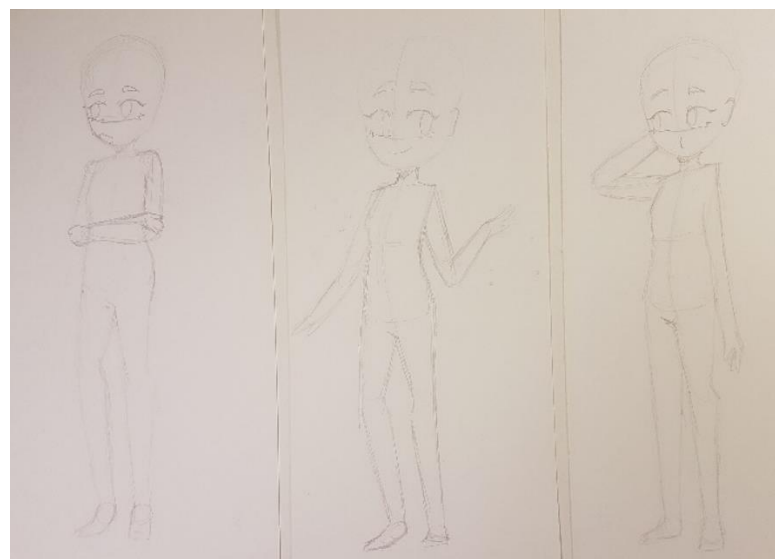
5.6.att. D.K.J 5.kl.

5.7.att. E.V. 5.kl.

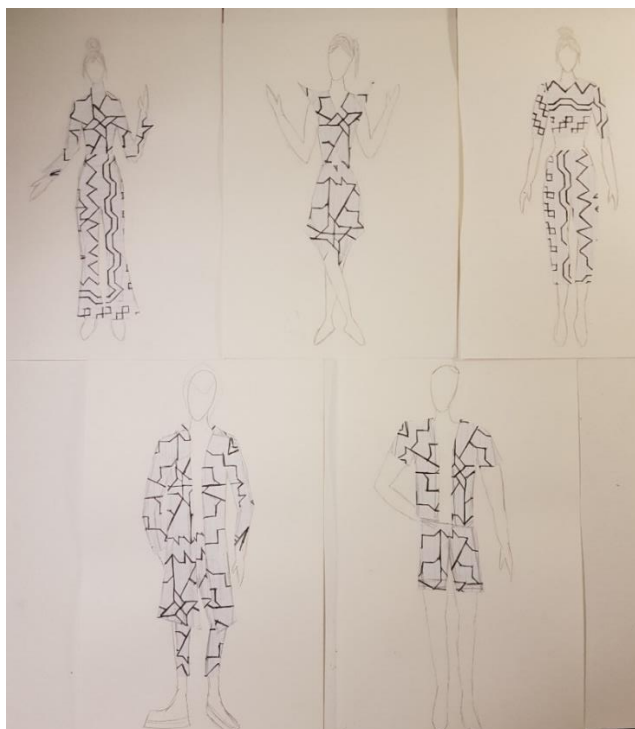

5.8.att. E.V. 5.kl.

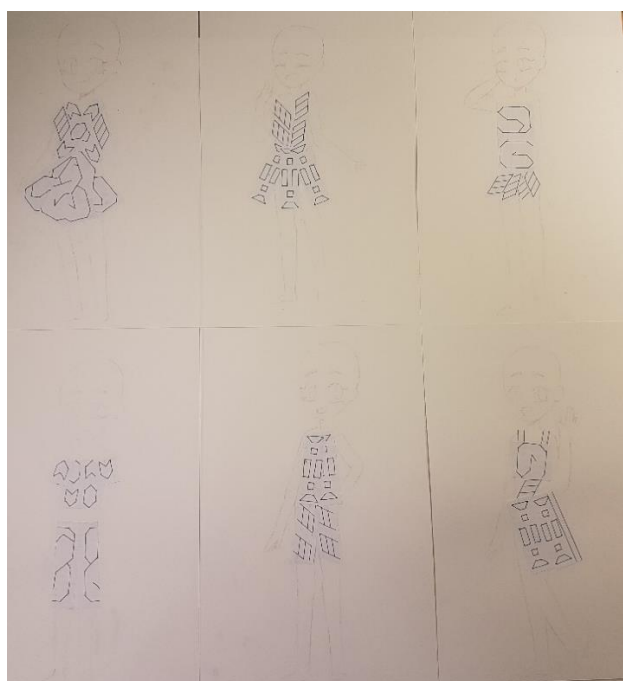

5.9.att. E.V. 5.kl

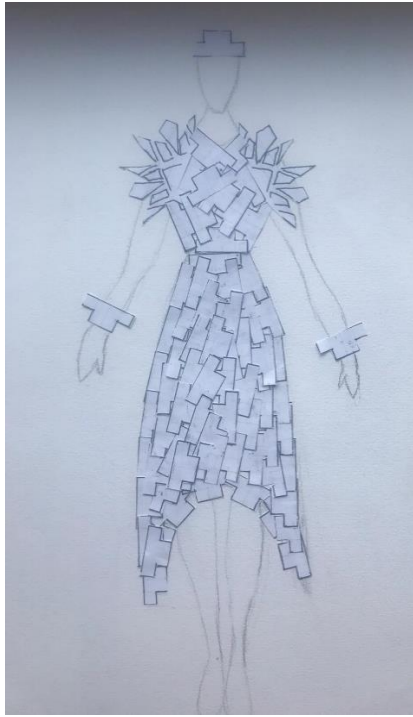
6.pielikums. Kolāžas

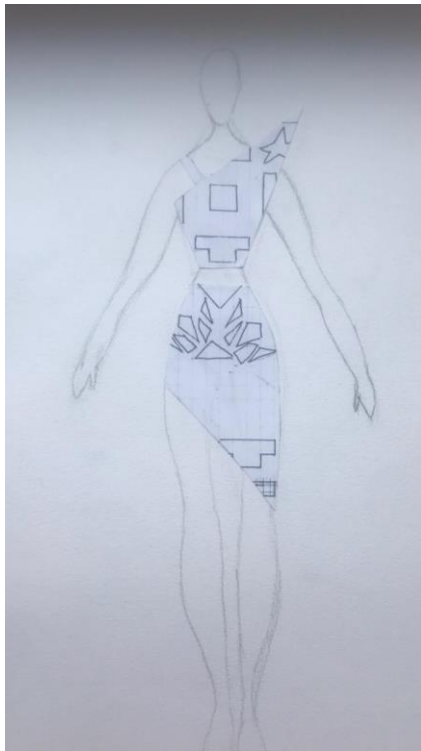
6.1.att. D.K.J. 5.kl

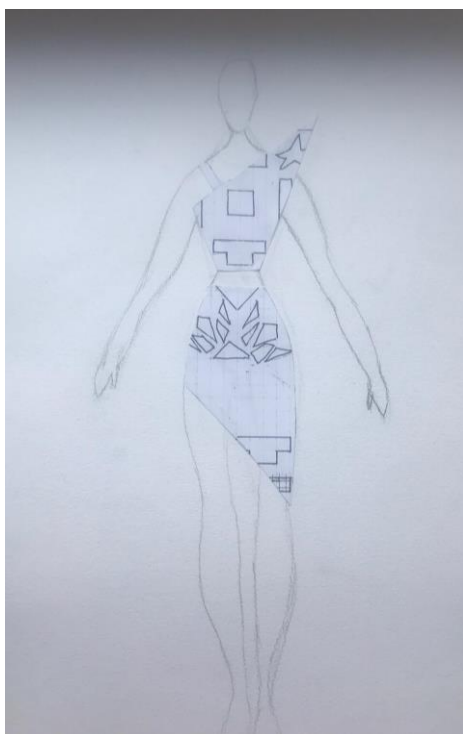
6.2.att. E.V. 5.kl

6.3.att. K.N. 5.kl

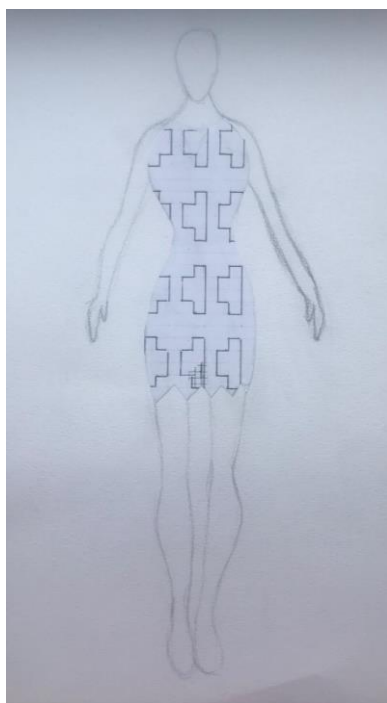
6.4.att. K.N. 5.kl

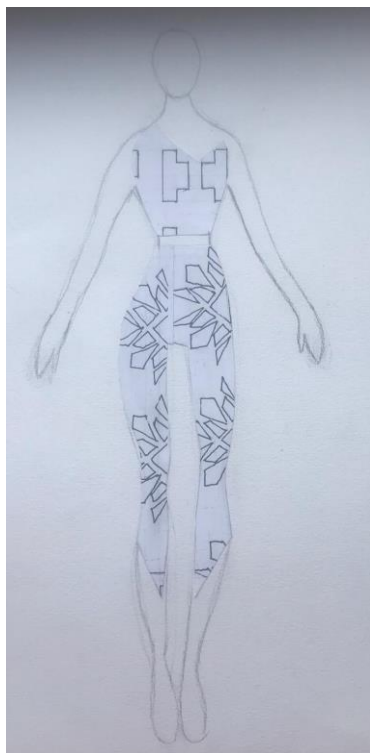
6.5.att. **K.N. 5.kl**

6.6.att. **K.N. 5.kl**

6.7.att. **K.N. 5.kl**

6.8.att. **K.N. 5.kl**

7. pielikums. Privātās nodarbības

7.1.att. Jūlija Madernieka ornaments “Bez nosaukuma”

7.2.att.Kļavu lapas

7.3.att. E.P.M.

7.4.att. E.P.M.

8. pielikums. Krāsu pētniecība

Attēli apkopoti no (Madernieks 1930, 35, 36, 38, 41, 43, 46, 48, 50, 52, 54, 58, 65, 71, 73, 80, 84, 86, 90, 95, 101, 111, 115, 119, 123, 134, 142, 150, 154, 159, 161, 163, 167, 169, 172, 176, 178, 180, 182, 184, 189, 191, 194, 196)

2.2.1.att. Rozā

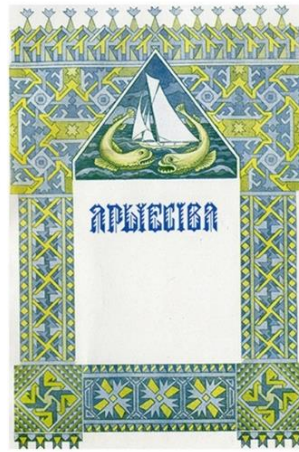
2.2.2.att. Oranžs

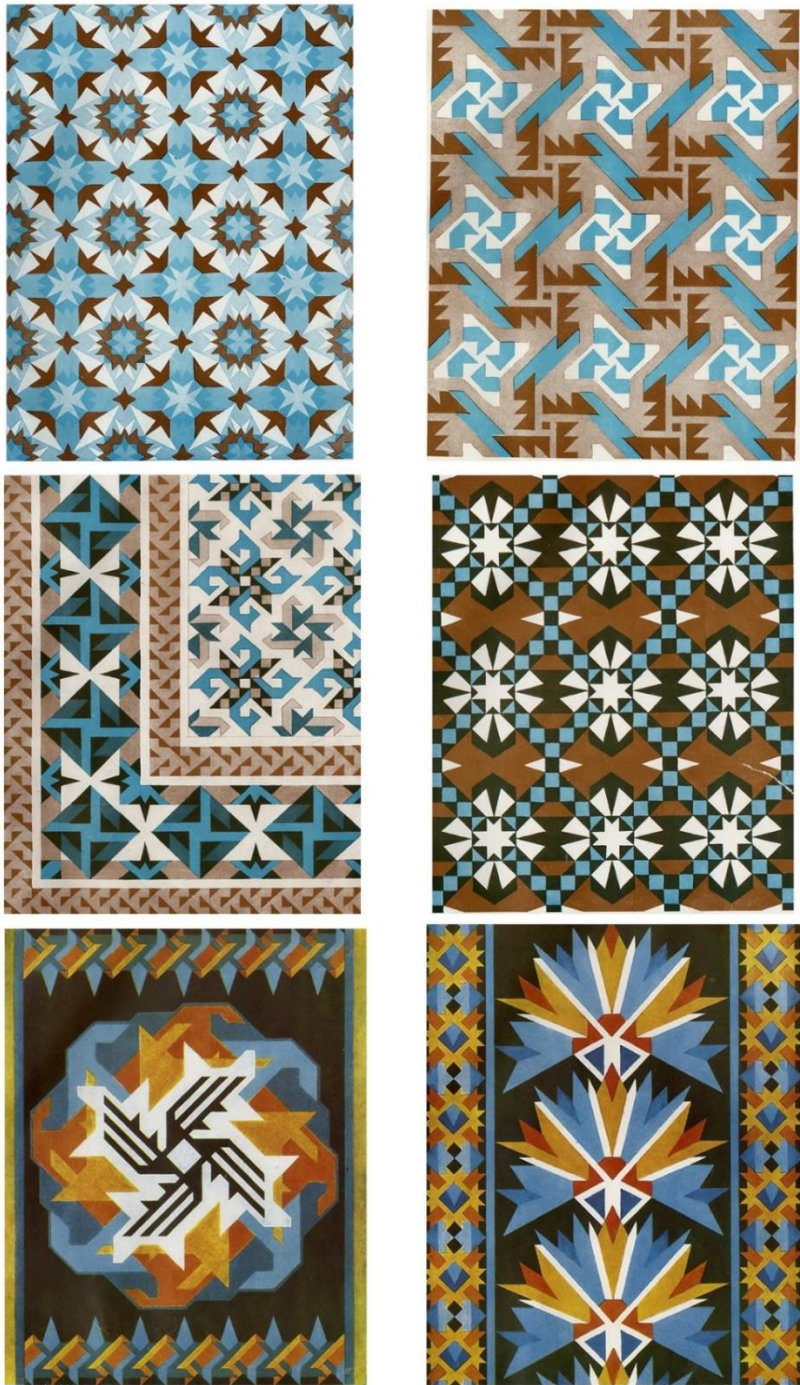
2.2.3.att. Zaļš

2.2.4.att. Raibs

2.2.5.att. Dzeltens

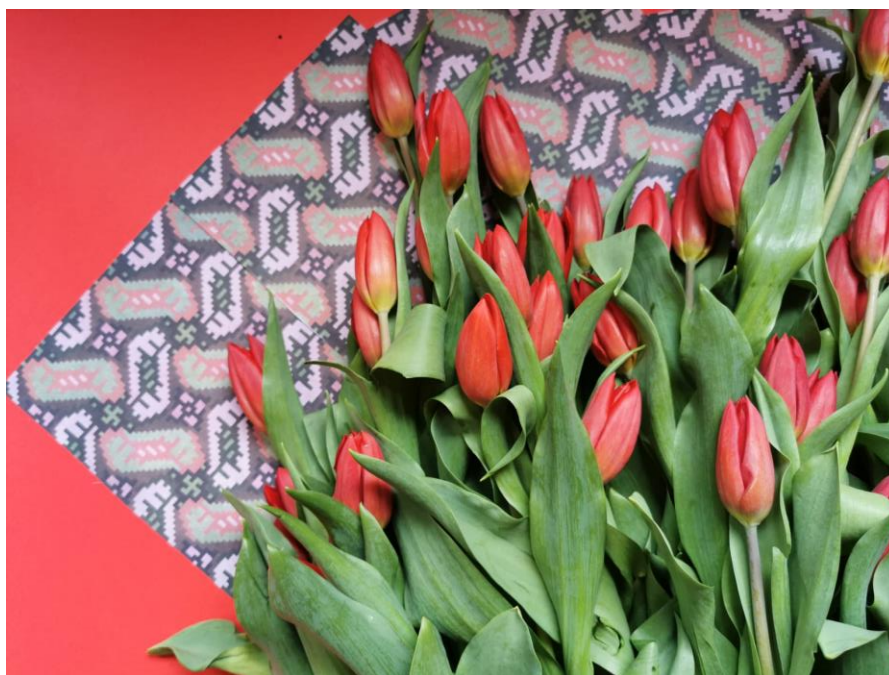

2.2.6.att. Zils

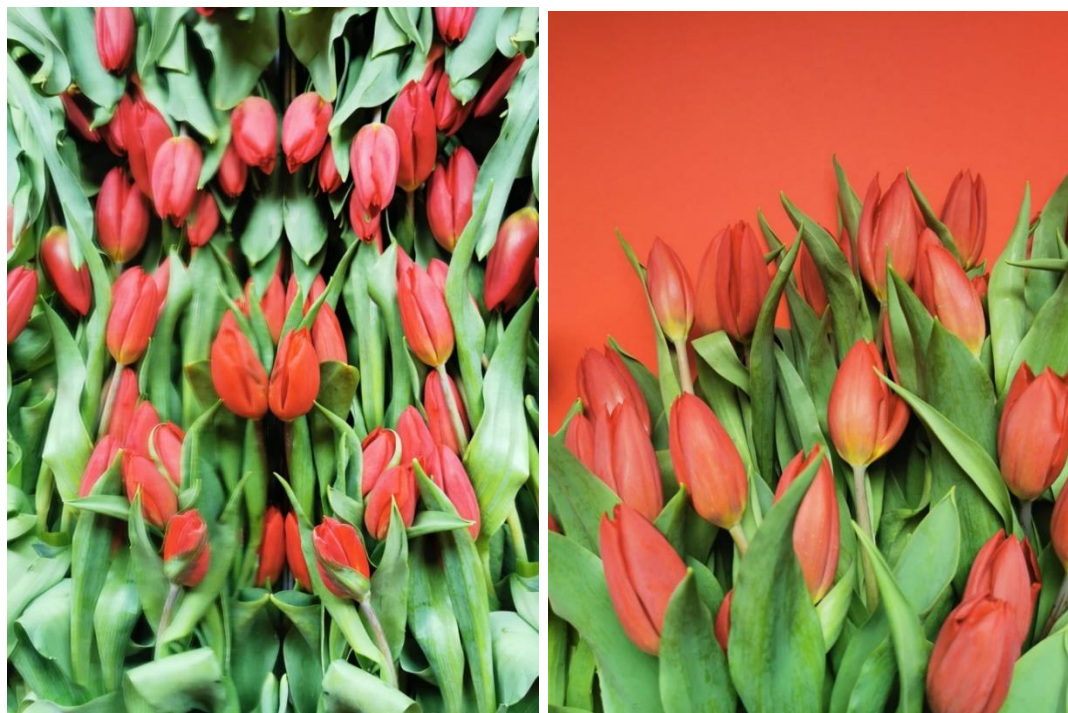

2.2.7.att. Tirkīzils

9. pielikums. Iedvesmas avoti

9.1.att. J.Madernieka Ornaments “Bez nosaukuma” un tulpes

9.2.att., 9.3.att. Tulpes

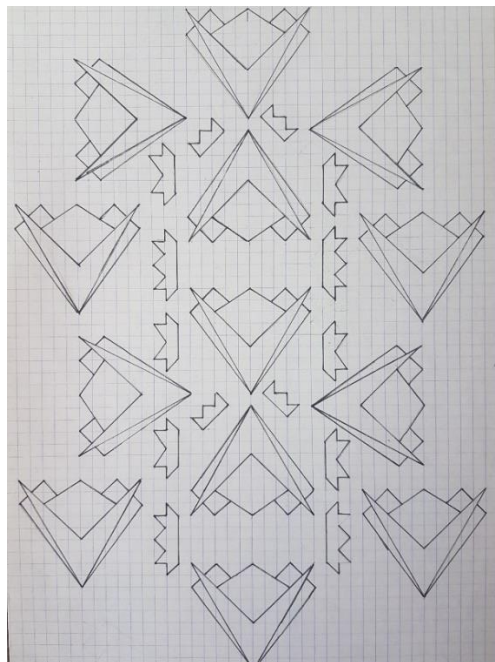

9.4.att. Autore ar tulpēm

9.5.att. Autore ar tulpēm2

10. pielikums. Autores praktiskie darbi

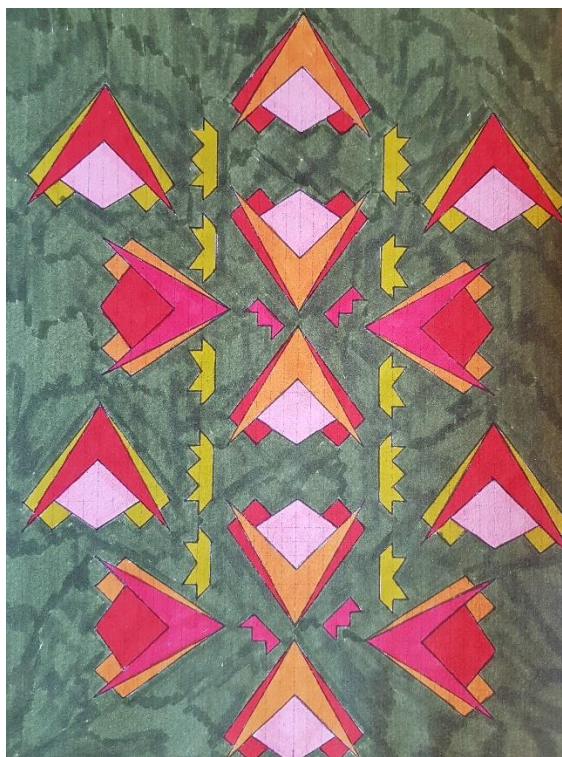
10.1.att. Ornaments

10.2.att. Ornaments- krāsains

10.3.att. Ornaments- krāsains 2

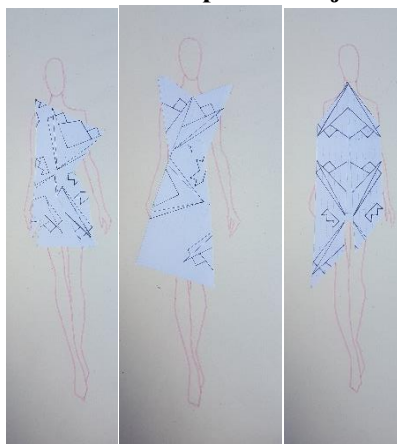
10.4.att. Ornaments – krāsains 3

10.5.att. Darbu kopa

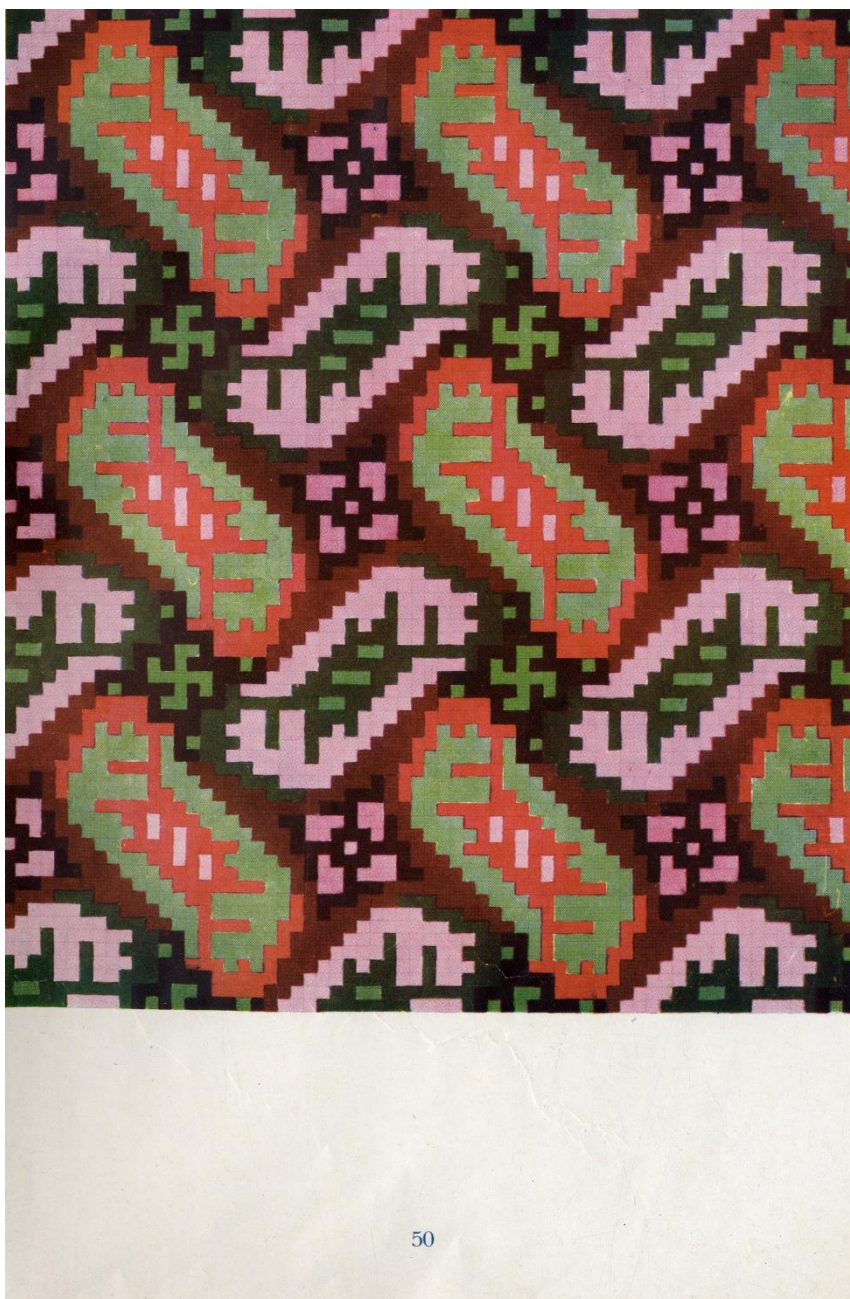

10.6.att. Tērpu kolekcija

10.7.att. Kolāža

11. pielikums. Jūlija Madernieka ornaments “Bez nosaukuma”

2.4.1.att. Jūlija Madernieka ornaments “Bez nosaukuma”

12.pielikums. Mākslas valodas pamatu programmas

Izglītības iestādes nosaukums	Gulbenes mākslas skola
Izglītības programmas veids	Profesionālās ievirzes izglītības programmas
Izglītības programmas nosaukums	Vizuāli plastiskā māksla
Izglītības programmas īstenošanas ilgums	6 gadi
Izglītības programmas apjoms	1460 stundas

APSTIPRINU

Gulbenes Mākslas skolas
direktore _____ S.Dikmane
Gulbenē _____

Mācību priekšmeta

MĀKSLAS VALODAS PAMATI

programma

Apjoms 105 stundas

Mācību priekšmeta **MĀKSLAS VALODAS PAMATI** programma sastādīta balstoties uz profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā māksla” vadlīnijās izvirzītajiem - mācību priekšmeta mērķi, uzdevumiem un sasniedzamajām noslēguma prasībām, pamatojoties uz mācību priekšmeta saturu, tā apguves secību, izmantotajām mācību metodēm un mācību sasniegumu vērtēšanas kritērijiem. Programmas sastādīšanā izmantotas vispārīgas pedagogu un psihologu aprakstītās atziņas, kā arī apkopota skolas pedagogu vairāku darba gadu pieredze strādājot konkrētā vidē – mazpilsētā Gulbenē, ar tajā pieejamajiem muzejiem, mākslas izstādēm, kultūras aktivitātēm un resursiem.

Mācību priekšmeta **MĀKSLAS VALODAS PAMATI** programmas saturs nodrošina saikni ar pārējiem profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā mākslas” mācību priekšmetiem, un priekšnoteikumus apgūto zināšanu un prasmju daudzveidīgai lietošanai mācību

uzdevumos, radošajos darbos un noslēguma darba izstrādāšanā mākslas valodas pamatos. Tās saturs iepazīstina ar dažādiem mākslas veidiem, žanriem, stiliem, tehnikām, izteiksmes līdzekļiem, cilvēka radošās darbības izpausmes iespējām; to attīstību un kopsakarībām vēsturiskā secībā Latvijā un pasaulē. Dod plašas iespējas pētīt, analizēt un interpretēt mākslas darbus, procesus, notikumus un mākslinieku radošo personību izpausmes.

Programmas mērķis: Rosināt audzēkņu izpratni par daudzpusīgo mākslinieka darbības, mākslas un kultūras procesu attīstības kopsakarībām pasaulē un Latvijā laikmetu kontekstā. Veidojot audzēkņu analītiskās un mākslinieciskās darbības pieredzi, jaunrades spējas, pamatprasmes mākslas projektu īstenošanā.

Programmas uzdevumi:

Pedagogiem:

- veidot secīgu mācību programmas satura struktūru un sakārtot pedagoģisko procesu mākslas valodas pamatu programmas apguvei.

Audzēkņiem:

- apgūt mākslas valodas pamatelementus un vizuālās izteiksmes līdzekļus, prast tos praktiski pielietot, diskutēt par tiem.
- nostiprināt izpratni par mākslas veidiem, žanriem, stiliem, tehnikām un to attīstību vēsturiskā secībā pasaulē un Latvijā.
- attīstīt spēju analītiski orientēties mākslas vēstures materiālā atbilstoši izvēlētajam mācību saturam, izprast tās pamatelementu, izteiksmes līdzekļu, radošā procesa kopsakarības.
- sekmēt radošas, emocionālas un intelektuāli izglītotas personības veidošanos, kurai māksla ir viens no veidiem kā izprast sevi un pasauli.
- radīt motivāciju izglītības turpināšanai profesionālās vidējās izglītības pakāpē.
- sekmēt emocionālo un intelektuālo attīstību, atraisīt individuālās radošās spējas;
- apgūt pamatterminoloģiju mākslā.

Mācību sasniegumu vērtēšana

Zināšanas un prasmes vērtē **10 ballu** sistēmā.

Vērtēšana notiek:

- **uzsākot risināt tēmu – ievadvērtēšana**, kurā noskaidro konkrētā uzdevuma izpratni;
- **darba procesā** – organizējot pārrunas darba procesā par piedāvātajiem tēmas risinājumiem un to atspoguļojumu uzmetumos un skicēs (pašvērtējums, klases biedru vērtējums un skolotāja vērtējums);
- **izvērtējot konkrētā darba rezultātu**, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni.;
- **tēmu noslēdzot**;
- **starpskatēs**;
- **semestra vai mācību gada beigās – darbu skatēs**;
- **izglītības programmas apguves beigās – noslēguma darbu skatēs**.

**Mācību priekšmeta MAKSLAS VALODAS PAMATI programmas satura
apgaves secība un sasniedzamie rezultāti**

Tēmas secībā pa mācību gadiem un semestriem	Stundu skaits	Ieteicamie uzdevumi tēmas apguvei	Sasniedzamie rezultāti
1.Mācību gads			
1.semestris			
30			
Pirmatnējā māksla. Senās Ēģiptes māksla. Senā Grieķija, Roma (arhitektūra un tēlniecība). Viduslaiku māksla. Gotika (vitrāža, mozaīka). Romānika. Renesanse. Baroks. Klasicisms. Reālisms.	30	Iepazīstas ar mākslas rašanās pirmsākumiem. Iegūst izpratni par pirmajām būvēm, būvniecības principiem, celtniecības materiāliem, pirmo rakstību, raksturīgo Ēģiptes, Grieķijas, Romas mākslai. Iegūst izpratni par pārmaiņām, ko ienes kristietisms - krusts kā simbols, kā kompozīcijas pamats. Iegūst izpratni par antīko vērtību veidošanos. Cilvēks visu lietu centrs. Leonardo da Vinči. Iepazīstas ar baroka stila modes kanonu. Iepazīstas ar klasicisma, reālisma mākslas veidiem.	Ir iepazinies ar mākslas terminoloģijas pamatiem. Ir iepazinies ar seno Austrumu kultūru, Ēģiptes mākslas kanonu. Ir iepazinies ar antīkās mākslas paraugiem. Ir iepazinies ar Viduslaiku mākslas procesiem, mākslas izteiksmes līdzekļiem. Ir priekšstats par renesanses mākslas procesiem, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem un iespējām. Ir priekšstats par baroka, klasicisma, reālisma

			mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem.
2.semestris			
40			
Jūgendstils (arhitektūra, ornamenti). 20.gs. māksla. Impresionisms. Ekspressionisms. Fovisms. Kubisms. Futūrisms. PopART. Novisms. Kinētiskā māksla. Sirreālisms.	40	Iepazīstas ar jūgendstila mākslas veidu. Iegūst izpratni par gaismas nozīmi gleznojumā. Gaismu dabā, krāsu košumu un apgaismojumu telpās. Silti vēsajām krāsu attiecībām, krāsu laukumu savstarpējās proporcijas, izvietojumu, faktūras, silueta izteiksmības, rakursa skata punkta, telpas, formas likumsakarībām, telpiskuma, kustības, ilūzijas radīšanu plāknē. Iepazīstas ar vizuālo īpašību psiholoģisko uztveri, iedarbību.	Ir priekšstats par jūgendstila mākslas procesiem un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem. Ir zināšanas par 19., 20. gs. Mākslas stiliem, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem, to vizuālo īpašību psiholoģisko uztveri un iedarbību. Prot apgūtās zināšanas un prasmes pielietot patstāvīgā darba veikšanai.

2.MĀCĪBU GADS			
1.semestris			
15			
Latviešu māksla. Ainava. Klusā daba. Ornaments. Zīmes.	15	Izzina mākslas attīstības tendences Latvijā dažādos laikmetu posmos. Apspriež un salīdzina izmantotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, kompozīciju veidošanās principus.	Ir zināšanas un izpratne par latviešu mākslu, tās attīstības tendencēm laikmeta griezumā. Ir zināšanas, prasmes un iemaņas mākslas darbu analīzē, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu praktiskā pielietošanā.
2.semestris			
20			
Mākslinieki - novadnieki. Tēmas un idejas atklāsmē izmantojot dažādus tehniskos, kompozicionālos paņēmienus un izteiksmes līdzekļus atbilstoši konkrētajam izvēlētajam mākslas stilam. Noslēguma darbs .	20	Iepazīst ievērojamu latviešu mākslinieku-novadnieku daiļradi. Apgūto zināšanu un prasmju aktualizācija, analīze, atlase un praktisks pielietojums patstāvīgā darba veidošanā un risināšanā. Praktiski plānot, organizēt savu darbu no ieceres līdz gatavam rezultātam.	Prot apgūtās zināšanas un prasmes pielietot patstāvīgā darba risināšanā. Prot analizēt un vērtēt sava un citu darba rezultātus.

Katrā semestrī var tikt iekļautas radošas dekoratīvās, figurālās kompozīcijas atbilstoši aktuālām tēmām.

Mācību metodes un darba organizācijas formas

Jautājumu jeb sokrātiskā metode

Starppriekšmetu saiknes metode ideju, teoriju interpretāciju un analīzes veikšanai individuāli vai grupās, virza skolēnus uz atbilžu, ideju, viedokļu meklēšanu un atrašanu, kas tiek realizēta sarunas, diskusijas, prāta vētras, spēles, pētījuma vai projekta veidā.

Atklājumu metode

Interaktīva, problēmu risinoša metode, ar kuru skolēns tiek motivēts patstāvīgiem atklājumiem. Tā tiek realizēta kā eksperiments, radošs individuāls darbs, radošs darbs grupā, inscenējums, pētījums projekts.

Norādošā jeb direktīvā metode

Attīsta prasmes, iemaņas tehniku apguvē un ar to saistītos radošos procesus.

Izskaidrojoši ilustratīvā metode

Demonstrācija.

Izdales materiāli.

Mācību stunda

Tajā apvienojas teorētisko zināšanu apguve ar praktiskiem vingrinājumiem un paveiktā analīzi, izvērtējumu: tēmas izklāsts, pārrunas, individuālais darbs, konsultācijas.

Diskusija ļauj noskaidrot atšķirīgus viedokļus kādas problēmas vai idejas risinājumā. Diskusijas temats tiek formulēts jautājuma veidā. Tā norit mēģinot rast atbildi uz uzdoto jautājumu. Ierosme diskusijai var būt mākslas darbs, literārs teksts vai skaņdarbs, dabā redzētais, kāda problēma mākslā u.c.

Spēle atdzīvina darba procesu un rada darbam labvēlīgu atmosfēru. Jau izstrādātas spēles ļauj nostiprināt zināšanas par kādu tēmu, bet iespēja veidot pašiem savu spēli veido pieredzi meklēt un lasīt nepieciešamo informāciju. Mākslas darbu reprodukciju izmantošana spēles radīšanai var rosināt iztēli un nostiprināt jau esošās zināšanas.

Pētījums ļauj izpētīt kādu tēmu, kādas lietas uzbūvi vai tās iespējamās formas. Darbs var būt grupās vai individuāls.

Projekts tiek lietots pastāvīgu vai grupas pētījumu veikšanai par kādu pašu izvēlēto problēmu. Tas var būt arī plāns kaut kā izveidošanai, pārveidošanai, izgatavošanai, noorganizēšanai, izpētīšanai. Projekta darbs ir vairāk pakāpju uzdevums, kas ietver mazākus uzdevumus.

Radošs darbs grupās vai individuāli nodrošina vienlīdzīgas piedalīšanās iespējas grupas locekļiem vai ļauj īstenot savas radošās ieceres, strādājot individuāli – gleznot, zīmēt, veidot. Tas dod iespēju saskatīt un respektēt atšķirīgus viedokļus, atrast domubiedrus, argumentēt, vienoties par kopīgu un vienotu radošā darba risinājumu.

Stāstījums ļauj strādāt ar visu grupu vienlaicīgi – dalīties pieredzē un sniegt jaunu informāciju. Tas var būt kombinēts ar mākslas darba oriģinālu vai reprodukciju, filmu skatīšanos, audio ierakstu klausīšanos un datorprogrammu demonstrējumu.

Demonstrējums iepazīstina ar jaunām mākslas tehnikām vai paņēmieniem parādot veidu vai tehnoloģiju kādā var strādāt ar konkrēto materiālu.

Stāsta sacerēšana ir kolektīvs vai individuāls darbs, kurš ļauj atklāt savus priekšstatus, zināšanas, veidot dažādas asociācijas. Kā ierosinātais stāsta sacerēšanai var būt mākslas darbs vai tā reprodukcija.

Darbu mape (portfolio) liek darbus apkopot ilgākā laika periodā. Darbu krāšanas process nodrošina patstāvīgu atgriezenisko saiti starp skolotāju un skolēniem, ļauj sekot to izaugsmei. To var darīt audzēkņi paši.

Prāta vētra ir ideju radīšanas veids grupā. Prāta vētru var izmantot, lai sekmētu daudzveidīgu ideju rašanos radošu uzdevumu veikšanai. Tiek izteiktas un pierakstītas visas skolēnu domas, asociācijas un idejas, kas saistītas ar izvēlēto tematu. Mākslas stundās liela nozīme ir prāta vētrai, kurā idejas tiek zīmētas uz tāfeles vai lielas lapas un kopīgi apspriestas. Neviena ideja netiek noraidīta. Iegūtās asociācijas, idejas un domas skolēni var izvērtēt, klasificēt un citādi izmantot savos radošajos darbos.

Eksperiments mākslas priekšmetos dod iespēju audzēkņiem patstāvīgi atklāt ko jaunu – izmēģināt dažādas iespējas, strādājot ar dažādiem materiāliem, tehnikām, patstāvīgi pētīt un izdarīt secinājumus. Eksperimentos skolēni var darboties gan grupās, gan individuāli.

Lekcija ir veids, kā skolotājs, mākslinieks, muzeja darbinieks sniedz informāciju skolēniem, izskaidro un interpretē to.

Izglītības iestādes nosaukums

Gulbenes mākslas skola

Izglītības programmas veids

Profesionālās ievirzes izglītības

programmas

Izglītības programmas nosaukums

Vizuāli plastiskā māksla

Izglītības programmas īstenošanas ilgums

6 gadi

Izglītības programmas apjoms

2455 stundas

APSTIPRINĀTS

Ar Gulbenes mākslas skolas

00.00.2013.g.Rīk.nr. _____

Mācību priekšmeta

MĀKSLAS VALODAS PAMATI

Programma

Apjoms 340 stundas

Mākslas valodas pamatu programma sastādīta balstoties uz profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā māksla” vadlīnijām, kas paredz sekojošu pamatzināšanu un prasmju apguvi:

- izteiksmīgi un mērķtiecīgi atveidot redzēto, pārdzīvoto un iztēloto;
- izteikt un attīstīt vizuālās idejas skicēs un uzmetumos;
- plānot radošā darba procesu;
- izprast mākslas valodas pamatu nozīmi, izmantojot vizuālās valodas elementus, veidot sava vēstījuma mērķim atbilstošu vizuālo formu, saturu un iedarbību uz skatītājiem;

- pamatot paša praktiski pielietotos darba paņēmienus, salīdzināt tos ar pedagoga demonstrētajiem, ar citu audzēkņu pieeju un redzējumu idejas realizācijai.

Programmas sastādīšanā izmantotas vispārīgas pedagogu un psihologu aprakstītās atziņas, kā arī apkopota skolas pedagogu vairāku darba gadu pieredze strādājot konkrētā vidē – mazpilsētā Gulbenē, kas atrodas 200 km attālumā no kultūras centra Rīgas, ar tajā pieejamajiem muzejiem, izstādēm, kultūras aktivitātēm un resursiem.

Mākslas valodas programma saskaņota ar pārējiem profesionālas ievirzes programmas priekšmetiem un to pasniedzējiem.

Mācību priekšmeta **Mākslas valodas pamati** saturs nodrošina saikni starp visiem mācību priekšmetiem, iepazīstinot ar dažādiem mākslas veidiem, žanriem, stiliem, tehnikām, cilvēka radošās darbības izpausmes iespējām; to attīstību un kopsakarībām vēsturiskā secībā Latvijā un pasaulē. Rada iespēju pētīt, analizēt un interpretēt mākslas darbus, procesus un mākslinieka darbību laikmeta kontekstā.

Programmas mērķis:

Rosināt audzēkņu izpratni par mākslas vēsturi, mākslas valodas pamatelementiem, izteiksmes līdzekļiem, to kopsakarībām, un radošā procesa daudzveidību pasaulē un Latvijā, lai attīstītu audzēkņu mākslinieciskās darbības pieredzi, jaunrades spējas, pamatprasmes mākslas projektu īstenošanā.

Programmas uzdevumi:

Pedagogiem:

- Veidot secīgu mācību programmas satura struktūru un sakārtot pedagogisko procesu mākslas valodas pamatu programmas apguvei no 1.- 6.klasei.

Audzēkņiem:

- Apgūt mākslas valodas pamatelementus, prast tos praktiski pielietot, diskutēt par tiem.
- Nostiprināt izpratni par mākslas veidiem, žanriem, stiliem, tehnikām un to attīstību vēsturiskā secībā.
- Attīstīt spēju analītiski orientēties mākslas vēstures materiālā atbilstoši izvēlētajam mācību saturam.

- Sekmēt radošas, emocionālas un intelektuāli izglītotas personības veidošanos, kurai māksla ir viens no veidiem kā izprast sevi un pasauli.
- Radīt motivāciju izglītības turpināšanai profesionālās vidējās izglītības pakāpē.
- Veidot izpratni par mākslas vēsturi un tās pamatelementiem, izteiksmes līdzekļiem un kopsakarībām;
- Sekmēt emocionālo un intelektuālo attīstību, atraisīt individuālās radošās spējas;
- Apgūt pamatterminoloģiju mākslā.

Mācību sasniegumu vērtēšana

Zināšanas un prasmes vērtē 10 ballu sistēmā.

Vērtēšana notiek:

Uzsākot risināt tēmu – ievadvērtēšana, kurā noskaidro konkrētā uzdevuma izpratni.

Darba procesā – organizējot pārrunas darba procesā par piedāvātajiem tēmas risinājumiem un to atspoguļojumu uzmetumos un skicēs (pašvērtējums, klases biedru vērtējums un skolotāja vērtējums);

Izvērtējot konkrētā darba rezultātu;

Tēmu noslēdzot;

Starpskatēs;

Semestra vai mācību gada beigās – darbu skatēs;

Izglītības programmas apguves beigās – noslēguma darbu skatēs.

Vērtēšanas kritēriji

Vērtēšanas komponenti	Balles									
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Darba izpildes tehniskā kvalitāte	X	X	X	X	X					
Darba apjoms	X	X	X	X	X	X	X			

Zināšanas kompozīcijā, to pielietojums	X	X	X	X	X	X	X			
Radošs tēmas risinājums	X	X	X	X						
Patstāvība darbā	X	X	X	X						
Uzdevuma izpildes termiņa ievērošana	X	X	X	X	X					
Attieksme pret darbu, ieinteresētība	X	X	X	X	X	X				
Vērtējumu vārdiskais skaidrojums	<p>Zināšanas, prasmes un iemaņas, kas pārsniedz programmas prasības, liecina par spilgtu talantu, mākslinieciskumu.</p> <p>Pilnā mērā apgūtas programmas prasības, iegūta prasme patstāvīgi realizēt iemācīto, radoša pieeja.</p> <p>Pilnā mērā apgūtas programmas prasības, darbs atbilst uzdevumam, tomēr reizēm trūkst prasmes patstāvīgi realizēt iemācīto, attīstīt to.</p> <p>Apgūtas programmas prasības, taču vienlaikus konstatējami atsevišķi trūkumi zināšanās un iemaņās.</p> <p>Apgūtas mācību programmas prasības, taču atsevišķās nozīmīgās iemaņu un zināšanu jomās sniegums ir nepietiekami stabils un pārliecinošs.</p> <p>Pamatvilcienos apgūtas mācību programmas prasības, kaut gan konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepietiekoša stabilitāte.</p> <p>Pamatvilcienos apgūtas mācību programmas prasības, tomēr konstatējama vairāku nozīmīgu zināšanu un iemaņu jomu nepilnīga pārvaldīšana</p> <p>Zināšanas, prasmes un iemaņas dotajā programmā apgūtas virspusēji, nav spēju tās praktiski izmantot.</p> <p>Apgūtas atsevišķas zināšanas, prasmes un iemaņas, taču kopumā trūkst orientācijas un līmeņa.</p> <p>Nav izpratnes par priekšmeta būtību un iemaņu tajā.</p>									

Mācību metodes un darba organizācijas formas

Jautājumu jeb sokrātiskā metode

Starppriekšmetu saiknes metode ideju, teoriju interpretāciju un analīzes veikšanai individuāli vai grupās, virza skolēnus uz atbilžu, ideju, viedokļu meklēšanu un atrašanu, kas tiek realizēta sarunas, diskusijas, prāta vētras, spēles, pētījuma vai projekta veidā.

Atklājumu metode

Interaktīva, problēmu risinoša metode, ar kuru skolēns tiek motivēts patstāvīgiem atklājumiem. Tā tiek realizēta kā eksperiments, radošs individuāls darbs, radošs darbs grupā, inscenējums, pētījums projekts.

Norādošā jeb direktīvā metode

Attīsta prasmes, iemaņas tehniku apguvē un ar to saistītos radošos procesus.

Izskaidrojoši ilustratīvā metode

Demonstrācija.

Izdales materiāli.

Mācību stunda

Tajā apvienojas teorētisko zināšanu apguve ar praktiskiem vingrinājumiem un paveiktā analīzi, izvērtējumu: tēmas izklāsts, pārrunas, individuālais darbs, konsultācijas.

Diskusija ļauj noskaidrot atšķirīgus viedokļus kādas problēmas vai idejas risinājumā. Diskusijas temats tiek formulēts jautājuma veidā. Tā norit mēģinot rast atbildi uz uzdoto jautājumu. Ierosme diskusijai var būt mākslas darbs, literārs teksts vai skaņdarbs, dabā redzētais, kāda problēma mākslā u.c.

Spēle atdzīvina darba procesu un rada darbam labvēlīgu atmosfēru. Jau izstrādātas spēles ļauj nostiprināt zināšanas par kādu tēmu, bet iespēja veidot pašiem savu spēli veido pieredzi meklēt un lasīt nepieciešamo informāciju. Mākslas darbu reprodukciju izmantošana spēles radīšanai var rosināt iztēli un nostiprināt jau esošās zināšanas.

Pētījums ļauj izpētīt kādu tēmu, kādas lietas uzbūvi vai tās iespējamās formas. Darbs var būt grupās vai individuāls.

Projekts tiek lietots pastāvīgu vai grupas pētījumu veikšanai par kādu pašu izvēlēto problēmu. Tas var būt arī plāns kaut kā izveidošanai, pārveidošanai, izgatavošanai, noorganizēšanai, izpētīšanai. Projekta darbs ir vairāk pakāpju uzdevums, kas ietver mazākus uzdevumus.

Radošs darbs grupās vai individuāli nodrošina vienlīdzīgas piedalīšanās iespējas grupas locekļiem vai ļauj īstenot savas radošās ieceres, strādājot individuāli – gleznot, zīmēt, veidot. Tas dod iespēju saskatīt un respektēt atšķirīgus viedokļus, atrast domubiedrus, argumentēt, vienoties par kopīgu un vienotu radošā darba risinājumu.

Stāstījums ļauj strādāt ar visu grupu vienlaicīgi – dalīties pieredzē un sniegt jaunu informāciju. Tas var būt kombinēts ar mākslas darba oriģinālu vai reprodukciju, filmu skatīšanos, audio ierakstu klausīšanos un datorprogrammu demonstrējumu.

Demonstrējums iepazīstina ar jaunām mākslas tehnikām vai paņēmieniem parādot veidu vai tehnoloģiju kādā var strādāt ar konkrēto materiālu.

Stāsta sacerēšana ir kolektīvs vai individuāls darbs, kurš ļauj atklāt savus priekšstatus, zināšanas, veidot dažādas asociācijas. Kā ierosinātais stāsta sacerēšanai var būt mākslas darbs vai tā reprodukcija.

Darbu mape (portfolio) liek darbus apkopot ilgākā laika periodā. Darbu krāšanas process nodrošina patstāvīgu atgriezenisko saiti starp skolotāju un skolēniem, ļauj sekot to izaugsmei. To var darīt audzēkņi paši.

Prāta vētra ir ideju radīšanas veids grupā. Prāta vētru var izmantot, lai sekmētu daudzveidīgu ideju rašanos radošu uzdevumu veikšanai. Tiek izteiktas un pierakstītas visas skolēnu domas, asociācijas un idejas, kas saistītas ar izvēlēto tematu. Mākslas stundās liela nozīme ir prāta vētrai, kurā idejas tiek zīmētas uz tāfeles vai lielas lapas un kopīgi apspriestas. Neviena ideja netiek noraidīta. Iegūtās asociācijas, idejas un domas skolēni var izvērtēt, klasificēt un citādi izmantot savos radošajos darbos.

Eksperiments mākslas priekšmetos dod iespēju audzēkņiem patstāvīgi atklāt ko jaunu – izmēģināt dažādas iespējas, strādājot ar dažādiem materiāliem, tehnikām, patstāvīgi pētīt un izdarīt secinājumus. Eksperimentos skolēni var darboties gan grupās, gan individuāli.

Lekcija ir veids, kā skolotājs, mākslinieks, muzeja darbinieks sniedz informāciju skolēniem, izskaidro un interpretē to.

Diplomdarbs „ JŪLIJA MADERNIEKA DAIĻRADE KĀ IEDVESMAS AVOTS APĢĒRBU
DIZAINA PĒTNIECĪBĀ MĀKSLAS VALODAS PAMATOS ” izstrādāts
LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Beāte Medne
(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: profesors Mg.paed. Juris Utāns _____ . ____ .20 ____.
(paraksts)

Recenzents: Māra Urdziņa Deruma

Darbs iesniegts LU PPMF Skolotāju izglītības nodaļā _28_. _05_. ____ .20 ____.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inese Ranka, _____
(paraksts)

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

____ . ____ .20 ____ . protokola nr. _____, vērtējums: _____

Komisijas sekretārs: lektore, Mg. Gunta Treimane _____
(paraksts)